

DOBROGEA NOUĂ

PE CĂILE STRĂBUNILOR

DE

V. Stroescu și **N. Pantely Stanciu**

CU O PREFĂȚĂ DE D-I PROFESOR C. MOISIL,
DIRECTORUL GENERAL AL ARHIVELOR STATULUI.

VOL. I.

ISTORICUL DOBROGEI NOI. PRINTRE NEAMURI. - CREDINȚE
RELIGIOASE. TRECUTUL SOLULUI și TOPOGRAFIA SA. INSTRUC-
ȚIUNEA. SITUAȚIUNEA GEOGRAFICĂ și ÎMPĂRȚIREA ADMINISTRA-
TIVĂ. BAZARGICUL, BALCICUL, CALIACRA.

*Editura Tipografia „Comerciala” Iv. D. Smocof & Comp.
Bazargic.*

—1924.—

www.ziuaconstanta.ro

Fotografii de V. Stroescu.
Zincografii I. Brand.

Prefață.

O descriere a Dobrogei Noui—a Cadrilaterului—pentru realipirea căreia s'a depus atâtea eforturi și pentru a cărei păstrare s'a vărsat apoi atâta sânge, nu poate fi decât binevenită astăzi, când în toate straturile poporului nostru se manifestă o dorință arzătoare de a ne cunoște cât mai bine țara, de a ne înțelege cât mai mult unii pe alții.

Dacă numele de „Cadrilater“ dat părții de sud a Dobrogei este un termen militar, în schimb numele de „Dobrogea Nouă“ este o simplă expresie administrativă, care arată numai, că această parte a fost alipită mai în urmă la Patria-mamă. Dar de fapt Dobrogea „Nouă“ și cea „Veche“ formează o singură regiune din punct de vedere geografic și în multe epoce ale istoriei au format și din punct de vedere administrativ un singur tot.

În tot cursul antichității, ținutul dintre Dunăre și Marea Neagră până la Silistra și până la Varna era o singură țară: Sciția mică (*Scythia minor*), iar în evul mediu până la cucerirea turcească, a fost o singură „eparhie“ a imperiului bizantin.

Dacă după aceea s'a divizat în diferite unități administrative, dacă popoare străine au fost colonizate printre locuitorii băștinași de origine traco-romană și dacă la 1878 partea de jos a fost despărțită de cea de sus care s'a alipit la statul românesc, aceasta nu însemnează că unitatea milenară a provinciei a fost di-

strusă, nici că predominanța etnică și culturală a Românilor dobrogeni a fost prea mult știrbită. Au fost de ajuns cei câțiva ani de viață comună ce au urmat anexiunii din 1913, pentru ca spiritul culturii românești să străbată adânc și în Dobrogea „Nouă“ și să o contopească iaraș cu provincia de care fusese ruptă timp de trei decenii și jumătate.

Deaceea descrierea Dobrogei Noului prezintă o importanță cu totul deosebită; ea ne va arăta și cât de mult a fost înstrăinată această regiune și până la ce grad s'a putut infiltra aci cultura românească.

Volumul de față, redactat cu atâta conștiinciozitate și cu atâta entuziasm de autori, constituie numai prima parte a descrierii Dobrogei „Nouă“: studierea vieții, limbii, credințelor, obiceiurilor și trecutului diferitelor populații ce trăesc împreună în această regiune puțin cunoscută țării noastre. Cititorul va găsi aceste cestiuni expuse cu multă pricepere și cu o bogată informație în această primă parte a lucrării și pe lângă ele descrierea amănunțită a orașelor. Alte volume vor cuprinde descrierea satelor, și cătunelor, cu viața lor caracteristică și cu indicația locurilor unde s'au descoperit monumente istorice.

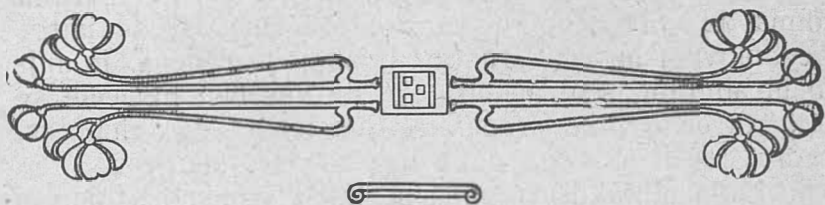
Sunt încredințat, că această primă descriere complexă și amănunțită a Dobrogei „Nouă“ va fi bine primită de publicul nostru cult și va contribui la cunoașterea exactă a situației din acest ținut.

14 Oct. 1924.

București

Const. Moisil,

Profesor, Directorul General
al Arhivelor Statului.

Istoricul Dobrogei-Noi.

Incursiile de Popoare.

Prefaceri și asezări.

În negura vremurilor îndepărtate, acest ținut a fost locuit de un popor, de neam aric, umblând din loc în loc căiare. Locuințele lor erau carele, iar toată averea, turmele.

Nemuritorul Herodot, părintele istoriei, descrie pe larg acest popor numit Sciti.

Popor războinic, venit din părțile răsăritului, trăia din incursiuni.

Bea cu lăcomie sângele celui căzut în luptă. Cupele lor, craniile învinșilor; șervetele, pielea de pe cap; mândria lor, frâiele împodobite cu astfel de șervete.

După incursiuni, războinicii aduceau prăzile în fața regelui.

- „ De zece brațe, noi n'avem nici o frică,
- „ Sbarâm la luptă dreaptă ca fulgerul ce pică;
- „ Iar sângele din suliți curgea ca un izvor,
- „ Pentru împărțirea prăzii, iată capetele lor:“

(După D. Bolintineanu)

Crunt tabloul

www.ziuconstanta.ro

Le plăceă baea de aburi. Legau sus trei pari, în formă de cort, acoperiți cu stofe de lână, iar înăuntru pe bolovani înroșiți aruncau boabe de cânepă. În mijlocul aburilor, scoteau strigăte de veselie. Femeele se ungeau cu o alifie preparată din lemn de chiparos, cedru, reșini și după două trei zile se ștergeau.

Legământul de credință se faceă înmuind săbiile și săgețile în o cupă cu sânge, scos cu sula din vinele lor.

Odată pe an, magistratul tribului chemă pe luptători, să bea dintr'o cupă cu sânge și apă, spunându-le: „onoare celor ce au omorît dușmani; rușine celor fri-coși!”

Monede de bronz dela Canites.

Când regele muriă, i se scoteau viscerele, punându-se în loc plante mirositoare, mirodenii și boabe de anison, iar corpul se acoperiă cu ceară. Corpul pregătit astiel, eră purtat pe un car, în fața supușilor, cari se schingiuiău spre a-și arătă durerea.

Monede de bronz dela Canites.

Mortul se ținea 40 zile, purtat pe la toate rudele făcându-se mese încontnuu și apoi înmormântat.

În mormânt se puneau o soție din ale sale, slujitori și sticle cu aur; iar deasupra injuruiți 50 calăreți cu caii, omorîți și sprijnți de stâlpi.

Eră garda de veghere.

Fiecare supus aruncă câte o bucată de pamânt peste mormânt, obiceiul transmis pâna la noi.

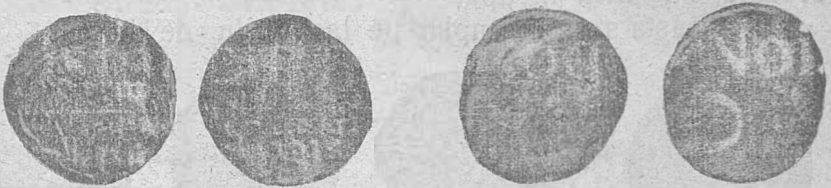

Sciții aveau vrăjitori, cari profetizau.

Zeiilor lor cereau jertfe animale și chiar prinși în lupte. Se pomenesc: **Tabite**—Vesta: **Papaeus**—Jupiter, **Apia**—Pământul. **Eutorirus** — Apolon, **Artimpansa** — Afrodita, **Tamimasada**—Poseidon; etc;

Cultura greacă, din orașele de pe litoralul Mării Negre, a avut o influență asupra curților regilor sciți, după cum s'a putut dovedi și din monedele găsite.

Cunoscutul numismat, d-l M. C. Suțu a descoperit 5 regi sciți: **Canites**, **Charaspes**, **Tanusa**, **Acrosas**, și **Sarlas**.

Monede de bronz dela Canites.

Tipul monedelor regale eră: Capul lui Zeus, cu barbă și cu părul legat cu o bantă lată, la Canites pe revers o acvilă, pasărea favorită a lui Zeus, sau o măciucă; la Acrosas un corn de abundență, la Sarlas un spic și o faclă, etc.

Monede de bronz dela Canites

Monedele aveau trei mărimi 22—34 m. m. diametru, sau 17—18 m.m. ori 13—14 m.m.—

Prin secolul al 6 lea, înainte de Hristos, Sciții făceau dese incursiuni în țările bogate ca Media, Persia. etc.

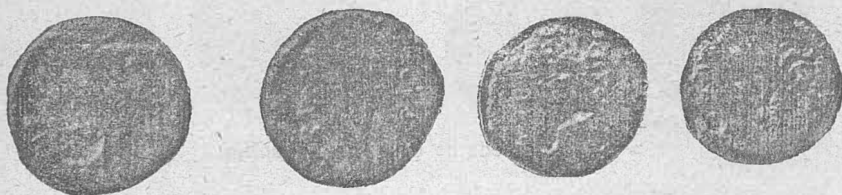
Persanii supărați, trimit pe Greci cu corăbiile lor pe Marea Neagră, să pătrundă pe gurile Dunării și să construească un pod, în timp ce oștile sub conducerea **Marelui Darlus-Histaspe** trec **Elespontul** și intră în **Sciția**, îndreptându-se către locul unde e astăzi Tulcea. Arhitectul **Mandrocles** din Samos construiește podul.

Sciții însă s'au retras din față oștirilor ce înaintau. Deși Perșii ajunseser până în sudul Basarabiei, totuși nu puteau vedea pe inamic.

Atunci sfatul de războiu hotărî întoarcerea, dar pe drum îi ajunse un sol cu o pasăre, un șoarece, o broască și cinci săgeți.

Marele Darius le talmăci acestea ca semne de supunere, dar servitorul **Gobrias** cu sfială zise: „Mărite Doamne, sunt semnele că nu veți scăpa de săgețile Sciților, decât prefăcându-vă în păsări, să sburați în văzduh; sau în șoareci, să intrați în pământ; sau în broaște, să săriți în apă.

„Această s'a întâmplat pe la 513 în. de Hristos.

Monede de bronz dela Tanusa și Charaspes.

În această expediție, Perșii întâlniră triburi getice pe cari le bătură.

Istoricii **Tucididi** și **Dio Cassius** pomenesc de Geți între munții **Haemus** și fluviul Istru.—

Din ramurile Geților, tribul **Crobzyilor** eră către ce tatea Drâstorului, iar **Tirizii** la est spre Caliacra.

Monede de bronz dela Acrosas.

Prin peșterile de pe malul mării au trăit **Troglo-diții**.

Prin secolele al V-lea și al IV-lea înainte de Hristos s'au așezat Grecii, mai ales din Milet, întemeind orașe ca **Bizone** (Cavarna), **Dionysopolis** (Balcic) etc

Filip II (359—326 în Hr). regele Macedoniei, a avut de luptat cu tribul trac al **Odrişilor**. El ia în căsătorie pe **Medopa**, fiica regelui get **Cotelas**, care stăpâniă dela gurile Dunării până la Odesus.

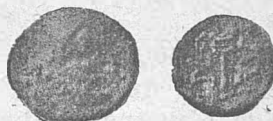
Aşa se încheie alianță între Macedonia și Geția.-
Geții erau incursionişti. Se ocupau puțin cu agricultura.

În timpul lui **Aleksandru cel Mare**, centrul puterii getice eră în câmpia Munteniei.

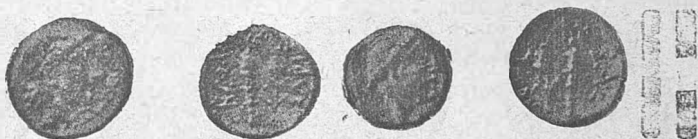

Monede de bronz dela Acrosas și Sarias.

Ariianus povestește de mai multe incursiile ale acestui popor, cece decide pe Alexandru cel Mare să vi nă cu oști, să bată triburile getice, ce le întâlne. Tre cu Dunărea și atunci abia găsi un lan de grâu și un oraș de lemn.

Regele Macedoniei se întoarce încununat de laurii izbânzii.

Monede de bronz dela Sarias.

Ca dovadă de stăpânirea macedoniană s'au găsit stateri de aur și argint dela Filip al II-lea și Alexandru cel Mare, apoi drăhme și tetradrahme macedoniene.

Pe la 302 în. de Hr. acest ținut intră în stăpânirea lui **Lizimac**, urmașul lui Alexandru cel Mare.

Geții dând ajutor Tracilor, Lizimac supărat, trimite pe fiul său contra lor, dar e prins și nu e liberat

de cât dând în căsătorie regelui get pe sora regelui Macedoniei, adică pe mătușă-sa.

Lizimac, după câțiva ani, își duse comorile în cetatea Tirizis (Caliacra) și porni războiu contra geților, dar armata Macedoniană constransă de foame se predă.

Dromihete, regele get, tratează cu politeță pe cumnatul său. La prânzul dat în **Helis**, Macedonenilor li s'au servit mâncări alese și'n vase scumpe; iar Geților mâncări simple și'n vase de lemn. Dromihete întrebă

Monede de aur dela Filip II și Alexandru cel Mare.

pe cumnatul său: „Care masă îți place?“ „Desigur, a noastră răspunse Lizimac. „Atunci,“ adugă Dromihete „dece căutați să cuceriți o țară, care-și hrănește fii atât de simplu?“

Scriitorii vechi pomenesc că Lizimac, la întoarcere ar fi murit în apropiere de Acra, poate la **Câzâliu**, (Mvila Roșie de lângă Caverna, unde s'au găsit bucați de aur în greutate de un kilogram, ce se cred a fi provenite din armătura frâului său.

Mouede argint dela Filip II și Alexandru cel Mare.

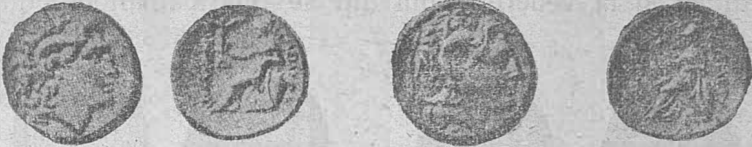
„ Moartea cu a ei mână față lui atinge,
 „ Inima-i înghiață, vorba i se stinge;
 „ Iar vieța-i mândră sboară către nori,
 „ Ca mirosul dulce unei stinse flori“

(D. Bolintineanu)

M. Licinius Lucullus, stăpânitorul Macedoniei, bate pe **Bessi** din muntele Haemus, cucerește cetatea lor **Uscudama** și supune toată Scythia Minor, (72 în. Hr)

Caius Antoniu Hybrida, praetor, lacom de bogăție, provoacă răscoala **Dardanilor**, Aceștia se uniră cu triburile getice și Bastarnii și-l bat la **Istros**, 59 în. Hristos.-

O altă ramură a poporului get e a **Dacilor**.

Stateri de aur și de argint dela Lysimac.

Dio Cassius spune: Dacii locuiesc de ambele părți ale Istrului, dintre cari acei ce sunt din dreapta fluviului sunt vecini cu **Tribalii**, și aparțin de prefectura **Misienilor** și se numesc **Misi**; acei ce locuiesc pe malul nordic al Dunării se numesc **Daci**, fie că sunt **Geți** sau **Traci**, dela acei **Dii** cari locuiau cândva în **Rodope**“.

Tetradrahmă de argint dela Lysimac.

Istoricul **Tucididi** pomenește și el de **Dii**,

Cu timpul **Geto-Dacii** s'au așezat.

Regele **Boerebista** reușește să supună toate triburile până aproape de **Varna**; iar la **Ecrene de astăzi**, se zice, ar fi avut reședința de vară.

După moartea lui **Boerebista**, triburile prea de timpuriu închegate se despărțiră.

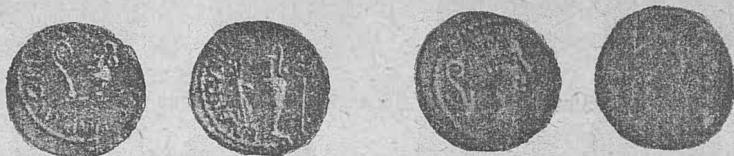
Murind la Roma **Cezar**, se ivește războiul civil.

Solul dac, trimis la Octavian, nu reuși să încheie alianță cu el și se dete de partea lui Antoniu.

Octavian câștigă însă pe Geți.

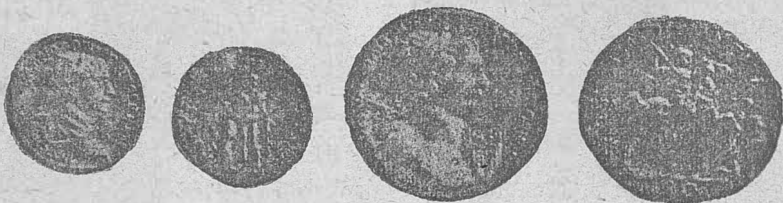
Roles sau **Oroles**, regele unui trib get, făcu să înțeleagă, că desbinările dintre diferite triburi, trebuie să înceteze și le dădu exemplu cu doi câini cari se mâncau și la vederea unui lup se luară amândoi după el.

Dinari romani republicani.

În adevăr, Dacii, sub **Dicomus**, merg în ajutorul lui Antoniu. Octavian, celalt triumvir, văzând aceasta, trimise pe **Marcus Licinius Crasus**, guvernatorul Macedoniei, care reușește a atrage pe Oroles de partea sa. Dacii și Bastarnii sunt bătuți și alungați peste Dunăre.

La întoarcerea în Tracia, armata lui Crasus e atacată de mai multe triburi getice și mare parte prinsă.

Argint și bronz mijlocia dela Tralan.

Oroles aveă un mare dușman, pe **Dapix**, regele unui trib get. Ca să scape de el, ceru ajutor aliatului său. În adevăr Crasus vine, înconjoară cetatea lui Dapix și prin capitulare pune mâna pe ea.

Pentru a termină odată cu turburările, Crasus reușește a supune toate triburile getice.

Devenind împărat Octavian, la atacul Dacilor sub conducerea regelui **Cotiso**, trimite pe **Lentulus**.

Acesta-i bate și omoară toate căpeteniile.

Dela Daci s'au găsit monede de argint, imitații după tetradrahmele lui Filip al II-lea, cu tipurile degenerate, având pe revers 2-3 globule.

Din acel timp Dobrogea s'a numit **Moesia**.

În primii ani după Hristos, **Aelius Catus** bate iarăș pe Daci și strămută 50.000 în dreapta Dunării; iar în timpul lui **Vespașian** (69—79 d. Hr.) din cauza răscoalilor, propretorul Moesiei, **M. Plautus**, strămută 10.000 Geți.

Bronz mare dela Traian.

Dela împăratul **Domițian**, Dobrogea începe a se numi **Moesia Inferioară**.

Sdrobirea Daciei și prefacerea ei în provincie romană de către Marele **Traian**, au contribuit la ridicarea

Monede imperiale dela Gordian III.

de monumente neperitoare cum sunt: **Tropaeum Traiani** (Adâncclisi pe locul unde a fost omorât generalul roman **Cornelius Fuscus** și armata sa)-și **Aptaat Calesi** (Abritus).

- „ Veselească-se dar Roma, căci Traian cel prea
slăvit,
„ Purtătorul de lumină, lângă Istru-a poposit,
„ Noi cetăți să reclădească, presărând belșug și
pace,
„ Intru slava vitejiei oștilor romano-dace:

(V. Leonescu și T. Duțescu Duțu)

În săpături s'au găsit dinari români republicani, precum și bronzuri dela Traian, Gordian al III-lea, Filip Arabul, etc.

Monede bizantine de aur.

Traian a mutat legiunea V-a la **Troesmis** [Iglița] și XI-a la **Dârstor**, formând un puternic punct de apărare.

Monedă de bronz dela Justinian.

Tot în scop de apărare, Romanii au construit o linie strategică de-a lungul Dunării (**Limes Danubianus**) și alta dela **Axiopoli** (Cernavoda) la **Tomis**, formate din șosele, pe care erau turnuri de lemn, având în spate **valuri** de pământ pentru adăpostul soldaților și din distanță în distanță turnuri înalte din piatră, pentru observare.

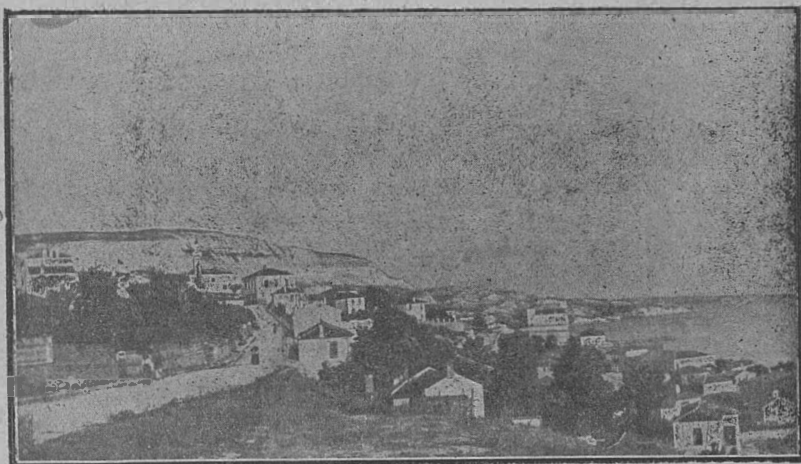
În jurul lagărelor se așezau diferiți negustori și

meseriași, organizați în societăți, din cari au ieșit canabiile.

Canabiile cu timpul au devenit vicii și sub ultimă formă municipii.

- „ *Minunată e a vremii taină fără de hotar,*
 „ *Se fărâcă vechi noroade și noroade noi răsar,*
 « *Ce urzindu-și hărnicia într'o zi de sărbătoare,*
 « *Iși râdică fruntea lată, către al slăvii mândru soare.*
 „ *Așa, așijderi, din norodul dac, în lupte oțelit*
 „ *Și din oștile romane presărate'n răsărit,*

Dionysopolis (Balcic).

- « *Prin a nunții încuscire, vatră nouă se clădește*
 „ *Și prin har ceresc, mai trainic încuscritul neam sporește.*

(V. Leonescu și Dușescu Duțu)

Pela 238 d. Hr. **Bastarnii** și **Carpicii** trec Dunărea și stăpânesc mai mult timp această parte.

Impăratul **Decius** (249-251 d. Hr.) și fiul său au fost omorâți în luptele cu Goții lângă **Abritus** la **Forum-Sempronii**, după cum povestesc **Dixippus**, **Jornandes** și **Cassiodor**.

După o inscripțiune, împăratul **Aurelian** (270—275)

bate și el pe Goți la **Carsium** (Ceatal Orman) și **Sucidava** (n. e. de Silistra) și reface cetatea Dârstorului. Bastarnii și Carpii îi devin aliați și servesc ca străjeri în contra barbarilor îndepărtați.

Armatele păziau numai punctele fortificate și țara reluă vechiul nume de **Scythia Minor**, având capitală **Tomis**.

„ S'auzià din când în când
 „ Vuet surd, grozave șoapte
 „ Ce veniau din miăzânoapte,
 „ Sgomot lung, înadușit,
 „ Ce venià din răsărit.“

(V. Alexandri)

Monede de bronz bătute în Dionysopolis 200-72 în Hr.

1) Demetra, pe revers coroană și înscricția; 2 și 3) Dionysos, pe revers coroană de viță de vie.

În timpul lui **Constantin cel Mare** (306-337), **Sarmatii**, împinși de Goți, năvălesc în Dobrogea de azi, dar sunt bătuti și iau rolul de străjeri. Goții sunt respinsi de mai multe ori.— Tot în acest timp, se fondează cetatea **Transmarisca** (Turtucaia) după cum arată **Procopius**.

Sub **Imparatul Valens** (364—378) o armata e trimisa contra Goților, iernezează în împrejurimile Balicului și apoi în primăvara înaintează în Dobrogea Veche până la **Noviodum** (Isaccea), trece Dunărea și bate pe Goți.

Imparatul Teodosiu (379—395) mai târziu îi bate iarăș și

pentru a scăpa de năvălirile lor, le primește rugămintea de a se stabili în imperiul său.

După despărțirea imperiului roman în cel de răsărit și apus, apar **Hunii**, cari distrug și Tomisul.

- „ *Vin potop, potop cu toții,*
  - „ *Pe cai iuți ca rândunele,*
  - „ *Fără frâie, fără șele,*
  - „ *Cai sirepi ce fug ca vântul*
  - „ *De cutremură pământul!*
  - „ *Mulți sunt ca nisipul mării,*
  - „ *Mulți ca ghiarele muștrării.“*
- [V. Alexandri]

La Drâstor s'a născut, **Aetiu**, cel mai vestit general roman.

El reușește a bate pe **Huni**, de sub comanda supranumitului **Biciul lui Dumnezeu**. **Atila**, în **campiile Cata Iaunice** la 451.

Pe la anul 514 **Vitalianus**, comandant al popoarelor din **Sciția**, originar din **Zaldapa** (poate Bazargic), a strâns o armată de 60.000 soldați cu care porni contra împăratului **Anastasius**, care fu silit a primi condițiunile impuse.

Un neam nou apare. E acel a! **Avarilor**.

De doua ori au pătruns în **Sciția**.

Toophylactus pomenește de două expediții bizantine în contra lor. Aceste au trecut prin **Zaldapa**. **Avarii** au trimis deputațiuni la **Justinian** (527—565) cerând pământ, dar n'au obținut.

Justinian întărește granița prin organizarea cohorțelor și rădicarea de castele și fortificațiuni. Și astăzi se găsesc urmele acestor întărituri, în localitățile de acum, la **Carapcea**, **Șabla**, **Călăcichioi**, **Ecrene**, **Teche**, **Hamzalar**, **Echișce**, **Preseleți**, **Calăigi-dere**, **Hasarlâc**, **Șahangi**, **Beibunar**, **Iurtluc**, **Aratmagea**, **Turtucaia**, etc.

Din timpul lui **Justinian** s'au găsit monede de aur, argint și bronz.

Pe la 577 sosesc **Slavinii**, împinși de **Avari**.

Generalul roman **Priscus**, din ordinul împăratului **Mauricius**, trece Dunărea, îi bate și se reîntoarce la **Drâstor** (592).

La anul 600, Slăvii se așează definitiv în Dobrogea, intrând în relațiuni de prietenie cu neamurile locale.

În secolul al VII-lea, pe la 634, **Bulgarii** dintre Nistru și Dnipro, sub **Cubrat**, se revoltă în contra Avarelor, dar sunt bătuți și fugăriți, unii ajungând până'n Franța, unde sunt nimciți de regele **Dagobert**.

Sub **Asparuch**, fiul lui Cubrat, ei trec Nistrul în Basarăbia și încep incursiunile în imperiul de răsărit, prădând în lung și'n lat.

Vas de bronz găsit în mauzoleul desgropat în Balciu.
(Inlie 1907).

Constantin al IV-lea Pogonat aleargă întru întâmpinarea lor cu o armată de uscat și cu o flotă care avea să pătrundă prin Marea Neagră în Delta, oprindu-le astfel năvălirea.

Împăratul inbolnăvindu-se însă, se întoarce la **mesemvria**, iar trupele sale neștiind ce s'a întâmplat, se speriară.

Asparuch le atacă, le gonește și coprinde chiar Varna (679). (Histoire de la Bulgarie par Guerin Songeon.) Prin lupte norocoase capătă aceste locuri unde se așează, dând lovitură Bizantinilor. Lanțul de întărituri nu mai eră o piedică pentru Bulgari. Ei își formară o armată după sistemul Romanilor și întăresc trecătorile din munții Haemus.

Justinian al II-lea însă nu voi să țină seamă de tratatul încheiat de Constantin Pogonat și cu o armată mare

Monede bătute în Dionysopolis.

- 1) Alex. Sever, cap sau bust, pe revers Dionysos.
- 2) Gordian, cap sau bust, pe revers Dionysos ține paharul și sceptrul, jos pantera și litera E.
- 3) Gordian, iar pe revers Nemesiș ține în mână cornul de abundență și balanța.

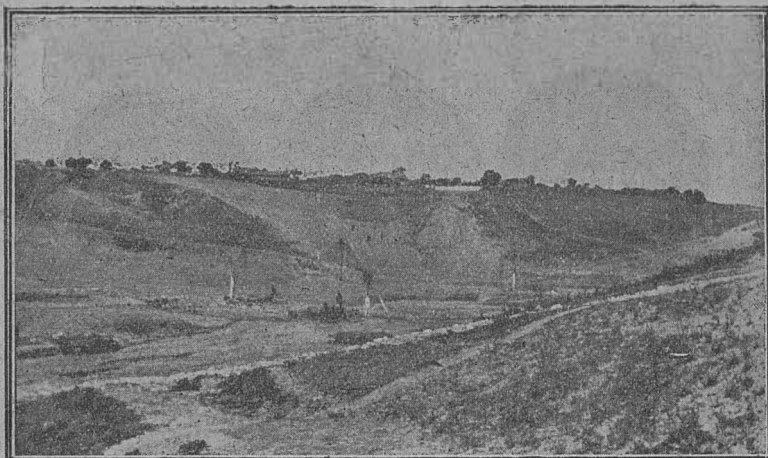
veni în contra lor și-i învins, dar după puțin timp, Bulgarii atacara oștile bizantine și le nimici. Justinian se împacă cu el și la 705 da lui Terbel, șeful lor, titlul de Țar. Bulgarii își pun bazele statului în Moesia inferioară și în Șcitia Minor. Incet-încet își lasă obiceiurile dela Volga și și păstrează doar numele, căci daduse de o masă de oameni cu gospodării stabile.

O sută și mai bine de ani au urmat lupte între Bulgari și celelalte neamuri.

La 807, **Crum**, general vestit, șeful Bulgarilor din Panonia, este ales Țar al Bulgarilor. El purtă o serie

de victorii la **Serdica** (Sofia), Mesembria, Adrianopole și chiar la Constantinopole. Guerin Songeon în „Histoire de la Bulgarie“, arată că în armata sa luase și pe Valachi.

Printre urmașii lui Crum, cităm pe **Boris**, care se urcă pe tron la 834. Făuritor de planul unui mare imperiu, se gândi să lupte contra împărătesei Teodora a Bizanțului. Aceasta îi trimise următorul răspuns: „Dacă tu intri în țările mele, îți voi ieși în cale și sper să te înving, iar dacă voi fi biruită, rușinea va fi tot a ta, căci ai învins o femeie“.

Valea Fântânilor - Echisce.

Pacea s'a făcut, eliberând Bizantinii pe sora regelui, ce se creștinase. Ea avu mare influență asupra fratelui său, așa încât Boris se creștină și dănsul sub numele de Mihail, iar după Rege întreg poporul trecu la creștinism.

Fiul său, **Simeon**, e instruit și educat la Constantinopole. Ajungând la tron, căută să iee locul împăraților din Bizanț.

În urma unei neînțelegeri ivită între Bulgari și Bizantini, împăratul **Leon VI** (886—917) trimite pe generalul **Procopius**, contra Bulgarilor, dar e bătut și omorât, iar soldaților prinși li s'a tăiat nasul, (G. Songeon)

Atunci împăratul trimite pe **Nicetas**, să cheme pe Un

guri în contra Bulgarilor.

Regele Simeon se închide în cetatea Drăstorului, cât timp Ungurii au cutreerat țara și au jefuit-o.

Chemând în ajutor pe Pecinegi din regiunile Niprului, Ungurii sunt alungați. Țarul Simeon se îndreaptă apoi spre Constantinople și la Eschi-Baba bate armatele bizantine.

După regele Simeon, urmează **Petru I** [927—969), în timpul cărui regat se desparte în două: răsăritul cu Petru și apusul cu **Sisman** din Târnova.

La anul 967, împăratul Bizantin **Nicephor II Phoca**, văzând pe Bulgari desmembrați, cheamă pe Rușii dela Kiev de sub comandă lui **Sviatoslav**, care avea armată bine organizată. În număr de 10.000, Rușii pleacă pe bărci dintr'un trunchiu de copac pe apa Niprului în jos.

Când ajunseră la Dunăre, Bulgarii le ieși înainte, dar sperându-se de mărimea lor, luară fuga. Rușii cuceresc partea răsăriteană, iar Țarul Șisman se declară pentru ei.

Împăratul Nicephor, recunoscându greșeală, atrase pe regele Petru de partea sa prin căsătoria a 2 principese bulgare cu prinți bizantini, dar într'o noapte fu asasinat de soția sa și generalul Zimisces, proclamat împărat.

Prințul Sviatoslav se gândi apoi la Constantinopol și trimise noului împărat **Ioan Zimisces**, sfatul să lase împărăția bizantină și să treacă în Asia, după care se aliază cu Ungurii, Pecinegii și alte neămuri și porni contra Bizanțului.

În lupta groaznică dela **Lule-Burgas**, Rușii însă sunt bătuți.

Împăratul Zimisces trimite o flotă pe Mare, să intre pe Dunare pentru a tăia retragerea Rușilor, iar el înaintează către **Preslav**, unde bate o parte din armata ru-sească și la Dârstor, unde se întărise restul.

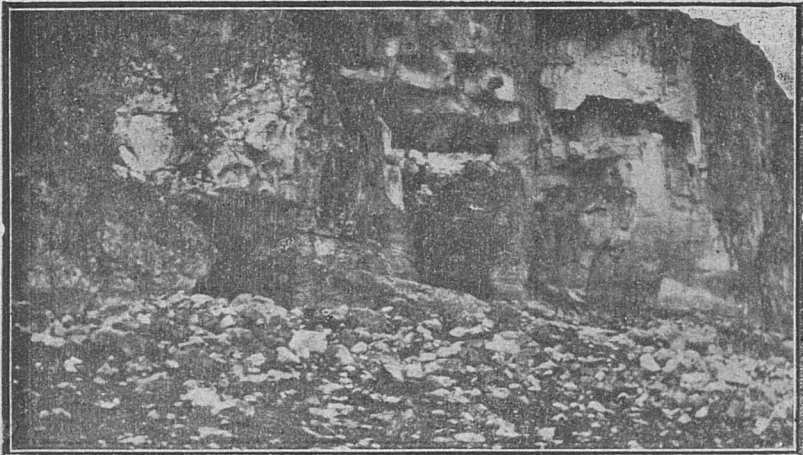
Lupta dela cetate a fost vajnică și e descrisă pe larg de **Gustav Schlumberger** în *L'épopée byzantine* de **G. Sogon**; de **De Launcuy** în „*La Bulgarie d'hier et de demain*” și de **G. Popa Lizeanu** în românește.

Cetatea a fost luată numai prin capitulare. Rușii fugind spre Kiev, au fost măcelariți de Pecinegi și însuș Sviatoslav căzu mort (973).

Intreaga Dobrogea reveni iarăș sub împărăția română, iar Boris II-lea, fostul Țar bulgar, rămase ca un simplu domnitor al Curții bizantine.

Patriarhul Damian din Silistra plecă în Bulgaria apuseană, căci îi fusese disființat postul.

Bulgarii din apus întreprin cete pentru a susține răscoale, spre a putea pune mâna și pe partea răsăriteană, mai ales în timpul Țarului Samuel.

Ghiaur evleri (Locuințele în stâncă ale creștinilor în timpul năvălirilor barbare) satul Șahangi.

Incursiunile Pecinegilor sub **Kegenes** încep.

Împăratul îl atrage și-l convinge ca împreună cu oastea sa, să respingă pe **Tirachus**, un alt șef principal al Pecinegilor, ce trecuse Dunărea cu 80.000 luptători.

Pela 976-1025, împăratul Vasile II cucerește Drăstorul, bate pe Bulgari la **Cimba-Longa**, în munți, luându-le 15000 prizonieri, cărora le scoate ochii și astfel ia în stăpânire Misia.

Regele Samuel moare de supărare la 1014, iar regeatul bulgar e ca și desființat.

Diferitele triburi de Pecinegi sunt bătute de Bizantini și în locul lor se ridică **Cumanii**, înfrățiți, având aproa-

pe aceeaș limbă. Ei se impun, dând numele lor și resturilor de Pecinegi.

Constantin Porphyrogenitul, istoric bizantin din secolul X-lea, citează 14 orașe din Mysia, între cari **Dionysopolis Acra**, **Zelpa** sau **Zeldapa**.

Ana Comnena, pe la sfârșitul secolului XI-lea, vorbește de Vlahii din ținuturile Dunărene din dreapta și din strămtorile iăsăritene ale munțelor Hem.

Edirissi, geograf arab dela curtea regelui Sicilei, Roger I., vorbește de Dobrogea numind-o **Bergean**. (Analele Dobrogei 1920 C. Brătescu).

Acest ținut, Dobrogea de astăzi, a stat sub Bizantini 167 de ani până în timpul lui Isac II-lea Anghel 1185.

Acest împărat voind să se căsătorească cu fiica regelui ungar **Bela al IV-lea** și să aibă o nuntă ca'n povești, puse dări mari pe populație. Cei care le simțiră mai mult, erau păstorii din munți. Ei făcură sfat și se chibzuiră ce cale să apuce. Hotărîrea fu ca, frații români **Petru** și **Asan**, să porceadă cu plângerea la împărat.

Aceștia îl găsiră în lagărul dela **Kypsella**. Arătară tânguirea lor din tot sufletul, mai ales Asan, dar fu lovit peste obraz de un curtean.

Frații se întorc rușinați.

În adunarea poporului, cu vorbe ce rup și inimile mai tari, dâșii își arătară durerea și necinștea ce li s'a făcut.

Răzbunarea cadă pe Bizantini! fu răspunsul unison.

Cei doi frați puse să se înalțe o biserică în munți, zicând că Sf Dumitru făcători de mînuni dela Tesalonic s'a strămutat acolo, spre a-i scăpa de jugul Bizantinilor.

Asan își pune coroana pe cap și pantofii roșii în picioare și ca rege îndemnă la luptă.

Primele lupte fu un succes al Vlahilor.

Bizantinii favorizați de o ceață groasă scot pe Valachi din munți și-i alungă peste Dunăre. dar nu trecu mult și Valachii cu ajutorul Cumanilor bat armata bizantină de sub comanda generalului **Cantacusen**.

Ei merg din succes în succes.

Între 1187-1190, Isac Anghel întreprinde o expediție în munții Hem. dar Vlahii întăresc cățățile de apărare, rămase dela Justinian, încât Bizantinii sunt siliți să

se întoarce prin o strămoare către oraşul **Berhoe**.

« *Să lovim străinii prin strămtori adânci,*
 « *Să'mbătăm de sânge vulturii din stânci.*
 « *Printre stânci Valahii, iată-i au sosit,*
 « *Săgeţile pleacă, aerul străbate*
 « *Armia străină, râurile turbate.*
 „ *Soarele păleşte. Gemetele adânci,*
 „ *Surde, neînţelese, trec din stânci în stânci.*
 „ *Coiful se despică. inima slăbeşte.*
 „ *In dreapta şi'n stânga sabia loveşte“.*

(*Bolintineanu*)

Monede de bronz bătute la Dionysopolis.

- 1) Alex. Sever sau Gordian, pe revers Sarapis cu jertfelnicul aprins ținând și cornul de abundență.
- 2) Caracala, pe revers Dionysos ține paharul și sceptrul.
- 3) Caracala, cap sau bust, pe revers Sarapis ține cornul de abundență și coroana, litera D.

Acolo împăratul își pierde coiful imperial și armată multă. Valahii urmăresc și atacă Varna, Anhialos și chiar Adrianopole, bat pe generalul **Ghido** și **Batetze**, împăratul grec din Nicea.

Asan e omorît de Ivancu și-l urmează fratele său **Petru**, numai pentru un an, căci și dânsul fu omorît.

Ansbertus, cronicarul expediției cruciade a lui **Frederic Barba Rosle**, pomeneste că Petru e domn al Vlahilor și oferiă lui Frederic 40.000 Români și Cumani cu arcuri și săgeți împotriva Constantinopolului, pentru coroana bizantină. Se mai vorbește de **Calo Petru** și Crasiian, precum și de

Vlahia Asanizilor-Vlahia Alba, partea dintre Dunăre și Balcani spre Mare.

Cronicarul bizantin **Nicetas Choniates**, fost prefect de Filipopole, bun observator, spune că la fondarea imperiului româno-bulgar, **Romanii au fost capul, sufletul și cu ajutorul cuman brațul.**

Describe cum Isac Anghel a strâns bani mulți dela popor, să-și facă nuntă, cum s'au răsculat Vlahii; rolul căpeteniilor **Hryses, Ivancu** și că partea aceasta se numea **Mysia**.

La 1197 se urcă pe tron **Ionita**, care repurtă victorii frumoase, ajutat de căpeteniile valahe. Papa **Inocențiu III-lea** ca răsplată, îl încoronează ca împărat latin.

Ionita trimite o solie la Constantinopole, să felicite pe principii latini, dar solia fu jignită. Supărat, răscoală pe Greci și cu ajutor cuman de 14.000 oameni coprinde Filipopele, despresoară Adrianopol și prinde pe **Baldovin** de Flandra punându-l în carceră la Târnova.

- „ *Timpuri de virtute și de fapte mari,*
- „ *Suflete străbune nobile și rari,*
- „ *Dar stejarul mândru încă se'nvelește*
- „ *Cu cununa-i verde care ne uimește“.*

(*D. Bolintineanu*).

Mai ocupă câteva orașe și la 1207 fu omorât la asediul Tesalonicului.

În cronica franceză a lui **Geoffroy de Ville-Harduin**, (cronicarul imperiului latin răsărit 1204-1261), găsim pe Ionita, împăratul româno-bulgar, citat de 14 ori ca rege al Valahilor.

În armata sa sunt citați atât Vlahii și Cumanii și foarte rar Bulgarii și Grecii.

Prizonierii, ce-i luau din sudul Balcanilor, îi duceau în Vlahia dintre Istru și Hem, căci aveau în stăpânire și trecătorile de nord ale munților Balcani.

Cronica e plină de fapte de bravură ale Vlahilor, dovadă că erau numeroși.

Ionita e intitulat și domnul **Zagorei** și al Mysiei. Limba valahă era pe placul căpeteniilor răscoalei și chiar preoții se rugau în românește.

Cronicarul **Ioannes Cinnamus** (sec. XII-lea) arată

că'n lupta lui Manuel Comnenul, împăratul din Bizanț contra Ungurilor, **Batatzes** avea armata compusă din mulți Vlahi, foști coloniști din Italia.

Expediția trecu Dunărea pe la 1116.

Din acestea vedem că Vlahii nu erau numai ciobanii munților, ci un popor destul de numeros, răspândit în interior, trăind în înțelegere cu poporul cuman, mai

Monede bătute în Dionysopolis.

- 1) Comod, cap sau bust, pe revers Demetra în picioare ținând spice și o faclă (bronz).
- 2) Hercule, pe revers Zeus stând pe scaun, ținând în mână acvila și sceptrul, de argint și din timpul lui Alexandru III
- 3) Dionysos cu coroană de ederă, pe revers struguri și monogramă, de bronz, batută 200—72 în Hr.
- 4) Zeus stând ține sceptrul și acvila din timpul lui Gordian.

mult nomad, creștinat și el, iar pe litoralul mării se află elementul grec, ce se ocupă cu negoțul.

Cronicarul **Albeic** citează pe **Guillaume** fiul lui **Geodfroyde Mery**, și **Baudouin de Haynaut** luând în căsătorie două fete ale lui **Soronius**, căpetenia Cumană.

Nariot de Toucy, ruda lui Ludovic cel Sfânt, regele Franței, ia în căsătorie pe fata lui Ionas, regele Cumanilor.

Murindu-i soțul, se călugărește.

După Ioniță, urmează Borilă și apoi **Ion Asan**, cel mai strălucit conducător al imperului româno-bulgar.

În cronică lui **Henri de Valenciennes**, scrisă cam tot în același timp, găsim rivalitatea între Borilă și Ion Asan, precum și bravura Vlahilor și Cumanilor.

Familia Asanizilor se sfârșește treptat-treptat, imperiul căzând în folosul Bizantinilor.

Această familie a înscris una din cele mai frumoase pagini din istoria noastră.

- „ *Tari au fost străbunii pentru acest pământ.*
- „ *Să urmăăm în faptă pe cei ce nu mai sunt:*
- „ *Cum au fost părinții, fii n'or fi oare ?*
- „ *Pirul nu coboară dintr'o dulce floare?*
- „ *Unde roza moare, rozele 'nflouesc,*
- „ *Pe eroici urme, eroi strălucesc“.*

(D. Bolintineanu).

Pe la 1253, călugărul **Wilhem de Rubruquius** face o călătorie în părțile Tătarilor, ce se întindeau dela Dunăre la Mare și spre Constantinopol. În descriere arată că această parte se chemă **Vlahia Asanizilor**.

În secolul al XIV-lea, pe la 1346, găsim pe principele **Dobrotici**, de origine română Dobroto, stăpânind litoralul Mării Negre dela Caliacra până la Odesus (Varna). Soția se eră fiica lui **Apocaucos**, un curtean dela împăratul Bizanțului.

Dobrotici, Balica, stăpânitorul Balcicului, și cu Teodor, frați, împreună cu 1000 călăreți au dat ajutor **Anei**, contra împăratului I. Cantacuzen, dar au fost învinși la **Selembria**.

Guerin Songeon, în „Histoire de la Bulgarie“, pomenește de Dobrotici ca un, **seigneur valaque**, și că dela el e legat numele regiunii Dobrogea:

Pe la 1370, Dobrotici se luptă cu Genovezii, deveniți stăpâni pe Chilia și Cetatea Albă. Dobrotici locuia în castelul dela Caliacra, numit pe acele vremuri Tirizis.

În bisericuța Sf. Nicolae, protectorul marinarilor, se rugă de multe ori pentru izbânda contra Genovezilor. El era intitulat și „domn de Zagora“.

Radu Basarab, (1373-1384) numit și **Tismanul**, se căsătorește cu principesa bizantină **Calinichia**, probabil din familia Paleologu primind ca zestre ținutul dela mare.

Intr'un hrisov din 1379, Silistra aparține domnului român.

Monede de bronz din Dionysopolis.
Pe fața Caracala, pe revers Concordia cu cornu de abundență, ținând coroana, litera D.

Gordian și Sarapis,
pe revers Nemesis în mână cotul și praștia, jos roata.

Fiul său, **Dan Basarab**, se luptă cu Țătarul Șişman, care voia să-i ia țara și în luptă muri.

Monede de bronz din Dionysopolis.
Impărăteasă Lucilla, bust (soția lui L. Var), pe revers Dionysopolis și Thimiaterion.

Hygeia hrănește sarpele, în față Gordian.

Gordian și Transquillina, pe revers balaurul ucis cu capul în sus, litera D.

Mircea cel Mare, fratele lui Dan, domnește dela 1386-1418 și e stăpânitor atât al Drâstorului, cât și al Căliacrei, după cum se constată din documentele anilor

1391, 1392 și 1406 „**Terrarum Dobrodicii Dispotus et Tristii Dominus**“.

În un hrisov din 1387 găsim „Io Mircea mare voevod și domn singur stăpânitor în toată țara Ungro-Vlahiei și al părților transalpine încă și al părților tătărăști și al Amlașului și al Făgărașului herțog și al banatului Severinului domn și al amândoror malurilor Dunării până la marea cea mare și al **Cetății Drastorului stapanitor**.”

Ivanciu, fiul lui Dobrotici, care încheie un tratat de pace cu Genovezii, la 24 Maiu 1387 în Pera prin soții **Costa și Jolpanus** (Ciolpan)-amândoi Români, nu e decât Mircea. (Dumitrescu și Caseli).

S'au găsit multe monede de argint din timpul lui Mircea, mai ales în 1913, în jurul școlii noastre Ecrene.

Monede de bronz dela Țarul Ivan Asan II (1218—1241)
Pe față Țarul cu coroana și'n față altă figură, pe revers Iisus Hristos.

După bătălia dela Cosova (1389) Baiazet supranumit **Fulgerul**, caută să cucerească toată această parte. Lupta dela **Rovine**, depe apa Ialomișii, îl facu să piardă iaraș malul drept.

- „ *Neamul românesc în frunte cu voevodul înțelept,*
- „ *Mircea Vodă Basarabul ține Fulgerului piept,*
- „ *Ca să-și apere cu cinste răzășeasca lui moșie,*
- „ *Și-acum Iumea clocotește de-a lui Mircea vitejle:*

(V. Leonescu. T. Dușescu Dușu).

Sul' anul **Musa**, pus pe tron și cu ajutorul lui Mircea, lasă acest ținut pendent de domnul român.

Stăpânirea românească a durat și'n timpul urmașilor lui Mircea, pâna aproape de lupta dela Varna.

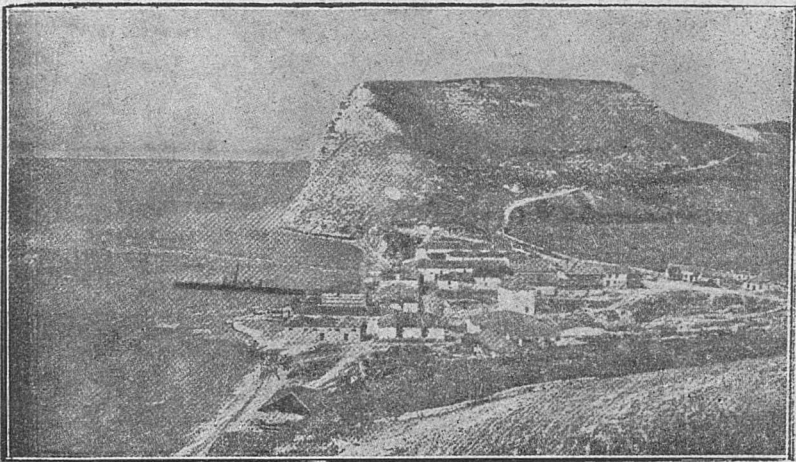
După căderea Constantinopolului în stăpânirea lui Mohamed II-lea și mai ales după cucerirea cheilor

Moldovei, Chilia și Cetatea Albă, Dobrogea trece în stăpânirea Turcilor.

Vivien de Saint Martin scrie că dela Români au cucerit-o Turcii, tot asemeni și cunoscutul scriitor turc **Eyvia Celebi**.

Drâstorul s'a numit Silivstria și a fost un punct strategic de mare importanță, având un pașă, ce su-praveghia și țările române.

În 1595, Mihailu Vitezul se îndreaptă către Silistra, oraș cu negustori bogați. De trei ori l-a asediat în acel an, distrugând o parte din oraș, afară de cetate. Tot atunci a fost distrusă și cetatea **Transmarisca**.

BIZONE. Ceracmanul—Portul Caverna.

Domnii români au vizitat regulat acest oraș, pentru a capătă bunavoința a guvernatorilor.

Ilo sau **Ilias**, urmaș a lui Petru Rareș, turcindu-se, a fost numit guvernator al Silistrei.

În secolul al XVII-lea, Silistra era reședința comandantului armatelor dela Dunăre.

Pela 1638, găsim la Silistra ca pașă un **Contemir** (N. Iorga-Studii și documente).

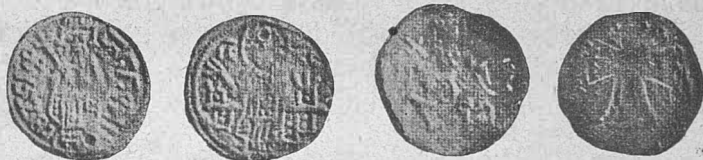
Dimitrie Cantemir în „Istoria imperiului Otoman” pe la 1711, arată că în **Drusa** (Drâstor) cei mai mulți

locuitori erau creștini, între cari enumera și pe Români.

Andreas del Palaggios, martorul ocular dela bătălia dela Varna 1444, spune că Dobrogea era un deșert, totuș era o populație creștină care abia, în urma colonizărilor turcești, ajunge în minoritate în secolul al XVI-lea.

Paul Giorgiu, scriitor din secolul XVI-lea, arată Dobrogea puțin populată. Orașele erau mai mult creștine cu excepție de Balcic, unde erau numai creștini. Pe litoral erau Greci, iar în interior Bulgari, Vlahi și Cumani. Orașul **Pastargi**, (Bazargic) era turcesc.

Monede de argint, dela Țarul Sviatoslav (1295—1322).
Țarul ținând crucea și sceptru, pe revers lisus binecuvântând.

D-r Jiriceck admite că acești creștini sunt Cumani creștinați, cari s'au putut menține, având aceeaș limbă ca Osmanlii colonizați, formând grupe ce s'au păstrat până astăzi sub numele de **Găgăuți**.

Rămășițele bulgare și române nu s'au putut menține sub stăpânirea otomană și au emigrat în Muntenia, ba chiar în Rușia, mai ales în ținutul Chersonului (Miletici).

Din cauza deselor războaie, populațiunea s'a rărit. Această parte a Dobrogei a fost teatrul luptelor între Ruși și Turci mai bine de 2 secole.

- „ Sângele se varsă pe sânge'nchegat,
- „ Sufletele zboară . . cerul s'a norat,
- „ Iar caii nechează și turbează foarte,
- „ Mulți s'apuc la luptă și'n turbarea lor,
- „ Cu unghii, cu gura se fărâm, s'omor“.

(D. Bolintineanu).

Războiul dela 1769—1774 care se termină cu pacea dela **Chiuciu Călnargea**, cel dela 1806—1811, ter-

minat prin **pacea dela București**, au lăsat rani sângeroase. La 1810 cetatea Drăstorului și Turtucaia asediate de generalii Camenschy și de Suvarof au fost dărâmate, fiind considerate de Ruși ca cheile Dobrogei.

La 1828—1829, armata rusă sub comanda generalului **Roth**, și cea turcă sub comanda lui **Ahmed Pașă**, au înscris în istorie fapte de arme la asediul Silistrei.

Nici în războiul Crimeei 1853—1854, Dobrogea cu cheile ei Silistra și Turtucaia n'au scăpat fără lupte. Rezistența cetății Silistra a permis aliaților Francezi, Italiani, să pregătească victoria contra Rușilor.

În Dobrogea clima mai dulce, iarba grasă, a răgeau ciobanii cu turmele lor. Așa o mulțime de m. canii iernau în aceste părți, unde cu timpul s'au și stabilit.

Monede de argint, dela Țarul Alexandru și fiul său Mihail (1331—1355).

Pe fața Alexandru și Mihail,
în mână crucea, pe revers Iisus Hristos binecuvântând.

Păstorii din **Cotel** (Bulgaria) veniră și ei și se așezară în jumătatea veacului al XIX-lea. În timpul războiului Crimeei erau cășle dela 3000—6000 și chiar 10000 de oi, încât numai 10% din satele bulgărești n'au cășle cotlenești.

La 1850, Ionescu dela Brad în cartea sa arată că în cazaua Bazargului erau 89 sate cu 538 familii, din cari 120 case bulgărești, restul turcești, etc; iar în cazaua Balcicului 84 sate cu 482 familii.

În timpul dominațiunii otomane, monedele turcești au înlocuit toate celelalte monede.

În războiul 1877—1878, Dobrogea a suferit mai puțin. Armata rusă, corp. XII. și o divizie de cazaci de Don), a fost pusă sub comanda generalului **Zimmerman**.

Silistra n'a fost atacată, doar armata română a făcut câteva recunoașteri, Turcii o fortificase bine; în schimb Turtucaia a fost bombardată de Ruși. **Selami pașa** a părăsit Silistra, și **Hassan pașa**, Turtucaia, numai în urma ordinului dela Sultan.

La 17 Iulie, Cavarna a suferit mult de pe urma bandelor de Cerchezi, populația scăpând la Caliacra și pe vasele din port.

Monumentul Zimmerman.

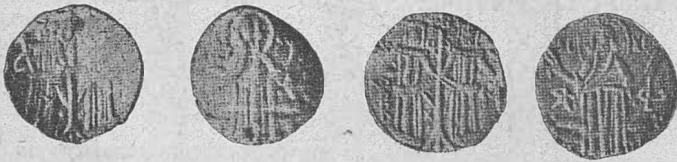
La 25 Ianuarie 1878, în urma unor lupte s'a ocupat Bazargicul, iar intrarea sub comanda generalului Zimmerman s'a făcut la 27 aceeaș lună. Cătră obiceiului, armata turcă s'a retras fără a da foc.

Prin congresul dela Berlin, cu toate stăruin-

tele miniștrilor **Waddington** (Franța), Lordul **Beaconsfield**, Conte **Corti**, nu s'a dat României, care luptase cu bravură, prin sacrificiul atâtor mii de oșteni, decât Dobrogea Veche, iar acest ținut s'a dat Bulgariei.

- „ Numai cu arma'n mână d'azi Românu'n lume
 „ Va putea fi liber și jalnic de nume.
 „ Vulturul cel mândru căruia s'a smuls,
 „ Aripile, zace de dureri pătruns;
 „ Dar când aripa-i crește, își apucă sborul
 „ Sparge cu mândrie vânturile, norul,
 „ Astfel și Românu' astăzi rearmat,
 „ Locul său în lume, liber și a luat“.

(D. Bolintineanu).

Monede de argint dela Țarul Ivan Alexandru
 și fiul sau Mihail (1331—1351).

Pe fața ambii, pe revers Iisus Hristos binecuvântând

Atunci o parte din populația bulgară din Muntenia și Dobrogea veche trece în acest ținut. În satul **Osman facă** locuitorii sunt veniți din satele dobrogene **Cineli, Baschioi, Bestepe, Ienichioi**, și chiar **Babadag**; cei din **Ciamurliă Mare**, sunt din **Cataloi, Ienicheoi** (veniți după 1884), acei din **Durgut-Calfa, Durbali, Uzlar, Bazaurt, Covanlâc, Ghlurghenli, Devigichloi** din Dobrogea veche, iar din **Beibunar** sunt din Almalău.

Din populațiunea bulgară emigrată în Basarabia și chiar în interiorul Rusiei, au venit multe familii, căci găseau un pământ negru, destul de fertil și o populație rară.

Bulgarii se stabilesc în acest ținut, după războiul din 1821—29, atrași pe deoparte de autoritățile turcești, pe de alta, de dărnicia solului.

Cu începere dela 1900, multe familii turcești sunt silite să plece, vânzându-și pământul pe prețuri de ni-

mic, pe o vacă, un cal, câteva oi, ba chiar și pe un ogar. Ca dovadă există **Cheopeș tarla** (tarlaua cânelui).

Încă din secolul al XVIII-lea cercetătorii au început a colecționa monede, din studiul cărora s'au putut reconstitui multe fapte istorice de o mare importanță.

„ *Căci aceste locuri, de când sunt sub soare,*

„ *Au sorbit torente d'armii și popoare*“.

La **Montraye**, tovarășul de exil al lui Carol XII-lea, regele Suediei, vizita Dobrogea în 1711 și 1714, cum-părând monede chiar din Dionisopolis, pe cari le-a descris .

Monede de bronz dela Țarul Mihail III Șişman (1323—1330).

Cruce, împodobită cu frunze de acant, pe revers;
vulturi cu aripile desfăcute,

Eckel în „*Doctrina Numorum*“ (1786) **Mionet** în „*Description des médailles antique*“ (1806—1811), **B. Pick**, conservatorul cabinetului numismatic din **Gotha**, și **K. Regling**, sub directorul muzeului din **Berlin**, (1898) în „*Die Antiken Munzen nord Griechenland, Dacien und Moesien*“, **Tachela**, directorul muzeului din **Sofia**, în 1902—1903, Arhiepiscopul **R. Netzhammer**, d-l **M. Suțu**, cunoscutul numismat și d-l Profesor **C. Moisil**, directorul general al Arhivelor Statului, s'au ocupat cu descrierea monedelor găsite în această parte, contribuind într-o largă măsură la istoricul acestui ținut.

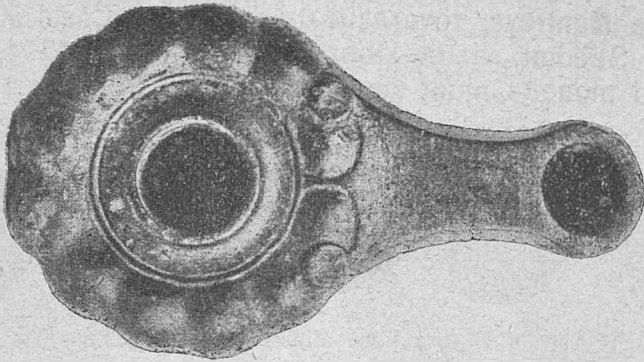
În războiul balcanic 1912—1913, armata noastră sub comanda înțeleptului rege Carol a fost sortită să pue capăt vărsărilor de sânge, iar prin pacea dela **București**, Iulie 1913, acest ținut trece în stăpânirea română, readucând timpurile străbune ale **Basarabilor**.

„ *Neamul românesc văzându și izbândit străvechiul gând,*

„ *Își dureză așezarea mai deplind, pe derând,*

„ *Și stăpân acum pe țară dintre Dunăre și Mare*

„ Unde numai Mircea'n vremuri puse trainice
 hotare,
 „ Carol Vodă pestre Istru vad statornic și-a
 croit,
 „ Și pe pod măreț azi trece Rege mândru
 strălucit,

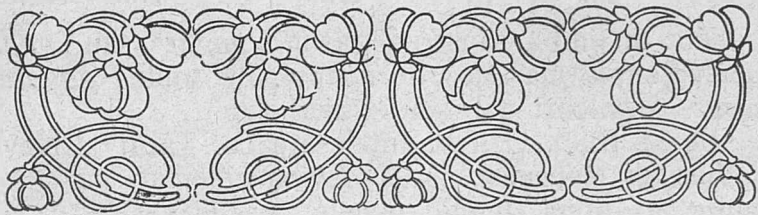

LAMPA de METAL
 găsită în mauzoleu la Balciu.

„ Jar regatul la hotare stă temeinic apărat,
 „ De viteji ce trup și suflet Regelui și-au în-
 chinat“.
 (V. Leonescu. T. Duțescu Duțu).

Printre neamuri.

Descrieri caracteristice.

Pe lângă Români, ce au existat veacuri dealungul malului Dunării și în interior până'n valea încântătoare a Batovei, mai locuiesc Găgăuți, Turci și Tataři, Bulgari, Greci, Armeni, Evrei și Țigani, în număr de peste 300,000.

Găgăuții, după d-r. Jiricek, sunt urmașii Cumanilor creștinați, cari s'au așezat în evul mediu în aceste părți. Ei s'au menținut până astăzi în aceleași localități citate de istoricii *Giorgiu și Stanislas*: Duranculac, Șabla, Ghiaursuiutciuc, Cavarna, Balcic, Teche, Ceașchioiu și'n apus până la șoseaua Constanța. La venirea Turcilor, și-au păstrat credința luând numai limba oficială.

Cumanii, veniți în aceste locuri, făceau parte din ramură *Uzi* sau *Oguzi*.

În limba sanscrită cuvântul „*gaga*” însemnează urmași, deci *Gagauzi* urmașii Uzilor. Tot în limba sanscrită gotică „*gubz*” înseamnă zeu, așadar *gagauz*=urmașii zeilor.

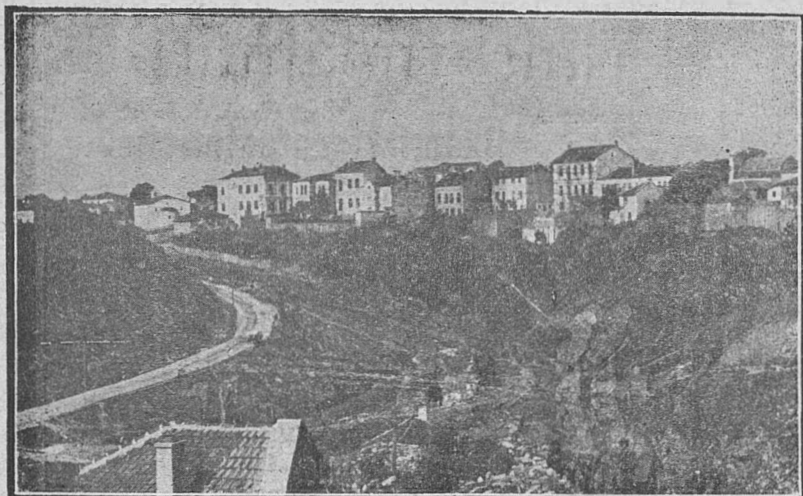
În persana veche găsim cuvântul „*haca*”, urmaș, deci *hacauz* sau *gagauz*, înseamnă urmașii Uzilor.

Deasemeni cuvântul „*O*” sau „*Og*” în înțelesul de *fiu*, deci *O-guzi* sau *Og-uzi* fiii Uzilor.

Tot în limba sanscrită găsim „gagar“ sau „gagr“ caraulă, străjă mai ales de noapte, de unde *gagaruz*, *gagruz*=graniceri uzi sau străjeri uzi.

Pe la 1080, Uzii se înțeleseseră cu Țarul Chievului **Vladimir Monomah**, ca să devină coloniști militari la granița bizantină, luând numele de *gagruzi*.

Însoțirea cuvintelor arabe *Kah* și *Kaha* (șes) cu acel de *Uz* s'a format denumirea *Gagauz* sau *Kahauz*, Uzi ce locuiesc în șes.

CAVARNA.

Profesorul și scriitorul Ion Nicolau din Varna emite părerea:

În Afganistan e un ținut numit *Kacar* locuit de un popor ce vorbește turcește. O parte din ei a trăit cu Uzii și au plecat în spre Europa. Din *Kacar* și *Uzi* s'a format *Kacaruzi*, *Kacauzi gagauzi*, adică unirea *Cacarilor cu Uzii*.

În Turchestanul chinezesc este și astăzi orașul *Kacar-Cagar*.*

Istoricii arată că ramura Uzilor, ce a năvălit în secolele X, XI și XII, în ținuturile rusești, parte s'a

* Rev. Ark. Varna—Dr. A. Manof.

rusificat, partea trecut Dunărea. Altă ramură din Asia Mică, unde se mai găsesc și astăzi rămașițe (Județul Aidin un sat Culachioiu cu 300 400 case numai Găgăuți) a trecut cu Turcii și s'a răspândit până la Dunăre, ba chiar până la Marea Azof.

Ilustrul nostru istoric, D-l N. Iorga susține că Găgăuții sunt Grecl foarte vechi, găsiți de Turci, cari

BISERICA din BABUC.

și-au păstrat credința religioasă, adoptând numai limba turcă.

Căsătoria la Găgăuți se faceă în modul următor:

Tinerii erau logodiți de părinți, fără a li se cere consimțământul, rudele flăcăului trimetînd o monedă de aur, ca înțelegere.

Aceasta eră logodna mică.

La *nișan*, logodna mare, băiatul aduceă tulpan alb sau galben, având la cele 4 colțuri câte o monedă de aur, iar la mijloc una mai mare și inelul.

Sâmbătă seara duc darul, când tatăl fetei da inelul legat cu o panglică, ascuns într'un pahar.

În săptămâna următoare, mama băiatului faceă plăcintă cu stafide și miere și o trmeteă logodnicei.

Nunță începeă de Miercuri cu plămădirea colacilor, Joi pregătește „câna“ pentru vâpsirea parului, cu care ocazie lăutarii ori cimpoiul cântă: „*O chiu chiuller-in telleri, eurtmis canaânâm benlerim pembe ianac elea ghuuz iactâ jierimin paresi*“.

Clopotnița din Babuc.

Această seară se chiamă *boea gheogesi*.

Vineri, invitații se duc la bae pentru spălarea părului miresei, iar după bae se petreceă cu cântece și mîncări.

Sămbăta, mirele însoțit de prieteni și lăutari se duceau la mireasa cu 3 coșuri: unul cu hainele miresei, altul cu ale soacrei și socrului și al treilea al nunilor.

Mireasă încearcă hainele într'o cameră aparte.

Pe vremuri se zice că mirele după încercarea hainelor, puneă piciorul pe ele, în semn de cap al familiei.

Mirele se întoarce cu prietenii și lăutarii și petreceau toată noaptea.

Duminecă se faceă cununia. Luni seara, masă la mire. Marți se trimeteă zestrea miresei, *nificata* (în grecește ta nifica). Sâmbăta venă nașa și nuntașii și cu toți jucau în jurul unei căldări cu apă, în care eră un castron și în care mireasa da cu piciorul.

Dacă se vărsă apa, aveă să nască băiat; altfel, fată. Seară, masa mare.

La petreceri Găgăuții au avut jocurile „*Iuziul*“ (degetul), „*Kabac*“ (dovleac) „*Asâc*“. „*Omadă*“ (joc cu piatra) „*Cear*“ (în două rânduri).

Băieții stau în două rânduri. Cei din al doilea rând sar în spatele celor dintâi, cari închid ochii. Unul din cei din spate striga:

- „ *Cear, Cear, Ceari,*
- „ *Cear bubrană iari*
- „ *Bâzâldasâm deli*
- „ *Ceatlac patlac, caci aaci?* “.

Impăratul Sever,
pe revers Demetra
în picioare, ținând
spice și facla a-
priasă, în bronz și
inscripția orașului
D.

Gordian și Sarapis,
pe revers Hera
cu sceptrul.

Gordian și Sarapis,
pe revers coroană
de laur, inscripția.

„*Tăușan uiunu*“ se joacă mai ales la nunți și la petreceri de femei, când sunt singure.

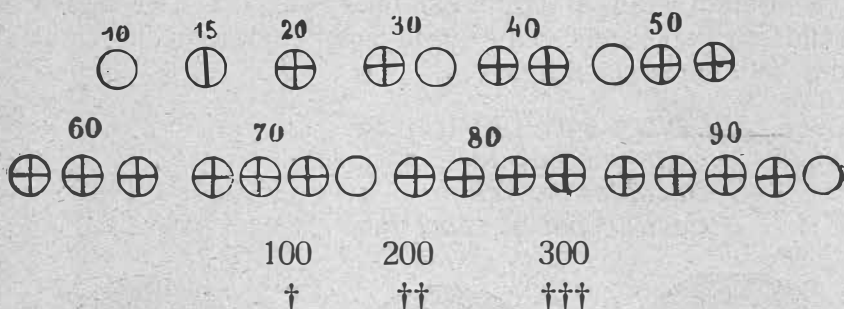
Atunci un tânăr se îmbracă cu un cojoc pe dos, cu niște pantofi legați la urechi, ce-i dau asemănarea unui iepure. Câteodată pune și câte o pernă în spate sub cojoc și cu un băț în mână.

În timp ce unul cântă din cimpoi, iepurele se

întoarce către cântăreț și-i strigă: „Părcăldat, balam, părcăldat“. Asistenții zic: „Djirt, balam, djirt“ (Ține-te, fiule, ține-te). Unul din oaspeți invită să bea vin: „Ne vereimesana șarap istemi sin?“. El răspunde: „Șarap istemm, cânăz, ver bana“. (Vin nu vreau, dă-mi lapte acru de iapă, chefir).

După vin se dau mezelicuri, nuci și alune. „Sana meze coz berelin?“ (să-ți dau nuci?) Jucătorul zice: „Bana sitla uc berin“ (dați-mi alune)*.

Cifrele găgăuților neștiutori de carte sunt următoarele: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9,
I II III IIII C CI CII CIII CIIII

Dela strămoșii Găgăuților ne-a rămas numele satului **Uzlar**, iar în scrierile mai vechi **Oguzlar** (Comuna Peelarovo, Jud. Caliacra).*

Tiganii, neam rătăcitor, se mișcă și pe aci din loc în loc. Fețele lor tucirii cu dinții albi au un farmec. Pe unde merg, sunt tot străini și veșnic pribegi neobosiți.

Casa lor e căruța acoperită cu coveltir. Acolo stau femelele și copiii, iar bărbații se ațin pe lângă mărtoagele ce trag căruțele. Câinele e legat în urmă.

Unde ajung seara, acolo poposesc. Fac focuri, pregătesc mâncarea, mănâncă și se culcă.

În noapte, la luminițele tăciunilor și a cerului înstelat, tabloul caravelor e încântător.

*1) D-r Hr. Popescu în rev. arh. din Varna.

„ Târziu stau nomazii la stele culcați,
 „ La jocuri sărace,
 „ Și razele lunii fînța le străpung,
 „ Ca sute de ace“.

(Artur Enășescu).

Obiceiul de a furà nu și-l lasă, ci ori unde găsește,
 adună.

În timpul muncilor agricole,

Caravană de țigani spre Carasular.

„ Ce mai sgomot . . . Ce harmalac ?!
 „ Țigani cu șatra, ce mai vrei !
 „ În car, sub rogojina spartă,
 „ Fumează, cântă, râd femeii.
 „ O droae de copii în sdrențe,
 „ Fac roată și se bat și sar,
 „ Dulăi bătrâni, cu limba scoasă,
 „ Merg serioși pe lângă car. . .
 „ Se depărtează caravană,
 „ De praf abia o mai zăresc,
 „ Câmpia-i liniștită iarăș
 „ Doar ciocârlanii pluesc“.

(St. O. Icsif)

Lăutarii noștri nu se văd în aceste locuri - printre țigani. Toată muzica se rezumă în cimpoiul sau clarinet și tobă.

Pe lângă unele sate, găsim și așezări de țigani în colibe, jumătate în pământ.

Bulgarii se ocupa cu agricultura, principalul izvor de îmbogațire.

Ei poartă pantaloni din lână, în unele părți au forma de șalvari, ilic fără mâneci, zabun bumbăcit, cojoc până la brâu și altul până la glesna, manta îmblănită, iar în picioare opinci, sandale, ori ghete, în cap căciula, sau pălărie.

Caravană de țigani spre Carasular.

Femeiele au ilic scurt, polcă, cațaveică, rochie făcută din stofă de casă, iar pe cap tulpan, la gât șirag de mărgelile sau monede.

Duminica și sărbătorile pun hainele cele mai curate. Flăcăii și fetele fac „hori” la cântecul cimpoiului.

La Sf Teodor și la „40 Mucenici” se fac alergări de cai.

„ Măndri-s bravii călăreți
„ Pe - armăsari șoimuleți !

„ Strălucind la foc de soare,
„Ca'ntr'o zi de sărbătoare“.

(V. Alexandri).

În seara lăsatului de sec, de postul mare, finii și rudele se duc la nași și la mai bătrâni cu portocale, colaci, cerând se fie iertați, dacă au greșit cu ceva. Așa pășesc în post.

Casele lor sunt construite din chirpici, nuele și mai mult din piatră, acoperite cu olane sau țiglă, având curțile împrejmuite cu piatră, lipsite însă de pomi; ceace le dă un aspect sombru.

Biserica din Cocina

În casele sătenilor rar găsești câte un pat și acela pentru musafiri. Sătenii dorm pe jos, punând plapome groase de lână, de două ori ca ale noastre în mărime.

Căruțele sunt trase de cai mici, cu sânge arăbesc, iuți și neobosiți. Care cu boi se văd rar. Boul e întrebuințat mai mult la plugărie. Vacile sunt mici, cu părul mohorât și puțin lăptoase.

Nu se obișnuiește a se face din lapte nici smântână nici unt, ci se consumă cum se găsește, ori înche-gat în brânză.

Mâncarea Bulgarului e cumpătată, iar traiul său auster.

Săteanca țese stofe de lână numai pentru casă și tot așa diferite țesături din bumbac.

Monede de bronz dela Țarul Ivan
Asan II.

Pe față: Țarul ține în mână crucea și
scepstrul, pe revers crucea împodo-
bită cu frunze de acant.

Monede de argint
dela Țarul Mihail II.
Asan (1246—1257)

Pe față: Sfânt pre-
dând țarului steagul,
pe revers Iisus Hri-
stos.

Plugarii lucrează din zori până'n amurg, în mod neobosit.

„ Sfânta muncă dela țară, izvor sacru de rodire,
„ Tu legi omul cu pământul în o dulce înfrățire!“
(V. Alexandri).

Așa scot belșugul din pământ.

Turcii și **Tătarii**, stăpânitori de atâtea secole, sunt în număr mare.

Ei poartă șalvari, de culoare albastră marin sau castanie, un ilic până la brâu și o manta înblănită de miel, în picioare ciorapi de lână ori de bumbac, în general albi și papuci pe cari când intră în casă, îi lasă afară, pe cap poartă fes. Hogii și învățătorii poartă și turbane albe, iar hagiții se arată cu turbane lucrate cu mătăasă.

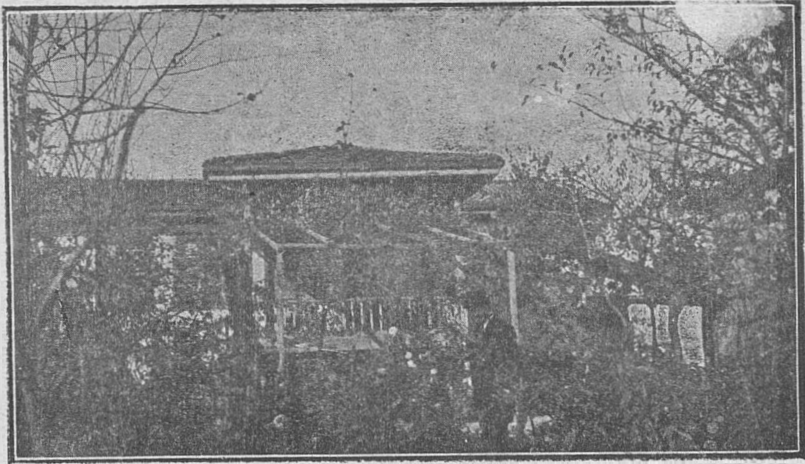
Femeiele au șalvari, pe deasupra feregea, mai mult neagră, ori albastră sau violet deschis, și peste față o învelitoare lungă lăsând a se vedeă numai ochii. Tătă-roaicele poartă cămăși de borangic, pe deasupra capot

decoltat, având mânicele cu manșete și colan diferit, împodobit cu paftale.

Cele mai în vârstă, la vederea barbaților, ocolesc drumul, ori întorc capul. Tătăroaica bătrână dă „*bună ziua!*” și așteaptă că bărbații să treacă înainte. Dacă o cadână se duce la alta, lasă papucii la ușă, semn de curățenie.

Când un tânăr dorește să se căsătorească, trimite ca pețitor la părinții fetei pe un prieten mai în vârstă. Dacă pețitorul se înțelege cu părinții fetei, încep pregătirile pentru logodnă; iar dacă nu, și tinerii se plac, fug.

Casă (Bazargic).

Pentru mai buna cunoaștere a caracterului logodnicilor, se lasă un timp de șase luni până la nuntă.

La Sate, în ziua de Sf. Gheorghe (Hâdâr Ilias), fetele și băieții împreună cu părinții petrec la câmp. La această petrecere, cântă fiecare dintre ei cântece improvizate ocazionale:

Iată un cântec al fetelor;

Juma ghiuni, oinarlar, bizim iacnân căzları.

Irgat jurub căz sailar gighetnin a căzsâzları

Oinaic, chiuleich, corada, sefa, sureich. (Fetele la noi joacă Vinerea, flăcăii fără minte, fiind argați, au

pretenția să aleagă fete. Vom jucă, ne vom veseli și vom petrece cu hora noastră.

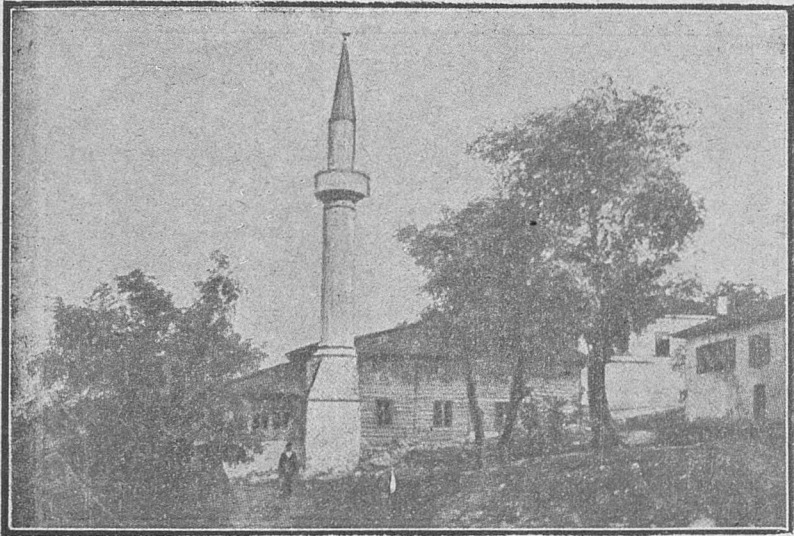
Băieții cântă și ei:

Edil' deghen uichen su, geaga:â tizden buz bolur

Giași-gighetni az dărgân gearavâ getchen câz.

(Marginea marelui râu Edill să prindă ghiață până la genunchi. Pe băieții tineri îi zăpăcesc fetele bune de măritat).

Petrecerea durează din răvărsatul zorilor până seara târziu.

Geamia din B-dul Carol I. — Turtucaia.

În nopțile senine, grupuri de băieți fac serenade pe la casele fetelor,

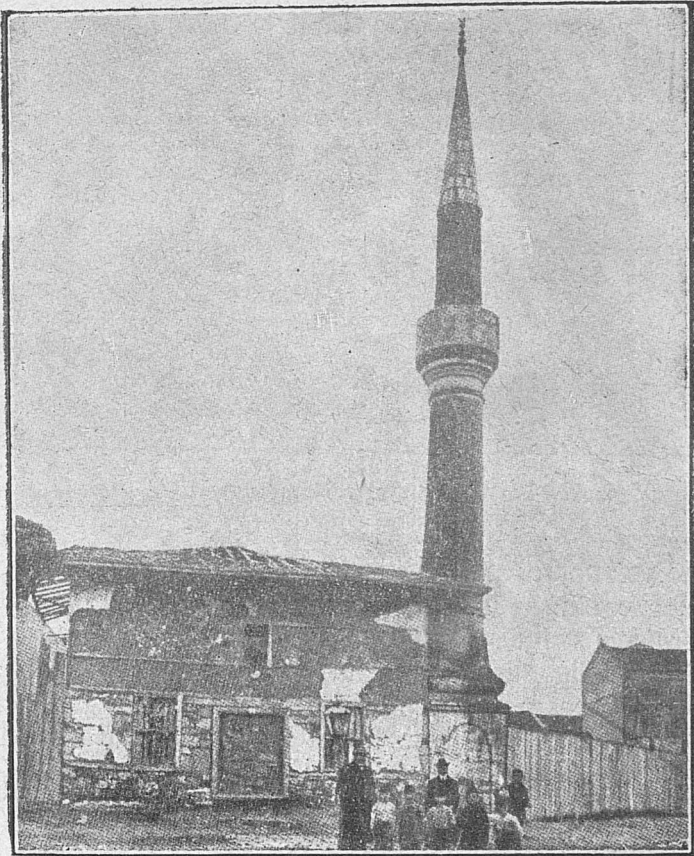
- „ Pe albastrul zărilor stăpână,
- „ Plutește luna visătoare;
- „ Departe luncile se'ngână
- „ Cu triluri de privitytoare.
- „ E numai cântec și splendoare
- „ În toate ascunsurile firii;

„ Ne-așteaptă crângul nins de floare.
 „ Haidem, e ceasul îndrăgirii.“

(G. Tutoveanu)

Câte odată se primește curtea mijlocită de un băiat, rudă cu fata. Ei se vâd și vorbesc prin o ferestruce mică. Se dau daruri fructe uscate, inele, cercei și primesc în schimb, dela fete, batiste și alte țesături lucrate de ele.

Geamia din Silistra.

Dacă îndrăgostirea se află, băiatul trimite pețitori la părinții fetei. Când nu primesc, fata fuge la băiat, unde e primită cu multă bucurie.

Nunțile Turcilor și Tătarilor sunt la fel cu ale Găgăuzilor, doar mai impunătoare.

La nuntă, mireasă stă în casă numai cu femeii. E pusă la colțul unui pat, pe perine, împodobită cu flori și voal alb. Femeile îi aduc daruri ca bani, bijuterii,

Geamia din Tiure Smil.

saltele, plapome, perine și alte obiecte necesare în căsnicie. Ele cântă din gură și joacă.

Mirele primește și el daruri de nuntă. Flăcăii cântă și joacă la mire după clarinet și tobă.

Se servește tutun, rahat și cafea.

Cu ocazia nunții se fac alergări de cai și lupte.

Călăreții pleacă alintându-și caii:

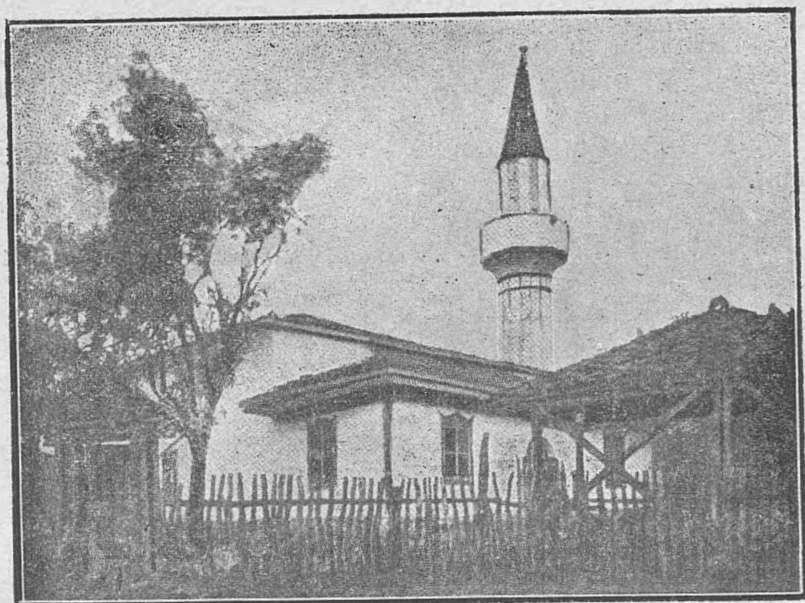
- „ Șoimuleț, cu părul creț,
- „ Lasă-ți coama vântului,
- „ Și umbra pământului,
- „ Și pe fața câmpului
- „ Să sbori sborul gândului!

„ Șoimulețul necheză,

„ La fugă se repeziă
 „ Și fugiă, mereu fugiă
 „ Nici umbra nu-l ajungă !
 „ Și prin văi, dealuri treceă,
 „ Curmezișul câmpiilor
 „ Prin mijlocul florilor;
 „ Ceilalți în urmă-i lăsă
 „ Și premiul îl câștigă“.

(V. Alexandri)

Geamia din Senovo.

Se dau ca premii un berbec, un vițel sau un malac. Cu cât e familia mai bogată, cu atât vin și alergători din depărtare. E o onoare mare pentru câștigători.

Tânăra pereche, până la trei luni după nuntă, nu prepară bucate în casă, ci primește dela prieteni și rude.

Când se naște un copil, e bucurie mare. I se dă un nume, din cele mai dragi în familie.

Băiatul nu e musulman decât după botez, obiceiul luat dela mozaici.

La botez se invită prieteni, cari petrec ca la nuntă 4—5 zile, și cu această ocazie se aduc daruri multe noului născut.

La botez cântă hogii, apoi urmează circumciziunea și se continue petrecerea.

În familiile bogate, se invită cu acest prilej și copiii săraci, spre a fi botezați.

La înmormântare se spală bine cu săpun mortul (gasil), se înfășoară cu giulgiu și-l duc la cimitir. În groapă, se face lateral un loc, unde se așează mortul, să nu cadă pământ peste el.

Doliul se ține 40 zile, mai mult de femei. La 3, 8 zile 1 lună, 6, un an și 5 ani se fac parastase, ca la creștini.

Tovarășul musulmanului e calul la care ține foarte mult.

Bietul **Ben-Ardun**, silit să-și vândă pe scumpul său **El-Zorab**:

- „ Coprinde gâtul lui plângând
- „ Și'n aspra-i coamă îngropând
- „ Obrajii palizi: „Puiu de leu,“
- „ Suspină trist, „Odorul meu,“
- Tu știi, că eu te vând !
- „ Copii mei nu s'or jucă
- „ Mai mult cu frunze în coama ta,
- „ Nu te-or petrece la Izvor;
- „ De-acum smochini, din mâna lor,
- „ Ei n'or aveă cui da !
- „ Ei nu vor mai ieși cu drag,
- „ Să'ntindă mâinile din prag,
- „ Să-i iau cu mine'n șeă pe rând!
- „ Ei nu vor mai ieși râzând
- „ În calea mea, șirag.
- „ Copii mei cum să-i îmbun ?
- „ Nevestei mele ce să-i spun,
- „ Când va'ntrebă de El-Zorab?
- „ Raira, tu, nevasta mea,

„ Pe El-Zorab nu-l vei vedeá
 „ De-acum, urmându-te la pas,
 „ Nici în genunchi la al tâu glas
 El nu va mai cădeá !

„ O, calul meu! Tu, fala mea,
 „ De-acum eu nu te voi vedeá
 „ Cum ții tu narile'n vânt
 „ Și coada ta fuior'n vânt
 În sbor de rândunea !

„ Oh, Allah, Allah, sunt sărac
 „ Dar fără cal eu ce să fac ?!

(G. Coșbuc)

Cu ogarii, se duc la prinderea iepurilor.

În timpurile vechi se serviau și de șoimi la vânarea pasărilor, căci erau păduri nesfârșite.

Pe lângă fiecare geamie, au câte o odae, unde hozea sau un învățător învață pe copii scrisul—cetitul și Coranul. În ultimul timp ei frecventează școala de stat spre a învăța limba oficială.

Le place foarte mult cafeaua. Nu e sat să nu găsești cafenele, unde Turcii să povestească vremurile de glorie pline de vise și de imaginație, sorbind din cafea și fumând cu nesațiu.

„ Tu, prin a ta putere, tu prin a ta magie
 „ Ma porți ușor, ferice, în lumi necunoscute
 „ De tinere iluzii, de visuri necrezute,
 „ Ah, iată raiul vesel în ochi-mi se deschide!
 „ Văd gingașa hurie ce tainic îmi surăde,
 „ Văd râuri lungi de aur cu punți de curcubel,
 „ Văd îngeri fără aripi călcând ușor pe ei,
 „ Văd însuș pe Profetul cetind Coranul său,
 „ Văd tronul de lumină, văd chiar pe Dumnezeu,
 „ Allah ! . . . . “

(V. Alexandri)

Credințe religioase.

Sciții și-au avut Zeii lor; **Tabite, Papaeus, Apia, Eutorius, Artimparsa, Tamimasadal**, etc. cărora le aduceau jertfe animale și chiar prinși în războiu.

La Geto Daci femeea susțineă cultul focului sacru al patriotismului și al religiunii.

Poetul **Menandru** arată că bărbații se plâneau de cheltuielile prea mari ce faceau femeiele zilnic cu sacrificiile zeilor, fiind poligami. Femeea își creștea fiii în cele mai adânci sentimente religioase, cari datorită educației, în timp de războiu, deveniau cei mai admirați eroi.

Geto-Dacii, ca și Romanii, aveau pontificii lor ca: **Zamolxis, Deceneu**, apoteozați și zeificați pentru meritele lor personale și serviciile aduse poporului.

Intr'o inscripțiune găsită la Balcic, datată din anul 48 în. de Hr., se arată cum **Acornion** a îndeplinit însărcinarea de trimis la regele Daciei, tatăl lui Boerebista, și apoi la Roma la Cneiu Pompeiu, de preot al Zeului Jupiter Maximus, apoi al lui Sarapis și'n urmă al lui Dionisos, și că pentru marile servicii aduse orașului a fost încununat cu o coroană de aur la serbările dionisiace, cu care ocazie s'a desemnat și locul pentru statuia sa.

- „ Muritorule, ia seama bine cât vei trăi,
- „ Faște bune și virtuose ori și când a să arși;
- „ Căci dacă nu azi, dar mâine, Dumnezeu plăta-ți va da,
- „ Plată dreaptă, potrivită cu fapta ce vei lucra.

(Mirt și lăcrămioare de Pr. Al. Popescu).

Odată cu stăpânirea romană s'a introdus pentru Roma și împărat - cultul municipal și cultul provincial. **Flamenul**, preotul lui Jupiter, al lui Marte și al lui Romulus, era însărcinat cu cultul oficial; pentru provincie, era **sacerdos provincial**. Scaunul oficial al sacerdotului Moesiei inferioare era la templul dela Troesmis.

Fiecare familie își avea zeul ei.

Cu aducerea coloniștilor și a relațiilor comerciale, s'a introdus diferite zeități, așa cultul zeului persan **Mithras**, al zeiței egiptene **Isis** (Mariomina), apoi **Osiris**, **Anubis** și mai ales zeul trac **Sarapis**.

În diferite scrieri asupra creștinismului, în această parte, se afirmă că ar fi fost creștini încă din primul secol dela Hristos și că chiar **Apostolul Petru** ar fi predicat, ca dovadă atâtea legende în credința populară despre el; cert e că **Apostolul Andreiu** a fost sorțit să răspândească noile idei religioase în Scytia (Savantul călugăr Dominican **Le Quien** în „*Oriens Christianus*“ **Golubinsky** în „*Istoria bisericii rusești*“, **Dosofteiu**, Mitropolitul Moldovei, **Melhisedec**, episcopul Romanului, **C. Erbiceanu**, etc.)

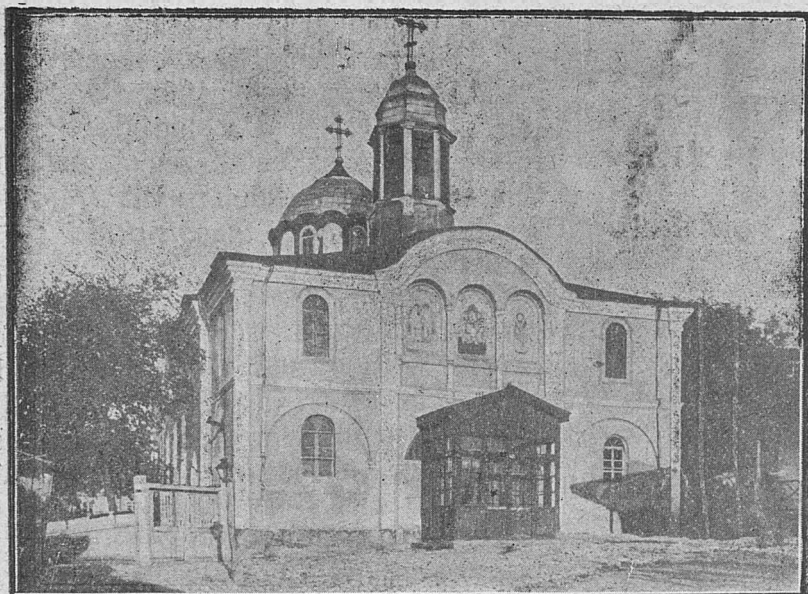
Apostolul Andreiu s'a născut în **Vitsaida**, ținutul Zabulonului, din Palestina, fiu al lui Iona și frate cu Apostolul Petru. A fost mai întâiu ucenic al Sf. Ion Botezătorul, iar la apa Iordanului, întâlnind pe Iisus, a devenit cel mai vajnic adept al creștinismului.

Monahul **Epifanius** (socolul VIII-lea) descrie pe larg activitatea și călătoriile Sf. Andreiu, care în a doua călătorie, înființează episcopia dela Odessus, punând pe **Ample** ca episcop.

Discipolii: **Inn**, **Pinn** și **Rimm** au predicat creștinismul nu numai în Scytia, dar și în Dacia.

„ Umbre sacre, vechi, străbune, cu dor cald, sfânt și ceresc,

- „ Unde sunteți azi, o umbre! voi cu suflet
creștinesc;
„ Să vedeți cum fiii voștri cu fală vă urmează
„ Și fără șovaire tot ce-i sfânt, ceresc, păstrează.“
(După Pr. Al. Popescu).

Biserica din Turtucaia.

În socolul al III-lea, pe la anul 290, se citează ca prim episcop **Evangelicus** în *Almirida* (Halmyris-Babadag) și apoi **Philius** care a fost martirizat sub împăratul Licinius.

În cele trei persecuțiuni de **Atanaric**, regele Goților (355, 364 și 369), clerul scitic și principii se interesau de soarta creștinilor. Așa **Iunius Soranus**, ducele Scythiei și cu mai mulți clerici, puse să se adune reliquiele martirilor și le trimise la Drâstor sau în Capadocia. Iată grija Romanilor din imperiu pentru frații lor din Goția (Dacia Traiană).

Principesa **Gautia** (Gaatho) s'a născut la Drâstor. Împreună cu fratele ei construi o biserică frumoasă pe locul mormântului Sf. **Martir Emilian**. Persecutată de **Capitolin**, mai marele cetății, trecu Dunărea și se

stabili la **Dafne** (Constanțiola-Sbanțov) la gura Argeșului. Aci se căsători cu magistratul acestei cetăți și el creștin, cu care trăi 18 ani, având o fiica *Ducila* și un fiu *Arimerius*. În urma persecuțiilor, adună moaștele martirilor și le transportă pe furiș la Drâstor, aju-

Biserica Cara Orman.

tată de un servitor credincios *Thiela*. Dar la întoarcere sunt omorâți cu pietre (Serbează 20 Martie) primind cununa de martiri.

Numărul de martiri a fost destul de mare în această regiune. Iată numai la Drâstor: *Daxius, Maximus, Axenti Cianus* și *Dadu, Iulius, Marcus, Herichis, Secunda, Donata, Basus, Maximus, Paulus, Marinus, Justus*, etc. martirizați în timpul lui *Maximinian* și *Dioclițian*.

- „ Luminați dar, umbre sacre, luminați p' ai voștri fii,
- „ Căci în toată lumea astăzi, credincioși sunt
mii de mii,
- „ Și fără virtuți, credință și speranța'n Dumnezeu,
- „ Ori ce-a omului cultură nu-și ajunge scopul său“.

Constantin cel Mare introducând creștinismul ca reli-

giune de stat, Scytia e alipită la Diocesa Traciei, ca a cincea provincie.

La sinodul I iu ecumenic, găsim pe **Teofil**, episcopul Scytiei. Sozomen (născut pe la 400 d. Hr.) în istoria eclisiastică ne arată din viața episcopului **Bretanion** al Tomisului, ce mare autoritate aveà asupra întregii Scytii.

Biserica „Sf. Petru și Pavel“ Silistra.
(Pe locul vechii mitropolii)

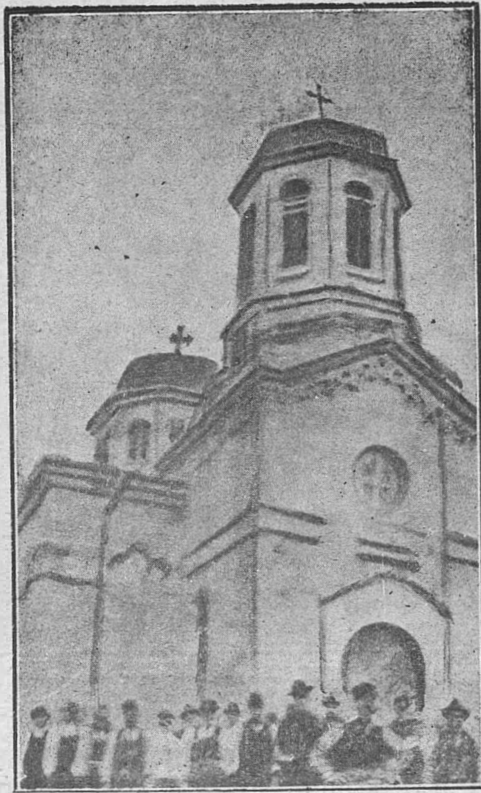
Împăratul *Valens* erà un apărător al Arienilor. Episcopii ortodoksi au fost înlocuiți prin episcopi arieni. Pentru a atrage pe vestitul Bretanion, împăratul vine la Tomis și e primit în biserica catedrală de episcop cu tot poporul.

Împăratul propune episcopului, să treacă la arianism, dar Bretanion refuză și iese cu tot poporul din biserică, rămânând Valens numai cu suita. Supărat Împăratul peste măsură, poruncește ca el să fie exilat, dar gândindu-se mai mult, preferă să dea libertatea episcopului, idolatrizat de poporul său, ca să aibă ajutorul si-

gur al Scyților contra Goților.

Vedem deci de ce mare popularitate se bucură **Bretanion**, care are supremație și asupra bisericii din **Dacia Traiană** (Istoria bisericii române de G. M. Ionescu).

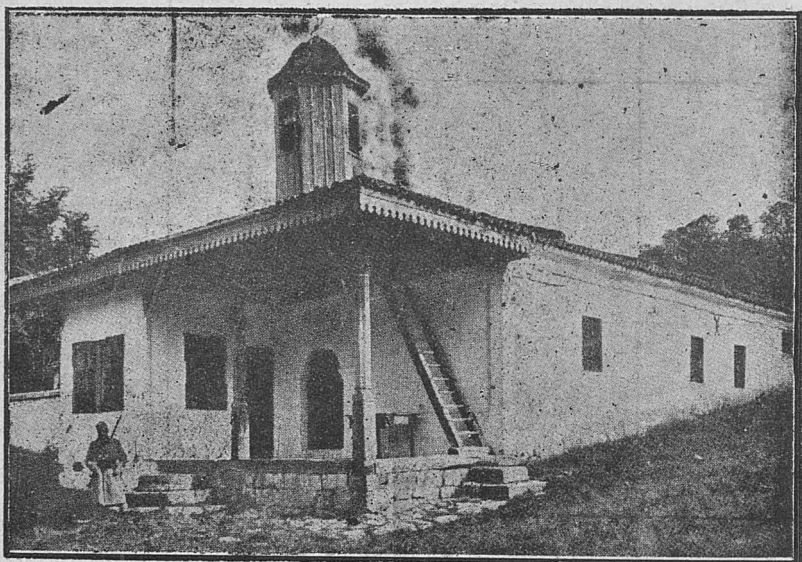
Biserica Cairac-Beibunar.

- „ Sus ridică-ți ochii, omule, la cer,
- „ De unde te privește cerescul părinte,
- „ Ai în el speranță tare și fierbinte,
- „ Că cei buni în lume de foame nu pier.
- „ Mergi pe-ale virtuții căi, ca bun creștin;
- „ Ai făclie legea cea dumnezească,
- „ De vrei că n tot timpul pronia cerească;
- „ Să reverse-asupra-ți darul ei divin“.

(Mirt și lăcrămioare).

La sinodul dela **Nicea**, Bretanion a creat arhiepiscopatul de Tomis, având și eparhia Daciei Traiane.

Episcopii **Gherontios**, **Theotin I-ju Filozoful**, iau parte la sinodul ecumenic al II-lea la Constantinopole; iar la sinodal al III-lea Ephesian (431) ia parte **Timotheus**, ca episcop al Scyției și **Iacob** al Drâstorului, apoi episcopii **Ion** și **Alexandru**.

Biserica d'n Brăcima.—Durostor.

Dupa 451 biserica autocefala s Scyției trece sub jurisdicțiunea Patriarhului din Constantinopole, după cum se hotărîse la sinodul al IV-lea dela Chalcedon.

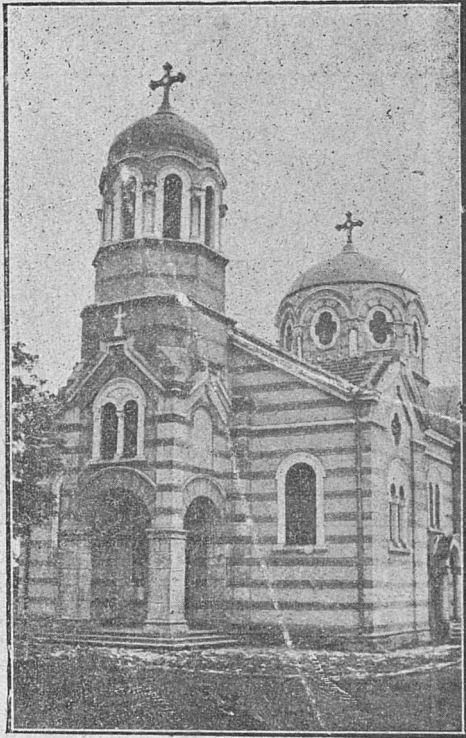
Intre anii 451-550 avem episcopii **Theotin II**, **Pater-nus** și **Valentinian** în Tomis.

Împăratul Anastasiu (491—518) susținând părerile monofisite, exila pe toți episcopii ortodoxi. Românii din Moesia și Scythia Minor, împreună cu barbarii se răscoală sub conducerea ducelui Scythiei, Vitalian, în anul 511, bat pe Hypatius, generalul roman, prind carele cu proviziuni și coprind toate cetățile până la Constantinopol, împăratul e învins și silit să încheie pace. Printre condițiunile tratatului eră și convocarea

unul sinod și restabilirea episcopilor depuși. (Biserica ort. română și Ist. Rom. de A. Treb. Laurian).

Sinodul a fost convocat de Vitalian la Heraclaea, luând parte și episcopii depuși, cari s'au justificat.

Biserica „Sf. Treime“ Bazargic.

Din aceasta, deducem că Românii erau numeroși și că au luat parte la luptele religioase pentru apărarea ortodoxiei, în frunte, cu un număr destul de însemnat de episcopi.

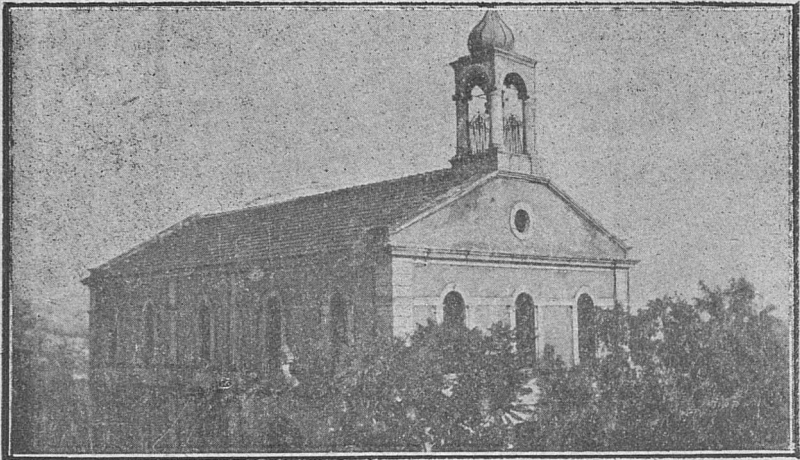
Cu invaziunile, episcopia de Tomis decade și numai auzim vorbindu-se de episcopii ei.

Prin secolul VIII-lea apare episcopatul de Tro-paeum Trayani (Adam Clisi).

Tot la sinodul dela Nicea (325) ia parte și un episcop al Drâstorului. La sinodul din Sardica (347) ia

parte **Marcian** al Abritusului, care semnează și epistola către împ. Leon.

† La sinodul ecumenic al 7-lea dela Nicea 757, ia parte episcopul **Ursus**, tot dela Abritus. vorbind în limba latină, deci Român. Se mai citeaza printre episcopii Drâstorului pe **Urbanus** (361-363), **Auxentius** (380), **Iacobus** (431), **Manophylus** (458).

Biserica greaca „Sf. Constantin și Elena“ Balciș.

† La Goți primul episcop a fost **Ufila**, care a făcut epoca prin activitatea desfășurată atât în Dacia-Traiană, cât și în Moesia inferioară, după așezarea Goților în timpul lui Constantin cel Mare. El predică în limba gotică, grecească și latină (Istoria bisericii române în Dacia-Traiană de G. M. Ionescu).

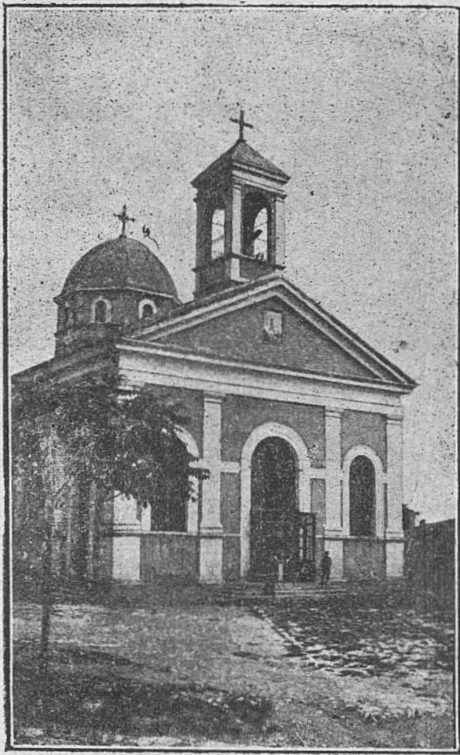
† La venirea Bulgarilor în Scitia Mică, în Moesia inferioară și în jurul Balcanilor, era o mitropolie cu 5 episcopi și 2 arhiepiscopi autocefali, toți dependenți de Patriarhia din Bizanț și până la creștinarea lor, mai marii bisericii și credincioșii au avut mult de suferit.

- „ Cerescule Părinte,
- „ Spre tine înalț eu
- „ A mea rugă fierbinte,
- „ Fii protectorul meu !
- „ Fii, și ai milă de mine!

„ O, Tată îndurător !
 „ Când eu te chem pe Tine
 „ Imi fii ajutor;
 „ Caci n'am altă scăpare
 „ De loc pe ast pământ;
 „ Unica îndurare
 „ Imi ești pân'la mormânt!“

(Mirt și lăcrămloare Pr. Al. Popescu)

Biserica „Sf. Gheorghe“ Balci.

Regele bulgar Simeon reuși a obține dela Roma, înființarea unui patriarhat la Drâstor, de care depindeau bisericile din Dobrogea Nouă și care a durat numai 40 ani, până la venirea Rușilor lui Sviatoslav.

Patriarhul *Damian* se refugiază în Bulgaria occidentală. In Drâstor continuă mitropolia dependentă

de Patriarhie. Ea avea autoritatea religioasă asupra Românilor dela Dunare, data de Vasile II-lea Bulgaroc-tonul, după cum arată Sihlumberger „*Les valaque de toute la Bulgarie seront soumis a l'autorité de l'archevêque*“.

Biserica „Sf. Gheorghe“ Bazargic.

Prin secolul al XVII-lea mitropolia își avea sfântul locaș zidit de Grigore Gh ca. In diferite scrieri găsim continuarea ei fie sub forma de mitropolie sau episcopie până la 1877-1878*

* (Condica Sfântă, Istoria Românilor de V. Ureche, Istoria Bucureștilor de G. Ionescu Gion, Donau Bulgarien- de Kanitz etc.

Găsim în secolul al XVIII-lea pe episcopii Metodie, Gherasim, Ghenadie, Dosofteiu, iar în secolul al XVIII-lea pe Calinic, Vartolomeu, Partenie, Chiril.

Prin secolul XIV-lea gasim episcop la Dionisopolis (Balcic) pe *Ioanes I. Nicotaus I. Nicolaus Perusinis*.

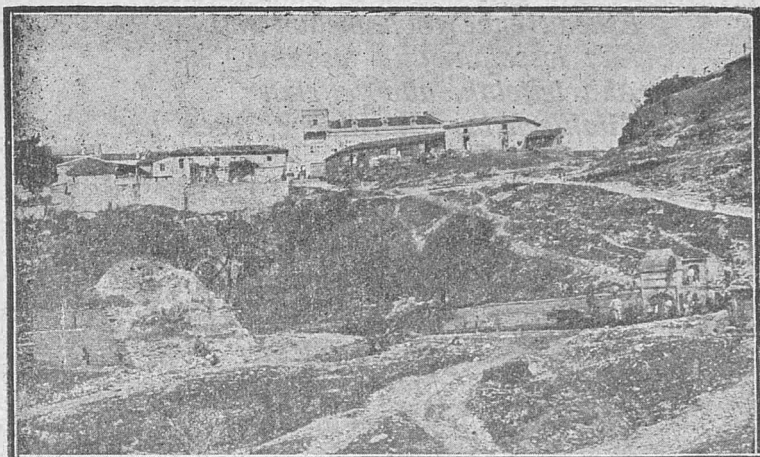
Dela 1877-1878 biserica creștină depinde de Mitropolitul Varnei și de cel al Rușciucului.

La 1913, odată cu instalarea autorităților românești, biserica creștină din Dobrogea Nouă își avea episcop locotenent, **P. S. Bartolomeu Stanescu**, cu reședința la Balcic, ajutat de prototiereul Ec. N. Gheorghiu, și pre-

otul Gh. Dumitrescu; actualmente la parohia din comuna Niculițel iar mai târziu depinde de Episcopia Dunărei de Jos.

În 1923 se înființează episcopia de Tomis și Drăstor cu reședința la Constanța având ca episcop

Cavarna

pe **P. S. Ilarie**.

Administrația bisericească e condusă în fiecare județ de către un protosereu.

În județul Călărași, în cele 22 comune rurale cu 209 sate sunt 28 biserici și 5 paraclise, iar în cele 3 orașe avem 6 biserici servite de preoți români și bulgari, oficiindu-se și mixt. Bisericile sunt rari la câte 15-16 sate una și pe alocurea chiar fără preoți.

Grecii au 2 biserici, în Bazargic și în Balcic; iar Grigorianii una în Bazargic.

Turcii și Tătarii țin foarte mult la credințele religioase. **Allah** e pretutindeni și-i ajută. Pentru **Ei** și **Mahomed**, profetul lui, și-au sacrificat vieța mii și milioane de credincioși ai Islamului. Cartea lor sfântă, **Coranul**, e păstrată cu evlavie până astăzi.

Templele de rugăciune, geamiile și moscheele se înalță în tot locul unde e o adunare de mai multe familii. Din minaretele dela turnul de piatră, în formă

poligonală sau circulară, de zeci de metri, până la copacul sau trunchiul de arbore, *muezinul* chlamă de 5 ori pe zi pe credincioși la rugăciune:

- „ *Allah-echber (2 ori)*
- „ *Fsheduenlea-ilahe il lelah (2 ori)*
- „ *Eshedunenle Mohamedun resulallah.*
- „ *Aiia lessalah, aiia lessalah*
- „ *Aiia lelfelah, aiia lelfelah*
- „ *Allah-echeber . . Allah echeber, lea*
- „ *llahe, illea allah.*

- „ *Dumnezeu e mare,*
- „ *Cred că există un singur Dumnezeu.*
- „ *Cred că Mohamed este profetul lui .*
- „ *Veniți pentru rugăciune!*
- „ *Veniți a scăpa de păcate!*
- „ *Dumnezeu e Mare, nu există dumnezei*
- „ *Decât un singur Allah.“*

Prima rugăciune începe înainte aurorei, a doua la amiază, a treia la chindie, a patra în amurg și a cincea după 2 ore de la apusul soarelui,

Înainte de a merge la rugăciune, toți mahomedanii maturi sunt obligați a face „*Abdest*“ adică spălarea mâinilor până la cot, feții, urechile și picioarele până la glesne, dacă a umblat cu ele fără încălțăminte.

Omul beat, nebun, copiii și femeiele în timpul lehziei sunt scutiți de a face rugăciune.

În geamie e un hoga ca imam (preot) și un muezin (cântăreț), la bisericile mai mari e un hatip (paroh-predicator).

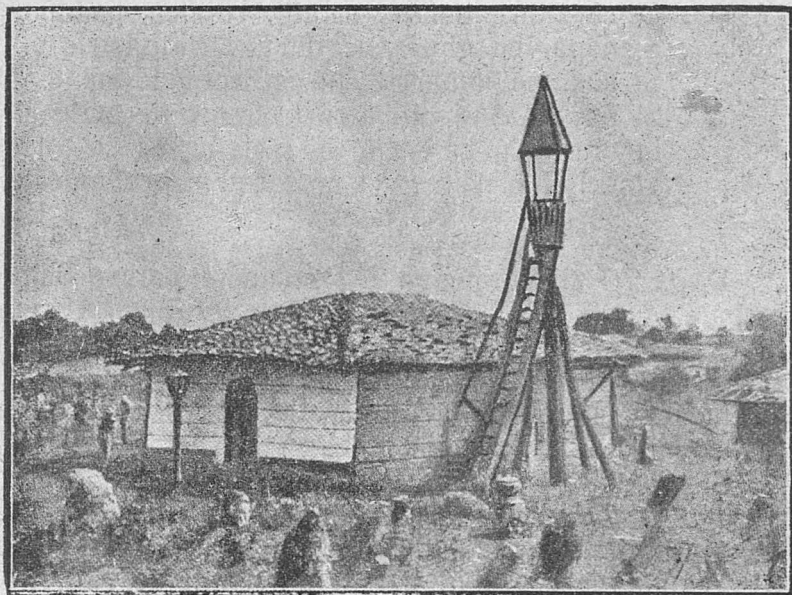
Evlavioșii fac rugăciunea individual, apoi la o cântare a muezinului se așează în rânduri. Imamul trece în fața altarului și cântă versete din coran, potrivite timpului;

„*Cul hiuvel lahu ehad, lemielid ve lemiuled. Vle-mechiun lehu chiufuven ehad*“ (Dumnezeu nu este născut nici a născut. El este singur. Nu există asemănare cu El. Atotputernicul tuturor.

Anul musulmanilor începe dela fuga lui Mahomed la Medina (egira) și astăzi e 1342 (a creștinilor 1924). Anul nou se chiamă **Muharrem** și e în fiecare an cu 13 zile mai înainte.

La 9 luni după Muharrem începe **Ramazanul** (Postul Mare) de 30 zile. Cuvântul Ramazan înseamnă ispășirea păcatelor (arderea-nimicirea).

Geamia din Uzunge Orman - Durostor.

Ramazanul e adoptat dela Mozaici și dură 3 luni.

În timpul postului nu se mănâncă, fumează și bea din zori până'n amurg. La minaret se aprind în fiecare seară candelile, ce formează ca o coroană de stele scilpitoare în o noapte liniștită.

După ramazan urmează **Bairam** (Paștele) care ține 3 zile.

- E noaptea'ncântătoare! Pe-a cerului câmpie,
- Grădina pudruită de-o pulbere-argintie,
- Incet și lin pășeste a stelelor regină,
- Cu-o dulce atrăgătoare zimbire de lumină.

„ Ea poartă împrejuru-i un vâl de nori, prin care
 „ Din când în când răsbate și ca prin vis apare
 „ Poetica frumuseța a chipu-i virginal,
 „ Ca splendida Sultana din raiu oriental,
 „ Intregul cer, comoară de cuiburi lucitoare,
 „ Feeric iocuite cu zine iubitoare.
 „ Privește din nălțime, tăcut, căci Islamul,
 „ Serbării musulmane deschide Bairamul.
 „ Orice zidiri, palate, saraiu. ceșmeă, geamie,
 „ S'acopăr cu ghirlande de flacăr'albăstrie,
 „ Și sus, pe minarete, lucesc rotunde salbe.
 „ Si par căzând din ceruri cununii de stele albe
 „ In strade'n cafenele, în pieți lumea clocotește
 „ Un chef până'n ziuă crescând se prelungește.“

(V. Alexandri)

După 70 zile urmează o sărbătoare **Curban Bairam** (Serbarea sacrificiului), o adoptare dela jertfa lui Avraam. Cu această ocaziune fiecare familie cu dare de mână sacrifică un berbec.

În a treia lună dela Muharrem, se serbează nașterea lui Mohamed **Mevludun Nebi**.

Și muezinul cântă: „*Dumnezeu e mare. Cred că există un Dumnezeu. Cred că Mahomed e profetul lui.*“

Musulmanii au în județul Caliacra un muftiat cu 101 geamli, deservite de 220 hogi, plățiți de stat.

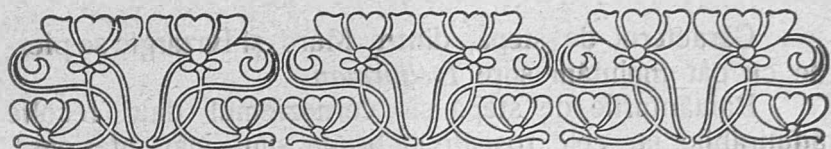
În Bazargic mai e și un templu izraelit.

În satul Ali Anife e o parohie catolică.

În tot ținutul Dobrogei Noi nu se găsește nici o mânăstire.

Din trecutul solului și topografia sa.

INSUȘIRI GENERALE.

Aceste locuri în vechime erau acoperite de Marea Sarmatică, ce se întindea din Carpați și până în Balcani, din Serbia până în Caucaz.

Cu timpul și datorită mai cu seamă manifestărilor sismice, nivelul apelor a scăzut și s'au ridicat munții Haem, apoi diferite dealuri, supuse la atacul apelor marine.

Retrăgându-se Marea, a apărut apoi un lac dulceag (dacicolevantin) și apoi apare Dunărea, săpându-și albia în depozitele ultimelor mări.

Din cercetările geologilor reeșă că pământul Dobrogei se compune din terenuri calcaroase și chiar cretacee, peste ele gresii cu numuliți, marne și gresii sarmatice, tăiate pe alocurea cu pământ roș, cum se vede pe Coasta de Argint.

Pătura de pământ galben e mai groasă spre Dunăre și se subțiază spre Curtbunar, Bazargic, Șabla, de unde apar chiar la suprafața rocele sarmatice.

Peste loes s'a depus, în cea mai mare parte, humus. În regiunea Bazargicului avem Cernoziemul, pe coasta mării pământ castaniu și bălan, iar spre Caliacra apar și terenuri (pământul roș).

Caracterul de stepă, dintre Mare și Bazargic se pierde cu cât înaintăm spre *Deliorman*.

Pământurile de stepă și cernoziemul dau recolte admirabile, iar cele roșcate și brune sunt mai inferioare.

„ Pământule rodnic, pământule sfânt,
 „ Tu, care-mi ești leagăn, cămin și mormânt,
 „ Ridică spre focul aceleaș stele
 „ Credințele tale, credințele mele.“

(*Nichifor Crainic*).

Solul în partea vestică și sudică „*Deliormanul*“ are înfățișarea unei grupe de munți străvechi, măcinați în decursul vremurilor, reducându-se la înălțimea dealurilor și lăsându-se către Dunăre și răsărit dela 400 m. până la 100 m. și ceva la Silistra. Construcția e stâncoasă, dar înălțimea e ca a dealurilor, purtând diferite nume, cele mai multe după satele din apropiere.

Odinioară, *Deliormanul* a fost acoperit cu păduri nesfârșite de stejar (cer, gârniță, pedunculat), carpen, ulm, carpeniță, frasin, iar fagul în valea Batovei. Pe malul mării, crește și acum spontan smochinul, care dă 3-4 recolte pe an, migdalul și măcăcinele *Paliurus aculiatus*, din care se zice că s'a făcut cununa de spini a Mântuitorului.

După felul arborilor ce cresc prin aceste locuri, avem și denumirea satelor: Ghiurghenli (Cârpeniș) Duștubac (Frăsinet), Caraaci (Ulmul negru), Suiutciuc (Sălciș).

Treptat-treptat s'au tăiat pădurile, prefăcându-se în ogoare, rămânând numai o urmă slabă din vestitul *Deliorman*.

Perii răsleți din câmpie mai arată până unde se întindeau pădurile.

În stepă găsim salcâmul. Ar trebui cât mai grabnice măsuri de împădurire cu salcâmi, cunoscându-se rolul binefăcător al lor în aducerea ploilor.

Ambele județe se împart în trei ocoale silvice: Silistra, Curtbunar și Bazargic.

Ocolul silvic Bazargic are 19464 ha. pădure, ocu-

pând partea de sud și sudvest.

Ocolul Curtbunăr are vreo 29.000 ha. pădure și ocupă mai toată suprafața plășii.

Ocolul Silistra ocupă mai tot județul Durostor.

Conducerea o are câte un inginer silvic, ajutat de 3 brigadieri și pădurari.

Seiim aduce vreascuri

Pădurile din ocolul Bazargic sunt mai toate tinere, afară de masivele: Ceatalar, Alaclise și Cuiugiuc, unele sunt păduri mai bătrâne

Cele mai însemnate păduri sânt: *Ceatalar* 2250 ha, *Mustafa-Beiler* 850 ha, *Ceaușchioiu* 670 ha, *Tulugea* 550 ha, *Cuiugiuc* 750 ha, *Covanlăc* 1200 ha, *Nădejdea* 500 ha, *Alexandria* 460 ha, *Caracâșla* 450 ha, *Sarâ-Mahmud* 430 ha, *Chiorolu* 390 ha.

Veniturile statului în ocolul Bazargic 1 Aprilie 1921-1 Bprilie 1922:

541.582,55 lei . . . . . produse principale

50.488,50 lei . . . . . „ „ accesorii și pa-

șunat.

Prin pădurile de odinioară, cerbul și căprioara sprintenă se plimbau fără frică, doar când vânătorile oficiale cu bei și pașale le mai supărau. Deatunci au rămas satele *Caragealar* (Cerbi), *Gheiciter* (Capre

de munte), *Sârnebi* (Căprioare).

- „ *Când visul e stăpân deplin*
- „ *Pe codrii. cerbi și căprioare*
- „ *Caboară'n rariști de anin,*
- „ *Și'n luminiș de lună vin*
- „ *Cu pasul tainic la izvoare.*“

(*Nichifor Crainic*)

Ursul eră stăpânul pădurilor; astăzi cu totul stârpit, rămânând doar amintirea satului Aiorman (pădurea ursului). Mistreții însă ară în lung și'n lat pădurile mai bătrâne. Și deși sunt mulți, totuș se vânează puțini. Lupii sunt numeroși și fac stricăciuni mari, venind dese ori chiar până'n sat după pradă.

Vulturul pleș și acvilele se văd des pe crestele dealurilor și chiar pe podișuri, de unde din timpurile turcești a rămas și denumirea satului Diuvan-luvasi (Cui-bul Vulturului).

- „ *E rege în văzduhuri și rege pe pământ,*
- „ *Palatul lui sunt norii și tronul său o stâncă,*
- „ *In zări nemărginite domnește-al său avânt,*
- „ *In suflet poartă veșnic prăpastia adâncă!*“

(*Corneliu Moldovanu.*)

Nu putem trece cu vederea șoimii, pasărea favorită Turcilor, acum câteva sute de ani, iar ca dovadă avem atâtea sate: „Șahinlar, Șahangi, Aratmagea“ (Șoimii-Șoimari).

La poalele dealurilor începe câmpia destul de mănoasă. Din țărână, prin munca plugarului, iese belșugul, încât cu drept cuvânt s'a și numit „*grânar*“.

Partea răsăriteană are caracterul stepei, cu stufișuri de mărăcini și cu apă la adâncimea de 60-70 m.

Pe întinderea ei găsim preserate o mulțime de motive (tumuli), a căror proveniență încă se discută.

Din scrierile vechi reese că mai marii popoarelor scitice, tracice, dacă nu puteau să construească monumente neperitoare ca ale *Faruonilor*, înmormântarea lor cu o pompă deosebită, după cum am arătat, ne-a lăsat

unele movile; iar altele s'au rădăcit în decursul vremurilor, ca puncte de observare.

În 1968, societatea arhiologică din Varna, sub conducerea profesorilor Hr. și C. Scorpil, a săpat 6 movile, constatând în unele, vechi morminte a unor militari, iar altele, foste morminte, dar desgropate acum 16—17 secole, identificare făcută după monedele aflate înăuntru: una din timpul lui Antonin și alta dela Dioclițian.*

La cișmea-Turtucaia

Văile acestor locuri sunt cu atât mai adânci cu cât înaintează spre gură, ajungând până la 100 m. Cele mai mari au pereți stâncoși și prăpăstioși.

În multe părți sunt peșteri, unele cu stalactite și stalagmite mai ales tot litoralul de la Caliacra la Sabla. Desigur în ele au trăit *Troglodyții*, iar astăzi, numai focul ciobanilor pâlpaie sub stânci, ca niște lumini de licurici. Ei își duc traiul la un loc cu mugetul valurilor, cu strigătul pescărușului, cu florile blajine și cu cântecul de dor din fluieraș.

Din stâncile calcaroase și chiar din malurile de

*) În morminte s'au găsit schelete de pui, viței, oi, obiecte vechi ca amfore, pahare, coroane cu foi și fructe aurite, ba chiar nășăliile cu care s'a purtat mortul.

pământ, izvoarele sunt captate din timpuri vechi pentru cișmelele de piatră, cari alimentează regiunea.

Puțuri cu burduf sunt în regiunile, unde stratul aquifer e prea jos, iar fântâni cu cumpănă numai în câteva locuri ca în valea Casapli, valea Arnăut-Cuius, valea Echisce, valea Trubciular (Caliacra).

În împrejurimile satelor, în multe părți, s'au format lacuri artificiale, pentru strângerea apelor din ploii, necesare la adăpatul vitelor.

Se cerătoare cu cămile-satul Duranlar.

Pământul Dobrogei Noi e străbătut de mai multe derele:

Demirbabina ia naștere din Bulgaria mergând până la apus de Turtucaia. Are apă mai în toată lungimea ei. La Staroselo formează un lac. *Cuzgunlâc* (lucicuma) la răsărit de Turtucaia. *Cosuia* are apă numai în parte. *Rahova* ia naștere din Bulgaria. Are apă numai primăvara. *Valea Cadiului* pleacă dela Cadichioi cu apă în toată întinderea. *Bulanic* formată din văile Esnova și Aivat, cu apă puțină. Dereaua *Morilar* dela *Popina* și *Ceatalgea* cu apă ce mișcă mai multe mori. *Ionifa* formată din *Șaanlâc* și *Accadânlar* poartă apă numai dela unire. Formează locul *Srebârna*. În lacul *Srebârna* se termină și valea Babuc. Dereaua *Gârlița*

la răsărit de Silistra. *Canaghiol* ia naștere din Deliorman și are apă. *Chiostel* asemeni. Ambele se varsă în lacul *Gărlita*. *Cara Ahmed Bendi*, unită cu *Iușenli* ia naștere din partea sudică a județului Caliacra și se îndreaptă spre Oltina. *Cânlă dere* ia naștere din valea Opancei, trece pe lângă Bazargic, Suiutciuc, Carasular și Hasă-Kioseler.

În partea sudică către mare, avem *Batova* (vechiul *Zyras*), cu apă tot anul, renumită încă din vechime. *Ecrene* (Geferli), ce trece pe lângă satul cu același nume, se varsă în mare lângă Batova.

În nordul județului Caliacra avem lacurile *Sabla*, *Satâlmăș* și *Cartal* (Duranculac), renumite prin chefalii și mai ales raci.

Ca și'n Bărăgan, în stepa Dobrogei întâlnim dropiile în cârduri și mai ales porumbei sălbateci-Turcii au întemeiat și un sat „Toicuiusu“ (satul dropiilor.)

Turturelele, potârnicșile și prepelițele atrag un mare număr de vânători.

La finele lui August, în regiunea Caliacrei, prepelițele obosite de drum sunt prinse.

Pe liniile telegrafice stau de multe ori dumbrăvence cu multe colori. Sunt papagalii Dobrogei.

Pe lacurile de lângă mare se văd mii de stârci, de diferite mărimi și colori, majestoasa lebadă, găște și rațe sălbatică, pelicani, nagâți, pescărușii cei drăguți ca nufării de baltă; aproape de Caliacra pe Marea Neagră mai multe focșe, iar când marea se supără se poate privi jocul delfinilor.

În lacuri se află pește mult, mai ales chefal, șalău, crap și raci mari; din mare se scot scrumbii, guvizi și calcani; iar din Dunăre, crap, cegă și nisetru.

Încă din timpurile cele mai depărtate, vița de vie a acoperit multe dealuri, dar filoxera a distrus-o. Calitățile de vin erau renumite, cum sunt cele dela Șabla, Satâlmăș, Carapcea și chiar dela Ghiaur-Suiutciuc sau dela Silistra și Turtucaia. Tendința de replantare se accentuează din an în an. Pomii sunt mai răspândiți în regiunea dunăreană și a mării. Caisul, zarzărul, prunul și nucul abundă în vii.

În multe sate sunt duzi, favorizând cultura borangicului.

Stepa dobrogeană duce lipsa fructelor.

Cerealele ca grâu, orz, ovăz, secară, porumb, s'au cultivat în toate timpurile din belșug. În ultimii ani, mai secetoși, s'a lățit cultura porumbului, a fasolei și a tutunului. Ca plante oțeagenoase se cultivă rapița de primăvară.

Familia Holevici și camilele-Duranlar

În 1922 s'au cultivat în Caliacra 70.000 ha. grâu, 69.000 ha. orz, 27.225 ha. ovăz, 6449 ha. porumb, 3229 ha. fasole, 10.198 ha. rapița, 5996 ha. fânețe artificiale și 1822 ha. fânețe naturale.

Vitele locuitorilor sunt în număr de: 3159 armăsari, 10912 cai, 9709 iepe, 8520 cărlani-noateni și mânzi, 1418 asini, în total 32300 cabaline; 974 tauri, 15127 boi, 15317 vaci, 12104 mânzați și viței, 2370 bivoli, 2393 bivolițe. 1727 malaci, în total 50012 bovine; 15522 berbeci, 264531 oi și miei, 84054 cărlani, 12082 capre, în total 484930 ovine, 9711 porcine.

Între'un amurg sau răsărit de soare, dacă ai norocul să treci prin apropierea satului Duranlar (Caliacra), te crezi deodată în pustiirile nemărginite. Cămilele, corăbiile deșertului, se înșiruesc dela câmp spre sat sau

invers. Un număr de vreo douăsprezece de aceste blânde animale, lucrează în credința pe moșia îmbelsugată a stăpânului lor.

Păsări domestice sunt multe: găini, găște și curci, rațe mai puțin.

Locuitorii posedă 7198 pluguri cu o brazdă, 2747 cu 2 brazde, 445 cu 3 brazde, 406 triori, 2784 boroa-

Camile-Duranlar.

ne de fier, 1920 de lemn, 58 tăvăluge, 400 rarițe, 911 semănătoare, 1231 secerătoare, 6 autotractoare, 276 treerători, 526 secerători-legători, 177 mașini de bătut porumb și 179 vânturătoare.

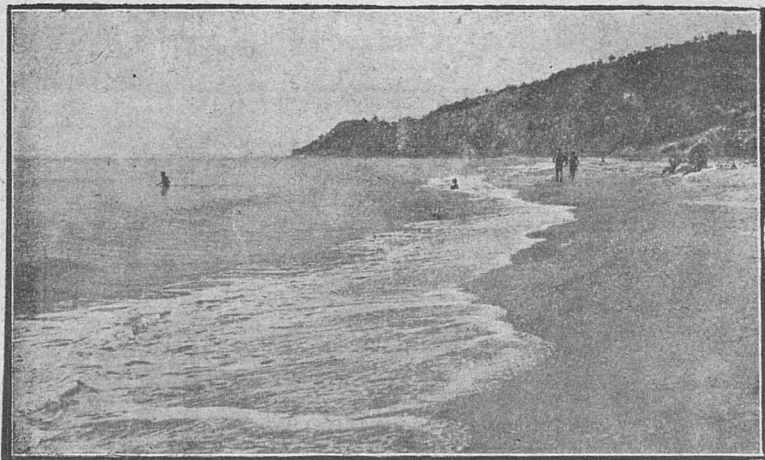
Încă din 1913 serviciul domenal s'a ocupat cu corcetarea pământurilor ce revin statului.

Proprietățile comitetelor școlare, ale comunelor și ale statului bulgar, ce au putut fi stabilite după registrele dela primării și administrația financiară, au trecut în stăpânirea statului, totuș nu s'a putut luá tot avutul cuvenit, cu toate investigațiile făcute, ne având la îndemână izvoarele necesare, complete.

Rezolvirea cestiunei proprietății rurale a întâmpinat multe dificultăți. În Maiu 1915, comisiunile de plasă compuse din Judecătorul de ocol, administratorul de plasă și un delegat al Ministerului de Domenii au ince-

put lucrările de verificare, întrerupte la izbucnirea războiului.

Nici o transacție nu s'a putut face și acei cari ar fi voit să devină proprietari rurali, au rămas în așteptare până la verificarea titlurilor,

Plaja dela Ecrene.

Până la 1878, după codul turcesc (7 Ramazan 1274-21 Aprilie 1858) proprietățile se împărțiau: *Mulk*, teren aparținând particularilor; *Mirie*, proprietăți ale statului, date spre folosința particularilor, dând dijmă; *Metruche*, drumuri, piețe, păduri, izlazuri, lăsate spre folosința publicului; *Mevcuufe*, (vacuf) terenuri dăruite instituțiilor, ca din venit să se întrețină și *mevat*, terenuri necultivate, ca rezervă pentru împroprietărire.

Pământ arabil e destul. Trebuie soluționată cestiunea proprietății imobiliare conform noii legi în vigoare și împroprietăriți locuitorii fără de pământ, Numai atunci se va putea aviza la o cultură cât mai intensă și sistematică, ca acest ținut să-și merite cu adevărat supranumele de „grânar.“

-
- * Evoluția proprietății imobiliare rurale în Bulgaria, de Eug. Zamfirol.
  - * Lămuriri asupra proprietății rurale în Dobrogea Nouă, de G. Georgescu.
  - * Proprietatea rurală în Dobrogea Nouă de Gr. Petrescu.
  - * Regimul bunurilor imobiliare în Dobrogea Nouă, de A. Pineta,

Clima.

Clima acestui ținut e continentală, geruri mari iarna, călduri înăbușitoare vara, ploi rezezi și treceri dela iarnă la vară, ori dela toamnă la iarnă, cât se poate de scurte. Primăvara durează puțin. Cum au început a se topi zăpezile, vegetația se desvoltă repede, ca'n Maiu totul să fie grădină.

Umiditatea e mai mare ca'n restul țării din cauza mării și a vântului *Băltăreț*. Izoterma Deliormanului e 20. Pe Coasta de Argint nu se prea simt asprimile iernii, din cauza dealurilor și a mării, deaceea în valea Batovei și-au iernat Mocanii sute de ani turmele.

Iasomia, smochinul și liliacul cresc sălbătec, datorită influenței binefăcătoare a mării. Satul *Liliacovo* și-a luat numele, după crângul de liliac sălbătec din apropiere.

Vânturile ce suflă sunt: **Crivățul** sau **Poiras** (Boreas), un vânt rece, ce aduce zăpadă, iarna; iar vara, umezeală. Dela acest musafir s'a numit și satul **Porlaz** din Caliaora.

Austrul, *Gorniac* se mai numește și **Cernla veter** sau **Caralel** căci usucă câmpul, de cele mai multe ori.

Băltărețul vine dinspre Arhipelag și aduce umezeală.

Pe mare, **Zefirul**, copil zburdalnic, se plimbă dela aurora în amurg.

„ *Văzui prin văi al verii dulce vânt,*

„ *Strengar frumos cum toți pribegii sunt,*

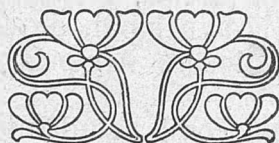
- „ Târă mantaua'n urmă-i pe pământ.
 „ Plecând vreo creangă'n drum o sărută,
 „ Cântă o doină'ncet, și încet cântă
 „ Culcatul câmp de iarbă sub manta,
 „ Eu sunt copil al codrilor de fâg,
 „ Alerg și cânt, și'n sân aş vrea să bag
 „ Să fie-al meu de veci ce-mi este drag.“

(G. Coșbuc).

Coasta de Argint.

Când cerul e senin, curat, albastru, când pământul e împodobit cu vegetație, când căldura e plăcută, domolită și când apele mării se prefără în colori de curcubeu ori de-un albastru închis, Coasta de Argint ia un aspect feeric.

Invățământul.

Pe lângă Dunare au trăit Românii în masă compactă, păstrându-și neștirbit tezaurul strămoșesc—limba, pentru care și-au dat toată osteneala, din timpuri destul de îndepărtate, să aibă școale proprii, cu învățatori care să le lumineze calea.*

În timpul stăpânirii turcești, găsim în floare școlile din Turtucaia și Silistra, cari erau în raporturi foarte strânse cu cele din stânga Dunării.

Din bătrâni, se spune că existența lor e dela începutul secolului XIX lea.

În dosarele Ministerului Școlilor se găsește un raport al Eforiei școlare din Silistra, din 12 Dec. 1868, prin care se arată distribuirea cărților primite la începutul anului școlar 1868—1869, ce se dădeau gratis. În 1870 școala funcționează cu 2 institutori, având 110 elevi vara și 150 iarna.

În 1874, societatea de cultură și limbă din Silistra, înființează și o școală de fete. Dela 1878 școală românească din Silistra se închide.

În Turtucaia se pomenesc dascăli și preoți încă din 1774.

Românii în acest orașel au fost mai norocoși, căci școala lor a urmat aproape neîntrerupt până astăzi, iar în 1897 au construit și un frumos local.

Grija tuturor guvernărilor a fost răspândirea învățământului în populațiunea dela sate, ca și'n orașe.

* Istoricul școlilor române de M. V. Cordescu.

Încă de pe vremuri, fiecare școală își avea comitetul școlar, care și dădea toată silița, ca fiecare sat să aibă local propriu de învățământ, inzestrat cu mobilier și material didactic bogat.

În 1913, s'a găsit la cea mai umilă școală de cătun, zeci de tablouri intuitive, tablouri religioase după *Nelsonsohn*, organele simțurilor, aparate de demonstrație fizică, hărți etc.

Comitetele aveau zeci și sute de ha. de pământ, păduri, case, prăvălii și chiar mori.

Acestea toate, prin legea de organizare a Dobrogei Noi, au trecut în stăpânirea statului, iar grație stăruințelor depuse, s'au dat spre folosință, de doi ani, câte 10 ha. pământ arabil, de fiecare școală.

Anotimpurile. Copii dela grădina No. 3—Bazargic.

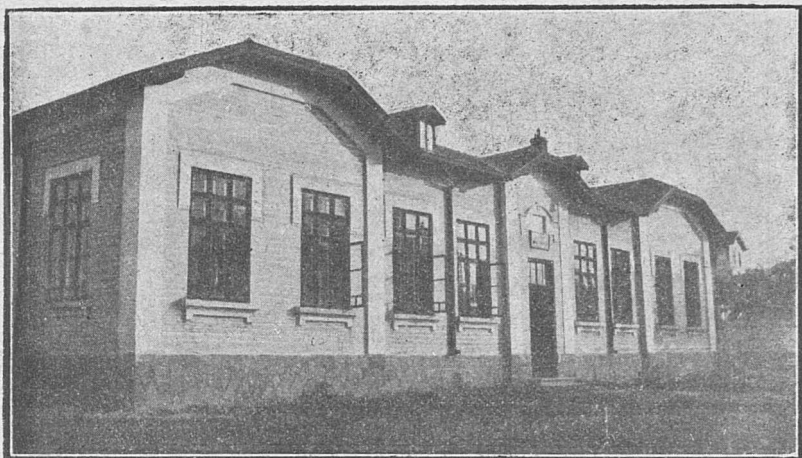
Războiul a nimicit cea mai mare parte din materialul didactic și chiar mobilier. Locuitorii cu drag au dat 2, 3 și chiar 5 lei de hectar, venit la comitet, ca localul să fie la înălțime și nevoile școlii, satisfăcute.

În 1912, au funcționat în acest ținut 9 grădini de copii cu 9 conducătoare, 250 școli primare de stat cu 435 învățatori, 297 azile confesionale turcești cu 328 hogași și învățatori, 33 școli tătarești, 10 progimnazii cu 50 profesori, 7 școli de menaj și profesionale cu

11 profesoare, 2 licee cu 20 profesori, 1 școală română la Turtucaia cu 6 institutori, 1 școală armeană și una lipovenească.*

În 1913, luna August, Ministerul Instrucțiunii a numit o comisiune destul de numeroasă sub președinția d-lui G. Lascar, secretar general, compusă din:

Școala secundară de fete, gr. II Bazargic.

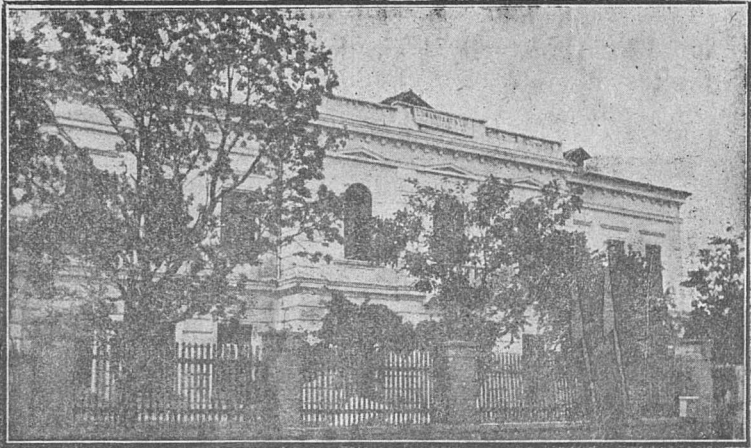
d-nii M. Popescu, Administratorul Cassei Școalelor, I. Otescu, I. Clinciu, Marin Strcescu, I. Prassă, inspectori generali; C. Radulescu Motiu, M. Dragomirescu, profesori universitari; V. Manu, P. Papahagi, G. Mugur, inspectori; V. Stroescu și D. Niculescu, institutori, iar ca secretar d-l Victor Munteanu, subdirector. Comisiunea a vizitat ambele județe, adunând materialul informativ.

Organizarea învățământului a început din Ianuarie 1914 de către d-l G. Arghirescu, inspector general, ajutat de revizorii școlari: V. Stroescu și Al. Voinescu la Caliacra, L. Mrejeru, P. Petrescu și N. Dinescu la Durostor.

Învățământul este gratuit pentru toți fiii de cetățeni români, fără deosebire de religie și naționalitate.

*) Învățământul în România Nouă—de V. Stroescu. Noua Revistă Didactică, 1913.

În orașe sunt școli particulare, iar la sate, copiii Turcilor învață pe lângă geamie, scriscetitul turc și coranul, în câțiva ani, în mod neregulat, după cum găsesc învățători și după timp.

Liceul de băieți—Bazargic.

Învățământul secundar de stat se predă în un gimnaziu și o școală secundară gr. II la Silistra, un liceu, o școală secundară gr. II, o școală profesională în Bazargic, câte un gimnaziu complet în Balci și Cavarna și un gimnaziu și școală prof, în Turtucaia.

În județul Caliacră, 1923—1924, s'au recenzat 1904 băieți și 1621 fete la orașe, 7485 băieți și 6227 fete la sate; în total 17237, din cari s'au înscris 10578 au urmat regulat 7977, au promovat 5276 și au absolvit 374.

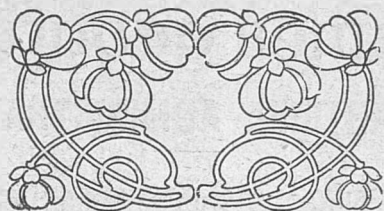
Au funcționat 122 școli rurale și 7 urbane, cu un personal: 83 titulari și 129 suplinitori; 10 grădini de copii urbane, 22 rurale, cu 24 conducătoare; n'au funcționat 20 școli rurale și 19 grădini din lipsă de personal.

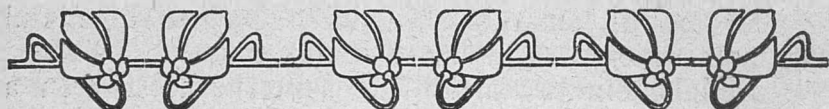
Localurile de școli, la orașe sunt proprii, în stare bună (e nevoie numai de unul în Bazargic); la sate 57 bune, 37 mulțumitoare și 3 rele. Comitetele școlare rurale au înscris la cheltueli suma de 3753602 din care

498995 pentru reparații și 1802574 pentru comitetul de construcție.

Suflul binefăcător al propășirii pe acest teren a făcut să se construească până acum, o jumătate din localul liceiului, școala profesională din Bazargic, mai multe școli rurale și locuințe pentru diriginți în ambele județe.

Situațiunea geografică și IMPĂRȚIREA ADMINISTRATIVĂ.

Dobrogea Nouă e situată în partea de sud-est a României întregite, având un hotar la mare de 95 Km, socotit dela Ilanlâc la Ecrene și vreo 50 Km. dela Sillstra spre granița cu Bulgaria. Dela Turcsmil (15 Km. la vest de Turtucaia) și până la Ecrene, granița de miazăzi e o linie convențională de aproape 160 Km. peste văi și dealuri. Latitudinea sudică e de 43° 15' ca la ținutul mediteranean al Franței. I se mai zice și *Cadrilater*, deși e numai o porțiune din pământul apărat de cele patru vechi cetăți: Rușciuk, Sillstra, Șumla și Varna, renumite prin atâtea lupte unde . . .
. . . . cetele dușmane

- „ *Se îndes, s'amestec . . . sprinteni armăsari*
- „ *Nechează, spumează . . . armele răsună,*
- „ *Freamătă pământul . . . muntele detună,*
- „ *Soarele pălește . . . apele roșese,*
- „ *Păsărele'n aer sborul lor opresc,*
- „ *Omul se'mbată d'omenescul sânge,*
- „ *Mama către sânu-i copilașul strânge.“*

(D. Bolintinianu).

Suprafața e de aproape 7780 Km. împărțită în 2 Județe, conform jurnalului Consiliului de Miniștri No. 2704 din 7 Octombrie 1913 și a decizunii Ministerului de Interne No. 64489 din 15 Octombrie acelaș an, co-prinzând județul Caliacra (Dobrici) 5 plași cu un nu-

măr de 31 comune rurale, formate din 254 sate și 3 comune urbane: Bazărgic, Balcic și Cavarna și județul Durostor (Silistra) cu 5 plăși și cu un număr de 40 comune rurale din 127 sate și 2 comune urbane: Silistra și Turtucaia. Prin legea din 26 Iulie 1921, plasa Curtbunar a trecut la jud. Durostor.

Suprafața unei comune e destul de întinsă, căci unele au până la 19 sate, distanțate la 20 Km. de satul de reședință, îngreuiind administrația lor. Comunele nu au avere imobilă, afară de localul primăriei, căci tot ce a posedat, a trecut în stăpânirea statului. Mai toate comunele au localuri proprii pentru primării

Prefectura—Silistra.

împărțite în trei tipuri. Satele sunt rari, din cauza lipsei de apă.

În fruntea județului Caliacra a fost numit d-l G. Georgescu, iar la județul Durostor d-l I. Cămărășescu destoinici organizatori. Cei mai buni funcționari au fost trimiși aci. Era o datorie pentru desăvârșirea unei opere mari. Și misiunea și-au îndeplinit-o toți!

JUDEȚUL CALIACRA.

Plasa Dobrici.

1) Armutli	1. Armutli 2. Azaplar 3. Cocargea 4. Ergi 5. Paragic	5. Hasichiose- ler	1. Baraclar 2. Caracâșla 3. Hasichioseler 4. Nădejdea
2 Carali	1. Bogdaili 2. „ Ceamurli 3. Carali 4. Cif. Mus. Bei 5. Deli iusufcuius 6. Durasi 7. Esetli 8. Hasancea 9. Ienig. Haidar 10. Musubeiu 11. Saragea 12. Șahveli	6, Hardali	1. Alexandria 2. Aptat 3. Hardali 4. Checideresi 5. Devegichioiu 6. Ghiurghenli 7. Gor. Cadievo 8. Hagichioiu 9. Terscondu
3. Echiscea	1. Echisce 2. Hăsâmdede	7. Enigea	1. Bazaurt mic 2. „ mijlociu 3. „ mare 4. Caraballar 5. Covanlâc 6. Fândâcli 7. Ienigea 8. Mursalchioiu 9. Omurchioiu 10. Seidali 11. Șahangi
5. Ezibei	1. Ali Anife 2. Arabagi 3. Caralez 4. Carasinan 5. Ceacârcea 6. Durgutcalfa 7. Ezibeiu 8. Mansârovo 9. Matlâmovo 10. Nastradin 11. Sulutciuc 12. Iurgheciler	8. Sr. Cea- murli	1. Caramurat. 2. Carasular 3. Chirîngi 4. Ceamur. mare 5. Ceamurlia mică 6. Denicler 7. Osmanfacă 8. Sr. Ceamurl
		9. Vladimirovo	1. Sară mahmud 2. Serdimen 3. Vladimirovo

Plasa Ghelengic.

1. Aiorman	1. Aiorman 2. Alâciul Mic 3. Balagea 4. Chioseler	5. Cuiugiuc 6. Curugea- chioiu 7. Ianâclar

8. Iastâccilar
9. Şahinlar
10. Toccilar
- 2. Cadievo**
1. Arnăutcuiusu
2. Botievl Nju
3. Cadievo
4. Ieni mahle

- 3. Ghelengic**
1. Aidânciufa
2. Alâciul Mare
3. Başbunar
4. Cabasacal
5. Caracurt
6. Chiostecciler
7. Ceairarman
8. Coru mahle
9. Chiopeler
10. Embie mahle
11. Gherzalar
12. Ghelengic
13. Hagiligichioiu
14. Hoşcadem
15. Ilanlâc
16. Salman
17. Sususchioiu
18. Velifacâ

4. Opancea

1. Bogdanovo
2. Carabaşli
3. Opancea
4. Saragea
5. Valali

5. Pcelarovo

1. Aidânbeiu
2. Caraagaci
3. Caradurmuş
4. Casapli
5. Casimchioiu
6. Ciobancuius
7. Ciufutcuiusu
8. Durbali
9. Harmanlâc
10. Armanculus
11. Asarlâc
12. Malgilar
13. Melecler
14. Momucchioiu
15. Nebicuius
16. Pcelarovo
17. Perifacâ
18. Poriaz
19. Uzlar

Plasa Balcic.

- 1. Diuvan iuvasl**
1. Caraiapâlar
2. Carlâbeiuchioiu
3. Ceairlâghiol
4. Cuiuchioiu
5. Diuvan iuvasi
6. Evlecler
7. Geaferli iuciorman
8. Gurcovo
9. Hamzalar
10. Idirizcuius
11. Ionuzciular
12. Momcil
13. Resiler
14. Suleiman facâ
15. Târnovca
16. Toicuiusu
17. Tortamuş
18. Veischioiu

2. Prese lenţi

1. Călina
2. Goriţa
3. Malinovo
4. Preseleñti
5. Vasilievo

3. Spasovo

1. Bejanovo
2. Bilovo
3. Cernooco
4. Cruşevo
5. Liliacovo
6. Orlovo
7. Pisarovo
8. Predel
9. Rogojina
10. Simionovo
11. Siracovo
12. Sredina

13. Spasovo
14. Sernino
15. Țar Boris
16. Velicovo
17. Vicevo

4. Teche

1. Alaclise
2. Ceatar
3. Ceaușchioiu
4. Ciucurovo
5. Ecrene
6. Gheiciler
7. Mustafa Beiler
8. Teche
9. Tulugea

Plasa Gargalâc.

1. Duranculac

1. Acangi
2. Calaignidere
3. Calâcchioiu
4. Caralar
5. Caramanli
6. Caranasuf
7. Carapcea
8. Chiramet
9. Duranculac
10. Geferfacâ
11. Ismailchioiu
12. Sarâmusa
13. Satâlmâș

2. Gargalâc

1. Aiorman
2. Arnăutlar
3. Calfa chioiu
4. Caraiășchioiu
5. Chioiltuc
6. Duranlar

3. Ghiaur suiutciuc

7. Elibeiu
8. Gargalâc
9. Ghiore
10. Iapâlgea
11. Irigea
12. Iuzgubenlic
13. Nasuf pașa
14. Selimcius

1. Ghiaur suiutciuc
2. Hagi Dumitru
3. Racovschi

4. Șabla

1. Caiabeiuchioiu
2. Calâcchioiu
3. Ghiorman
4. Ialâiuclorman
5. Iazâgilar
6. Sarâmese
7. Surtuchioiu
8. Șabla

JUDEȚUL DUROSTOR.

Plasa Silistra.

1. Alfatar

1. Alfatar

2. Callpetrovo

1. Calipetrovo

3. Babuc

1. Babuc

4. Carorman

1. Carorman
2. Alfacâ
3. Brăcima
4. Brăcima Nouă
5. Ghiurghenic

5. Cainargeua mare

1. Cainargeua Mare
2. Caibular
3. Topcii
4. Hadăr Celebi

6. Cainargeua mică

1. Cainargeua Mică
2. Zarnici
3. Cociular

7. Chiose Aidin

1. Chiose Aidin
2. Cranovo
3. Chiutucli
4. Caraciu Mic

8. Pândăci II

1. Pândăci

Plasa Accadânlar.

1. Accadânlar	1. Accadânlar 2. Duraclar 3. Caralar 4. Caraiamurlar 5. Suiutciuc 6. Circovna	5. Uzulchlolou	1. Uzulchioiu 2. Dorutlar 3. Ibrahim mahle
2. Sinru Nou	1. Siniru Nou 2. Beilerchioiu 3. Baharchiofu 4. Checiler mahle 5. Sucuiugiuc 6. Tocmaachioiu 7. Ţar Asan	6. Docelar	1. Doccelar 2. Aivanchioiu 3. Avdular 4. Damadas 5. Dere mahle 6. Emirler 7. Camerler 8. Cherimler 9. Cufalcealar 10. Chirlburun 11. Suvanlăcu Nou 12. Ciller
3. Sungurlar	1. Sungurlar 2. Caracoci 3. Ormanchioiu		
4. Rahman Aşlolar	1. Rahman Aşlolar 2. Omurgea		

Plasa Dolmuşlar.

1. Dolmuşlar	1. Doimuşlar 2. Golebina 3. Golebina Ceatalgea 4. Capaclı 5. Suneci 6. Hogeachioiu 7. Iali Ceatalgea	6. Cocina	1. Cocina 2. Caraemur 3. Cazimi
2. Pöpina	1. Popina	7. Balabanlar	1. Balabanlar 2. Baltagiou Nou 3. Atmagea 4. Dogrular 5. Caravelichioiu 6. Caraesechioiu
3. Vetrina	1. Vetrina	8. Haschioiu	1. Haschioiu 2. Saarlar
4. Srebărna	1. Srebărna	9. Bozna	1. Bozna 2. Aidogdu 3. Bazlrglian 4. Papuccilar
5. Aidemlr	1. Aidemlr 2. Tătăriţa		

Plasa Sarsânlar.

1. Sarsânlar	1. Sarsânlar 2. Arabagilar 3. Cusuiu turcesc 4. Uzunge orman 5. Orozlar		5. Sargilar 6. Hagiolar
2. Rahova de Jos	1. Rahova de Jos 2. Cusuiu din Vale 3. Spanciova	7. Vischioiu	1. Vischioiu 2. Deli Isuflar 3. Caradârlar 4. Sarîghiol 5. Ceaşmahle
3. Cadichioiu	1. Cadichioiu	8. Ahmatlar	1. Ahmatlar 2. Engechioiu 3. Cazimlar 4. Salihler 5. Cenacciler
4. Garvan	1. Garvan	9. Chiose Abdi	1. Chiose Abdi 2. Canipe 3. Curtpalar 4. Meşemler
5. Atmageaua tătă-rască	1. Atmageaua tătă-rască 2. Emirchioiu 3. Ghemalchioiu 4. Pitraci	10. Atchioiu	1. Atchioiu
6. Astvatchioiu	1. Astvatchioiu 2. Danzilär 3. Cufalcea 4. Masutlar		

Plasa Curtbunar.

1. Acbunar	1. Acbunar 2. Echingic 3. Ghiulerchioiu 4. Olucli 5. Sougeac	4. Beibunar	1. Arabagi 2. Aratmagea 3. Beibunar 4. Caraacii Mari 5. Carageaat 6. Cairac 7. Dautlar 8. Sârnebi iurluc 9. Dautlar
2. Avdula	1. Avdula 2. Cadârasic 3. Cara Aptula 4. Chiuciuc Acbunar	5. Carapelit	1. Carapelit 2. Ezirgea
3. Bairam Bunar	1. Bairam bunar 2. Ceair mahle 3. Cheseigic 4. Conac 5. Conac Cuigiuc 6. Mârzâc 7. Regepchioiu 8. Sarnebi	6. Chilliacadi	1. Chicicadi
		7. Curtbunar	1. Cocimar 2. Cogeia olar 3. Coiumluchioiu

	4. Curtbunar	3. Daugilar
	5. Căzâlgicli	4. Ieni mahle
	6. Duştubac	5. Periligeami mahle
	7. Hotulgea	6. Şahinlar
	8. Paşabali	
8. Şahinlar	1. Cavurga	9. Trubciular
	2. Pirlichioiu	1. Omurfacă
		2. Trubciular

Plasa Turtucaia.

1. Belica	1. Belica	5. Senovo	1. Senovo
2. Denizler	1. Denizler		1. Covangilar
	2. Meşe mahle		2. Hagifaclar
3. Satul Vechiu	1. Satul Vechiu	6. Covangilar	3. Mesim mahle
	2. Siahlar		4. Caramehmetler
4. Turcsmil	1. Turcsmil	7. Antimovo	1. Antimovo

La 1913 nu erau decât câteva şosele naţionale şi judeţiene, în Caliacra aveau o lungime de 160 km.

Graţie muncii depuse în ambele judeţe prin stăruinţa prefectilor şi a şefilor serviciilor tehnice, până la 1916, lungimea lor s'a dublat. Aşá în judeţul Caliacra: şosele naţionale 227 km., judeţiene 56 km, căi comunale şi vecinale 25 km. S'au lucrat şoseaua Carapelit—Beibunar (32 km.), cu 5 cantoane duble şi 13 podeţe de piatră; şoseaua Perifacâ—Caraomer (21 km.) cu 4 cantoane duble, 7 podeţe de piatră, 3 poduri mari; şoseaua Carapelit—Curtbunar (20 km); şoseaua Chilicadi—Trubciular—Omurfacă—Cocimar (10 km); Teche—Ecrene (3 km); Armutli—H. Chioseler—Caracâşla (15 km) etc.

S'au căutat a se face legături între şoselele principale şi reşedinţele comunelor.

În timpul războiului, şoselele şi parte din cantoane s'au stricat.

Începând epoca constructivă, s'au reparat şi se continuă graţie stăruinţii depuse de autorităţi şi prefectii respectivi.

Prestaţiile nu se pot executa în întregime, pe de o parte din cauza muncilor agricole, pe de alta timpul

protivnic, încât se plătesc în bani.

Lucrările scoase la licitație nu găsesc antreprenori, căci mâna de lucru se scumpește dela săptămână la săptămână și nu mai corespund devizelor.

Tot în compania de lucru 1914—1916 s'a executat calea frată Mircea Vodă—Bazargic pe o lungime de 118 km, iar mai târziu legată cu Medgidia, având un traseu de 116 km. Și astfel Bazargicul a câștigat mult,

Prefectura-Bazargic.

grație organizatorilor lui, căci în 10 ore poți să fii la București.

Pentru corespondență, în județul Caliacra sunt trei oficii: Bazargic, Balcic, Cavarna și trei agenții: Armutli, Spasovo și Șabla, iar pe lângă primării, oficii rurale.

Poșta se expediază de trei ori pe săptămână la sate, iar la orașe în fiecare zi.

În Caliacra sunt 153 km. fir telegrafic și 1400 km. fir telefonic, cu 44 posturi telefonice oficiale, 75 particulare și 17 posturi telefonice la primării.

Serviciul sanitar e condus în fiecare județ de un medic primar, ajutat de medici de circumscripții, agenți sanitari și moașe,

Medicul primar al jud. Caliacra în 1923 a făcut

150 consultații la domiciliu, 4642 la dispensar, din cari 69 pelagroși, 103 sifilitici, 66 tuberculoși, 4 conjunctivită granuloasă, 5 cancer, 19 gripă și 75 scabie.

Din aceste date, putem deduce bolile ce bântuiesc. Tuberculoza și sifilisul dau procentul cel mai mare de mortalitate.

Canton dublu.—Șoseaua Bazargic

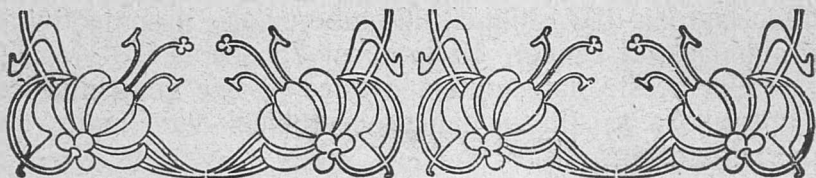
Pentru căutarea sănătății celor lipsiți de mijloace, sunt spitale la Bazargic și Silistra, dispensare la Balcic, Cavarna, Turtucaia, Armutli.

Paza se face de câte o companie de jandarmi, cu efectiv mărit în ultimii ani, din cauza bandiților.

Câți din jandarmi au căzut jertfă, făcându-și datoria! Crucile, înălțate pe altarul sacrificiului, ne face să ne descoperim zicând:

„Onoare vouă! Dormiți în pace!”

Bazargicul.

Venind din spre Balcic pe șosea, printre lanurile nesfârșite de grâu, ce se legănau ca valurile mării, la adierea vântului proaspăt de dimineață,

„Cicârlia'n dulce cântec, fâlfâind din aripioare,
„Pe o scară de lumină se coboră de sub soare.
„Aeru e'n neclintire, el devine arzător.
„Prepelița cântă'n grâne, greierul cântă'n mohor“.

Podișul se continuă, iar pădurea dela Ceairlîghiol și Sususchioiu sădește în suflet puțină veselie.

„In cel lan cu spicuri'nalte au intrat secerătorii,
„Pe când eră încă umed de răsufnul aurorii.
„Toți, privindu-i de departe, par'că roată'n galben rău,
„Fetele fără ștergare și flăcăii fără brâu.“

Dela cantonul chilometrului 10 de Bazargic, podișul încetează, iar șoseaua când suie, când coboară până'n oraș.

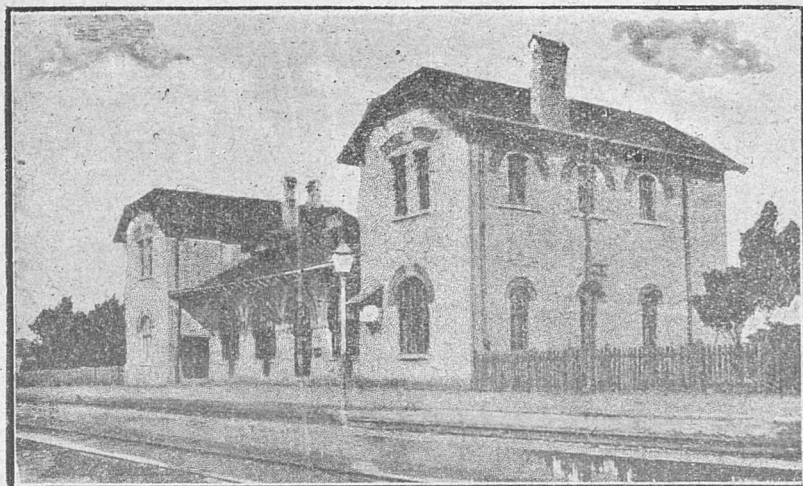
E o bogăție desăvârșită acest colț străbun!

„Secera, craiu nou de moarte, mereu taie, spicul cade.
„Prepelița își ia puii și se duce . . . Lanul scade;
„Iar în urmă, holda mândră, răsturnată prin bucăți,
„Se ridică'n snopi de aur, se clădește'n jumătăți“.
(V. Alexandri).

Cam pe la 2 km de Bazargic se află monumentul *Zimmerman*, ridicat de Țarul Alexandru II-lea, în memoria și bravura oștirii sale și a comandantului, cari au luptat la 1877—1878 pentru cucerirea orașului, 20 - 25 Ianuarie 1878.*

În ziua de 27 Ian., arma'ta rusă a intrat în Bazargic, care l a găsit în stare bună, căci Turcii se retrăseseră, fără a-i da foc,

Gara—Bazargic.

De aci se văd bine minartele a 11 geamii, biserica Sf. Treime și cele câteva clădiri mai mari.

Dar iată și orașul!

E așezat într'o scobitură, ca o albie, în care se lasă 4 drumuri principale: dela Silistra, Constanța, Balçic și dela Varna.

În vechime trecea drumul dela *Marcianopolis* la *Abritus* și *Tropaeum Trajani* prin vechiul orașel *Zaldapa*, a cărui existență se atribuie a fi fost aci, la răspântia drumurilor, căci prin împrejurimi (Alâcikioiu, Cabasacal, Ghelengic, Ezibeiu) s'au găsit rămășițe romane, după cum mărturisesc arhiologii Weiss, Dr. Jiricek și

* Generalul Zimmerman avea Corpul XII și o divizie de Cazaci, înfărit la atac cu oștile generalului Manzai și divizia Șamșev.

* I. Weiss. Die Dobroudsha in Altertum.

Kalinca,

Zaldapa, deși e nume trac, totuș nu apare în istorie decât în timpul creștinătății.

Theophylactus pomenește de o expediție bizantină, sub comanda lui *Castos*, în contra Avarilor prin Zaldapa și de alta din Marcianopolis tot prin Zaldapa, la *Iatrus* (Iantra).

In Bazargic.

Hierocles, Procopius, Melalas, Ioanes Antiochedus, Marcellinus Comes, în „*Notița episcopatum*”, se găsește că Zaldapa eră printre orașele din Scythia Minor.

Vitalianus s'a născut în acest oraș. El s'a pus în capul unei expediții de 60000 călăreți și pedestri, adunați numai în 3 zile, în contra lui Anastasius, împărat din Bizanț, pe la 514.

Ajuns până aproape de Constantinopol, prin momeli a fost înduplicat și s'a înapoiat până la Odessus, unde găsește pe generalul **Cyrrillus** la chef. Il omoară cu paloșul getic și se declară dușmanul neîmpăcat al împăratului.

Oștile trimise sub comanda lui **Hypatius** sunt bătute și Hypatius prins și dus în lanțuri în cetatea Acra.

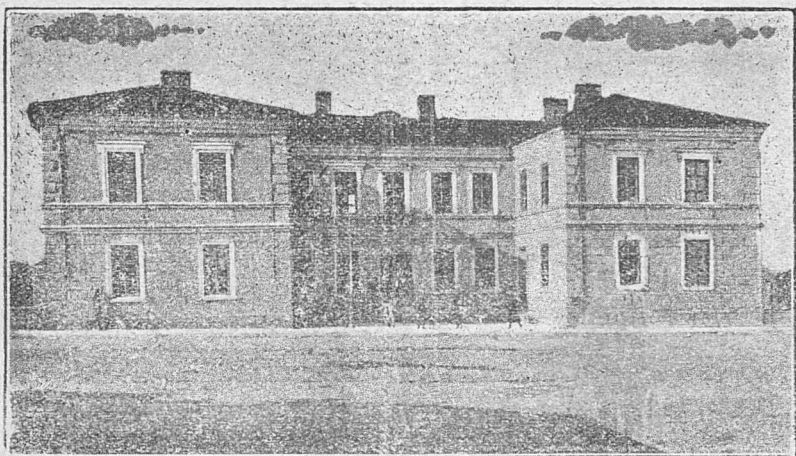

Printre condițiunile de pace eră și reabilitarea episcopilor ortodoxi, înlocuiți de împărat.

Odată cu năvălirea Avarilor, vechea Zaldapa dispare.

Prin secolul al 14-lea, Baiazid Fulgerul cucerește acest oraș, pe la 1378, și este dat ca domeniu fiului său, Principele **Musa Celebi**.

S'a numit *Hagioglu Bazargic*, după numele generalului, care s'a ocupat foarte mult de dezvoltarea orașului.

Primăria Bazargic.

Profesorul *Celebi Mehmed Zali Derviș*, zis *Evlia Celebi*, cu ocaziunea călătoriei sale la 1646 (1063 egira) recunoaște că aceste provincii au fost cucerite dela Munteni, Moldoveni și Bulgari, colonizate cu Tătari și elemente militare din Anatolia. Tot așa spune și *Vivien de Saint Martin*.

Hagioglu eră valiul Silistrei și întregii Dobroge, care faceă parte din domeniul său. El plătiă la Cassieria Statului suma de 3500 piaștri și o guvernă prin agă și 50 funcționari.

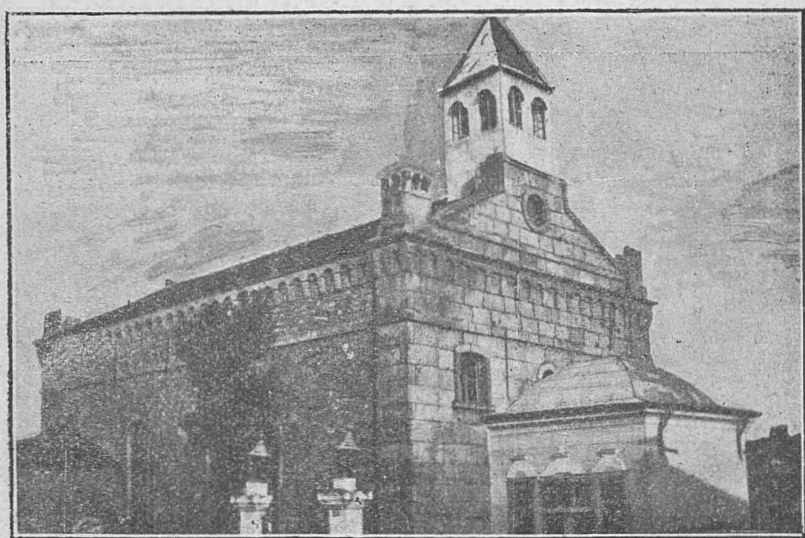
În oraș eră capuchiahaia-intendentul pașii, muhtesib-primar și polițaiu.

Casele erau acoperite cu olane și trestii și erau în număr de 2000.

Viile nu rodiau din cauza iernilor aspre și a brumei.

Orașul era împărțit în cartiere: *Mustafa Efendi, Seic Efendi, Gızibaba, Hagi Ahmed Hagi Kadâr, Eschi și Ceauș bozari*, având geamiile *Cearși geami, Ceauși geami, Eschi geami, Seic efendi geami* și școli primare, 3 bai, 2 hanuri și 200 prăvălii.

Seminarul musulman a funcționat până la 1877.

Biserica armeană-Bazargic.

Gimnaziul a fost înființat de profesorul Ismail Efendi din Tașchiopruli (Asia Mică) 1838-1877, redeschis la 1890.

Ebulhair İbrahim Ağâ, fiul lui Ahmed Pașa din Kiopruli, în calitate de capuchiaiu, a clădit un bezisten, o galerie lungă cu acoperișul în formă de boltă, având la intrare porți monumentale, iar în interior 100 prăvălii-cam în dosul poștii actuale.

Eră mare lipsă de apă. Se aducea cu sacalele dela cișmelele din depărtare de câțiva kilometri.

Malechi Ahmed Paș a cheltuit 3000 plăștri într'un an pentru apa necesară armatei.

Ibraim Agà, administratorul financiar al lui Chiop-rolu Zaade Ahmed Paşa, a cheltuit 70000 piaştri aducând apă din depărtare, construind 9 cişmele în cele 9 mahalale.

Şi atunci Bazargicul erá renumit prin provizii, băuturi spirtoase, pâine albă, cuverturi de piele, confecţionate cu broderii de fir.

Acum 200 ani e numit Pastargi.*

Ionescu dela Brad în, *Excursion Agricole dans la Dobroudgea* (1850) pomeneşte ca erau 740 case locuite de Turci, 110 Bulgari, 50 de Armeni şi 40 de Ţigani.

În statistice nu erau trecuţi decât bărbaţii. Dacă socotim 5 membri de familie, oraşul aveá cam 5600 suflete.

Şcoala armeană „Mamigonian“ Bazargic.

Locuitorii se împărţiau în Turci şi rafale; acestea din urmă plăteau impozit 15, 30, 60, piaştri.

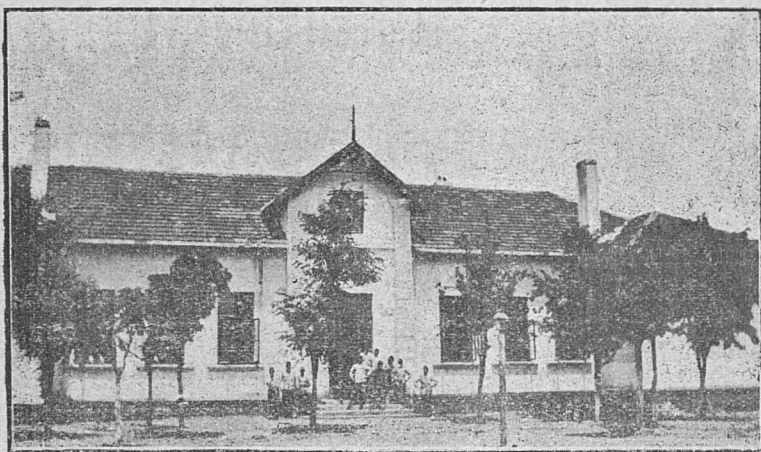
În Cazaua Bazargic erau 89 sate cu 1230 case turceşti, 120 bulgareşti şi 143 arabe.

Arabii au fost aduşi ca colonişti la *Poiras* 32, *Adâm beiu* 14, *Uzubeiu* 31, *Uguzlar* 18, *Elebechioiu* 20 şi *Caraleas* 2.

Numele de *Dobrici* s'a dat cam pe la 1882, după ocupaţia bulgară, în onoarea prinţului *Dobrotici* (Dobrota) domnul Caliacrei şi al Varnei.

* Hărţi din secolul XVIII comunicate de I. Dăcan.

Kanitz a vizitat orașul Bazargic pe la 1881—1882 și arată că erau aproape 1520 case turcești, tătărești și țigănești și 285 case bulgărești. Musulmanii aveau zece geamii cu minarete de piatră și două cu minarete de lemn.

Școala primară No. 1.—Bazargic.

Populația bulgară s'a stabilit parte după războiul Crimeei, parte după 1878, din împrejurimile Adrianopolului.

Tomashek în „*Sitzung berichete der W. A. K.*“ regăsește în voroa Bazargic—rădăcina *Bessa-para*, de la care a derivat Basarab.

La 1913, pământul vechii Zaldape, redevenind al nostru, s'a numit Bazargic, strigând străbunilor:

„Voi toți acei cari-ați purtat în sânge
 „Purpura legendarilor quirini,
 „Și dacă'l vostru suflet mai răsfrânge,
 „Străbunul vis, treziți-vă Latini!”

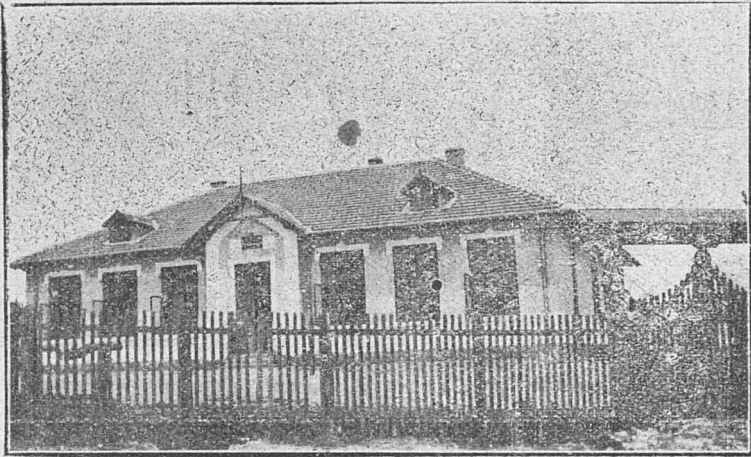
„Trezii-vă că au venit strănepoți
 „De-ai vestitului Impărat Traian,
 „Ce-au nimicuit vechile graniți,
 „Sub comanda bravilor căpitani.“

(Mircea Rădulescu).

Populațiunea se compune din 7365 capi de familie cu 33668 suflete, din cari 17323 bărbați și 16345 femei; 20320 știutori de carte și 13348 neștiutori. In 1921, născuți 828, morți 639, deci creșterea 189.

Pentru întreținerea igienică a locuitorilor e baea comunală, construită in 1905, având zile separate pentru bărbați și pentru femei.

Școala primară No. 2.—Bazargic.

Orașul e lipsit de canalizare, dar fiind pe povârnișele dealurilor, scurgerea apelor se face în mod natural, împiedicând infecțiunile și epidemiile.

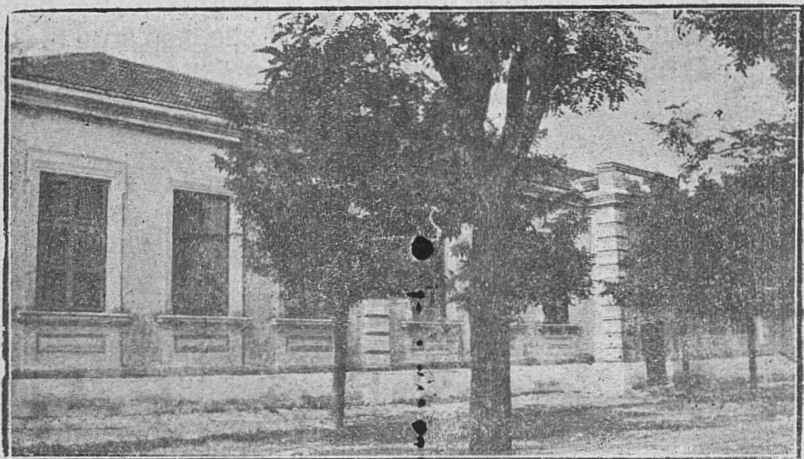
Apa se aduce prin o canalizare făcută acum câteva sute de ani, după cum am arătat în alta parte, dela o distanță de zece km. din comuna Opancea. Deși volumul de apă debitat de acele izvoare ar fi 400 m. c., în oraș nu poate ajunge, decât cel mult 150 m. c., insuficient pentru populațiune, ceace face ca la cele 18 cișmele să stea oamenii câte un ceas, până să le vină rândul la o caldare de apă, mai ales în timpurile calduroase.

Cu stabilirea capitalei Județului în Bazargic, pe lângă funcționari, armata și caii contribuie foarte mult la insuficiența apei.

Sacagii aduc apă dela cișmeza „Mustafafacă”

(4 km. pe șoseaua Balcic) vânzând-o cu 1.50 cãldarea.

S'a gãsit în arhiva primãriei un studiu al inginerului hidrolog **Mihalcovschi** pentru aducerea apei din izvoarele dela frontierã.

Școala primară No. 3. (Liceu) Bazargic.

D-l inginer *Ghermani* a fost de părere că orașul se poate alimenta cu apa dela izvoarele dela frontierã, pãstrându-se și alimentarea dela Opancea.

D-l Profesor Geolog Murgoci e de părere, sã se facã sondagii în jurul orașului și se va gãsi apã suficientã și bunã de bãut—de altmintrelea pãrerea se adeverește cu puțurile facute la marginea orașului, spre Suiutciuc.

Hale nu sunt, cãci actualelor prãvãlii nu li se pot atribui acest nume.

Pe calea Constanței se aflã „Mormintele Eroilor” și „Cimitirul Militar” lucrãri ce face onoare armatei, corpului ofițeresc și administrației.

Cetățenii dela sate și dela oraș au dat cu multã bunãvoință obolul lor pentru cinstirea și preamãrirea tuturor acelorã, indiferent de națiune, ce și-au vãrsat sãngele pentru Patrie.

Cu adãncã evlavie, ne apropiem astãzi de crucile, orãnduite ca soldații în front, gata de luptã.

„Și astăzi cu simțirea pe veci însângerată,
 „ Spre voi, spre cei mai falnici, mai bravi și
 mai iubiți,
 „ Ne înălțăm mândria și lacrima curată,
 „ Voi ce-ați căzut și totuș știu bine că trăiți.

Mormintele eroilor—Bazargie.

„Sa vă slăvim de acum, nebuni de bucurie?
 „Să plângem pe morminte, zdrobiți cu pieptul
 frânt?
 „Dar cum să poată stropul de lacrimă să fie
 „Prinosul ce plătește un gest atât de sfânt?
 „Nu. N'ați murit. În marea și falnica bravură,
 „Cum v'a surprins avântul nemuritori voi stați,
 „Cu gestul vostru aprig tăiat în piatră dură,
 „Ca'n bazoreliefuri vechi de eroi soldați.“

(Mircea Rădulescu)

În fața cimitirului e *Ferma demonstrativă* și *școala de ucenici agricoli*. Se vad vite frumoase, holde bogate, grădină de pomi bine aranjată.

! Până la 1913, Bazargicul nu era capitală și făcea parte din Județul Varna.

Dela această dată și mai ales dela construirea căii ferate Medgidia—Bazargic ia o nouă dezvoltare.

Străzile principale sunt: Regele Carol, Regina Elisabeta, Principesa Maria, Principele Ferdinand, Calea Constanței, Calea Silistrei, Calea Balcicului și Calea Varnei etc.

Sunt 8 piețe: Piața Proclamației, Piața Păcii, Piața Renașterii, Piața Unirii, Piața Concordiei, Piața 30 Iunie, Piața Avântului etc.

Cearși geami—Bazargic.

Calea Constanței, Calea Balcicului str. Principele Ferdinand, str. Regele Carol sunt pavate, iar celelalte străzi macadamizate.

În partea nordică a orașului, pe Calea Constanței, la o depărtare de 2½ km. se află gara de nord, într-o construcție improvizată de lemn.

De aci calea ferată face un ocol de aproape 7 km.

scoborînd și suind pînă'n partea sudică, la gara principală, construcție destul de frumoasă.

In gara e și vama.

Pînă la 1914, calea ferată eră dela Bszargic-Novo Botievo spre Varna.

Luciodalar geami—Bazargic.

Prin stăruința D-lui G. Georgescu, vrednicul prefect de atunci, s'a construit linia Medgidia—Bazargic.

Prefectura, tribunalul, poșta și te'graful, administrația financiară, judecătorile sunt instalate în case închiriate.

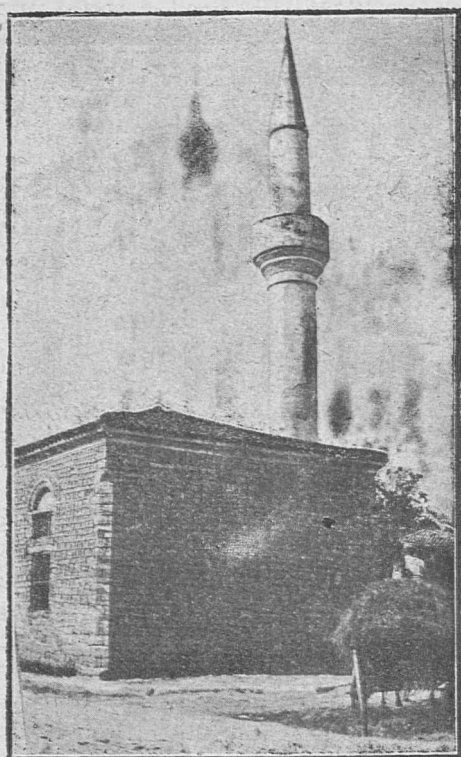
Primăria are local propriu din 1884.

In Bazargic are garnizoană regimentul 40 „Calugăreni,” iar pînă'n anul 1923 își aveă sediul brigada 17 de infanterie, de sub comanda distinsului General

Uică care a lăsat amintiri laudabile.

Cazărmile sunt în partea sudică a oraşului, pe platoul gării.

Pentru înălţarea de rugi, ortodoxi au două biserici „Sf. Gheorghe“ pe str. Principele Ferdinand, construită în 1864 şi „Sf. Treime“ în stil bizantin

Cavarnal geami—Bazargic.

(1908), Grecii au transformat în bisericuţă o casă particulară, gregorienii au biserica proprie, mozaicii un templu, iar musulmanii 11 geami, din care cele mai principale:

Cearşi geami (1531) în piaţa Pacii—în curtea acestei geamii sunt muftiatul şi cadiatul; *Eschi geami* pe calea Balcicului; *Teche geami* (1651) pe str. V. Conta-aci a funcţionat multă vreme seminarul; *luci odalar*

geami (1665) pe str. Regina Elisabeta; *Ghiocere* (1676) pe str. Cârlova; *Nusretie* (1862) pe str. Buzești; *Tefichie* (1889) pe str. Rahovei; *Hairie* (1891) pe str. Carageali; *Azizie* (1907) pe str. Tacit și *Agidura* (1690) pe str. Al. Odobescu.

Hairie geami—Bazargic.

Pentru instruirea copiilor sunt: grădina de copii No. 1, str. București, cu o conducătoare și 46 copii; grădina No. 2, local propriu, str. Lascar Catargi, o conducătoare și 47 copii; grădina No. 3, str. Regina Elisabeta, 2 conducătoare și 75 copii; grădina No. 4, str. Principesa Maria, cu o conducătoare și 40 copii; școala mixtă No. 1, construită în 1900, cu locuința pentru director, 6 posturi și 263 elevi; școala mixtă No. 2 construită în 1900, cu locuința, are 8 posturi și 331 elevi; școala mixtă No. 3, local închiriat, 4 posturi și 189 elevi; școala secundară de fete gradul II funcționează în local frumos, având 16 profesoare și 201 eleve.

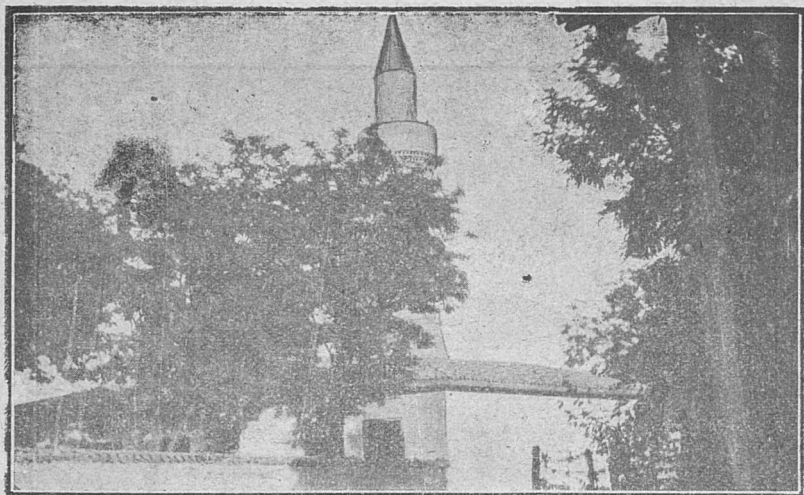
Liceul de băieți „N. Filipescu” în local propriu, cu 11 profesori și 308 elevi.

Armenii au școala „Mamigonian” cu 3 institutori și o conducătoare, având aproape 100 elevi. Bulgarii au un local propriu, urmând aproape 600 elevi, iar Turcii 4 școli cu peste 500 elevi.

Locuitorii: 185. Cabaline, 963

bovine, 5194 ovine etc. precum și instrumentele necesare de plugărie.*

Pentru măcinat este o moară sistematică și 3 mai mici. Se mai găsesc fabrici de ulei de rapiță, de ape

Eschi geami—Bazargic.

gazoase, de rahat și bomboane, de băuturi spirtoase.

La marginea orașului, la capătul străzii Pr. Ferdinand și șoselei Bazargic-Varna, se află grădina publică, nu mare, dar cu gust aranjată.

În mijlocul ei are un chioșc pentru muzică, construit în 1915, iar în dreapta un bufet într'o construcție primitivă.

Într'o parte a grădinii, odată cu ocupațiunea noastră s'a aranjat un teren sportiv.

Dar și florile de aci-au cântecul lor:

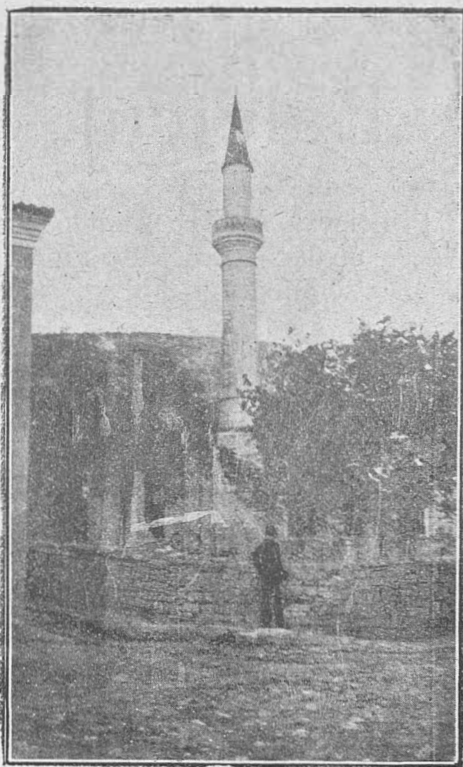
- „ Floare de cireș,
- „ Mai strălucitoare,
- „ Tril mai fără greș
- „ De privighietoare.
- „ Adâncite'n vis,
- „ Florile grădinii,
- „ Gingășul narcis,

*) 7 locomotive, 7 batoze, 50 secerători, 40 legătoare, 68 cositoare, 300 pluguri, 100 greble mecanice etc.

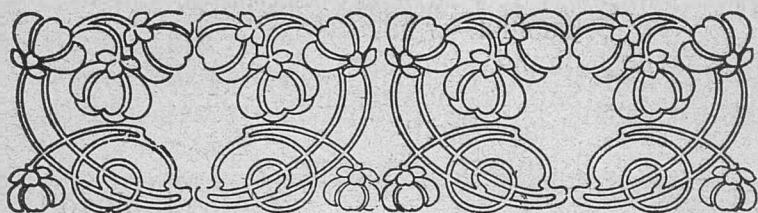
„ Iasomia, erinii,
„ Trandafiri'nvoltji,
„ Sub catapeteazma
„ Urișei bolți
„ Iși unesc mireasma“.

(Alfred Moșoi)

„Atic geami — Balic.

Balcicul.

Vaporul „Principesa Maria“ spintecă undele verzui ale mării, ce pare un lac întins, fără margini.

Pasagerii stau nerăbdători pe bord, să vadă „*Balcicul*“.

Coasta de pământ, la lumina soarelui în amurg, pare a fi de argint, de unde și numele de *Coasta de Argint*.

Vasul înaintează mereu și priveliștea e din ce în ce mai fermecătoare.

Marinarii spun că, câteodată marea e liniștită la suprafață, iar în adâncimi sunt curenți de apă, cari produc hula, ce provoacă „*răul de mare*“ și atunci călătorii suferă mai mult sau mai puțin.

Ajungem în scobitura dela sud de Caliacra.

Un orașel așezat într'o poziție din cele mai grandioase apare pe Coasta de Argint.

E Balcicul așezat în terase amfiteatrice.

Vaporul se oprește în larg, căci adâncimea în port nu e suficientă acostării. Zefirul, musafirul sglobiu al acestei părți, alintă undele galbene—verzui ori albastre.

- „ *In ritmul stropilor de apă*
- „ *Invie basme de demult,*
- „ *Un surd ecou de departe scapă*
- „ *Și vine aproape să-l ascult.*
- „ *Atunci o clipă mi se pare,*

„ Cum stau și în amurg mă frământ,
 „ Că s'a oprit eterna mare
 „ Sasculte glas străbun pe pământ“.

(G. Tutoveanu)

Scoborirea se face în bărci, parcurgându-se ca un

Pe valuri.

Kilometru până la debarcader.

Marea devine și mai pașnică, iar apa se vede albastră ca azurul, pe care razele se sfărâmă ca pe o scânteetoare masă de diamante.

Pe țarm, o moară cu aburi, cu mai multe (etaje) rânduri, una din cele mai sistematice și mai mari din țară.

Tot pe malul mării mai e vama, spitalul și o mulțime de clădiri drăguțe: pe prima terasă localul primăriei, școala mixtă No. 1, grădina de copii No. 1, grădina publică și biserica „Sf. Constantin și Elena“; pe terasa 2-a biserica „Sf Gheorghe“, „Solac geami“ și gimnaziul; pe a 3-a terasă școala No. 2, biserica „Sf. Nicolae“ și *Ghemegi mahle*.

În partea nord-estică e vale mare, numită „*culac*“. Dincolo e mahalaua țigănească, tătărăscă și cimitirul

vechiu turcesc. Balcicul are $43^{\circ} 25'$ lat. nordică și $45^{\circ} 30'$ long. orientală. Datează cu 4—5 sute ani înainte de Hristos și care pe timpul înființării cetăților Tomis și Callatis se numea *Cruni*, după izvoarele de apă ce ies din

M. S. Regina Maria și Augustele Sale fiice.

În dreapta d-ului Mumuianu, prefect de Constanța, G. Georgescu, prefect de Caliacra și Luca Brânză, primarul Balcicului—1915.

munți. Pe acele vremuri, se crede că depindea de cetatea Odessus (Varna), care bătea monede, fiind autonomă.

Acest nume în găsim il *Schymnos din Chios*. anonimu *Peripli Ponti Euxini*, *Strabo*, *Herocles*, *Geograful Raveniat*, *C. Porphirogenitul* și în Tabela *Peutingeriană*.

S'a numit *Dionisopolis*, după viile, din preajma izvoarelor, cari cresc până astăzi și cari par a fi cauza numelui dat al zeului vinului. Unii susțin că s'a dat acest nume, după statueta lui Dionisos, aruncată de mare în această parte.

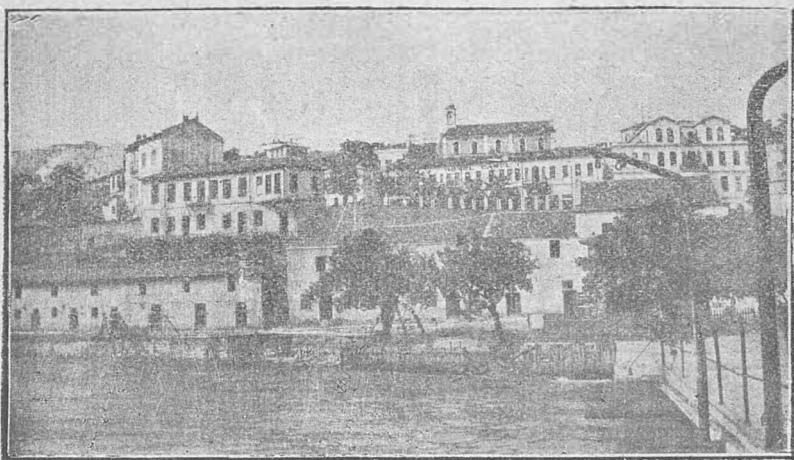
Arhiologul Merklin, la 1850, a identificat Balcicul, după o inscripție găsită aproape de Hanul Temelcov, pe terasa 2-a, aruncată într'o grămadă de pietre.

E lată de 0.46-0.50, 0.63m. înaltă și groasă de 0.10. Această piatră se găsește în muzeul național din Sofia. Pe dânsa sunt 49 rânduri cu litere mici în grecește și

datează din anul 49 în de Hr. Latyschew a comentat-o cu diamăntul!. Această inscripțiune o găsim la Kalinka „Die Antike Denkmaler în Bulgarien“ ș’in „Cetăți și orașe greco romane“ de G. Popa Lizeanu.

În primele rânduri 1-9, se vorbește de serviciile aduse de un oare care *Acornion*, care se duse la tatăl

Balcicul de pe ponton .

regelui Buerebista și chiar la Buerebista, reușind a câștiga bunavoința conducătorilor Daci pentru oraș, recunoscând numai dependența sa; dela 9-21 serviciile îndeplinite de Acornion ca preot al lui *Sarapis* deși apoi al lui *Dionisos*; dela 22 rolul politic jucat pe lângă Buerebista, misiunea preoțească a lui Acornion, când pe la 59 în. de Hr. Caius Antonius Hybrida, în expediția contra popoarelor revoltate dela Dunăre, a iernat la Dionisopolis și'n împrejurimi. Romanii au fost bătuți. Acornion e trimis în misiune de regele dac la Cneius Pompeiu în Macedonla, în orașul Heraclea, îndeplinindu-și greaua sarcină cu succes. Poporul drept recunoștiință, cu ocazia sărbătorilor dioniziace, ce se făceau în fiecare an, îl desemnează să fie sărbătorit cu coroană de aur și să se aleagă locul de frunte în piață pentru statuie.

Dr. C. Jiricek, la 1886, după 2 inscripții găsite, a întărit părerea arhiologului Merklin pentru identificarea

oraşului Dionisopolis cu Balcicul.

Vechiul oraş Dionisopolis erà înconjurat cu ziduri ale căror rămăşiţe se văd şi astăzi în Ghemigi-mahle şi'n partea dreaptă a văii, la nord est de oraş se cunoaşte

Primăria Balçic.

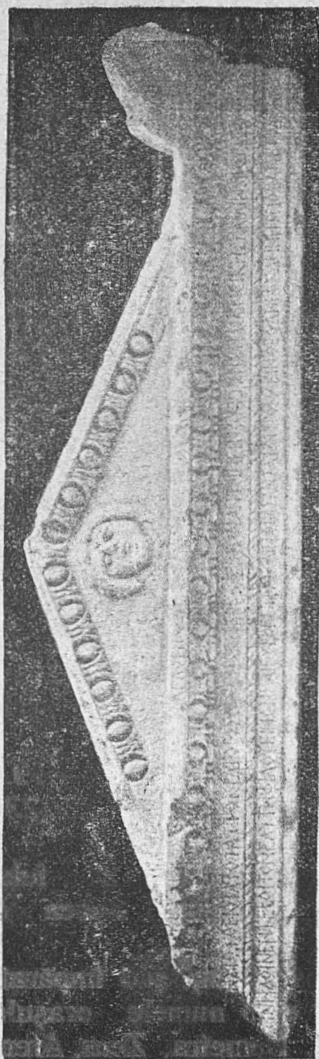
cula, cu unghiul la sud vest. Dela culă erà un zid de 65° şi de 200 paşi înspre sud, terminându-se cu altă culă, al doilea zid de 25° aveà direcţia nordestică şi o lungime de 550 paşi.

Centrul oraşului erà pe terasa 2-a, unde s'a găsit cele mai însemnate anticităţi. La 1907, în piaţa pe această terasă s'a descoperit un mauzoleu, compus din două părţi: una sub pământ cripta şi alta deasupra. -Construcţia de forma dreptunghiulară de 6.2 x. 5.6 m. din piatră. Cripta păstrată bine, aveà 2,8 m, x. 2.3 şi înălţimea de 1.85 m. Înăuntru erau două paturi formate din câte două pietre, aşezate la înălţimea de 0.75 m. La răsăritul păreţilor mai scurţi se află intrarea de 0.65 m. largă; partea de sus distrusă, numai partea de jos. Sau găsit aproape o sută de obiecte, *vase de bronz*, în formă de câni, găleţi, căldări, *vase de metal* ca tingiri, vase de sticlă, diferite lămpi de pământ şi de bronz, vase de pământ, instrumente hirurgicale, 2 schelete aproape complete şi un al 3-lea incomplet.

Sau găsit vase de bronz cu reliefuri, reprezentând scene mitologice din Orest și Ephygenie.

Arheologii H. și C. Scorpil au făcut o descriere

Friză de la mauzoleu — Balcic.

amănunțită asupra mauzoleului și a obiectelor găsite, care se află în muzeul arheologic din Varna, în No. 5 al revistei arheologice din acelaș oraș.

În 1922, eruditul arheolog d-l O. Tafrali a făcut cercetări pe aceste locuri atât de însemnate.

Din monedele găsite, numai din bronz, se poate deduce că pe la 200 în. de Hr. orașul a dobândit autonomie și de i a putut bate monede.

Pe la 72 în. de Hr. a fost cucerit de Romani sub comanda lui *Lucullus*, având soarta orașelor grecești Odesus, Calatis și Tomis.

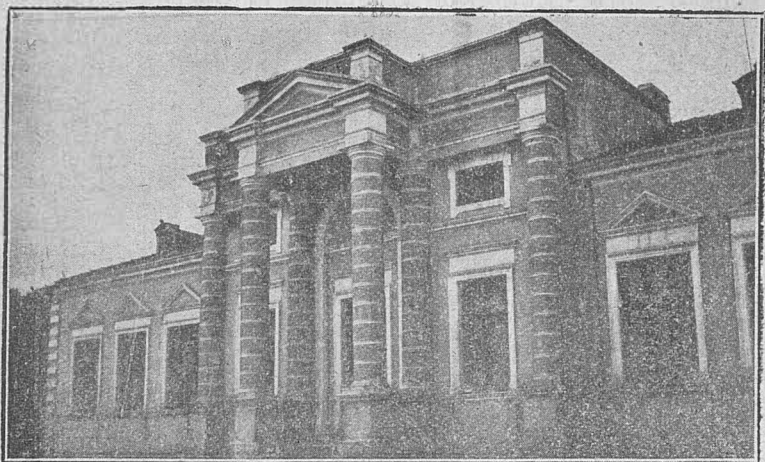
Pela 59 în. de Hr. popoarele dunărene se revoltă și scutură pentru un timp supremația Romanilor. Poporul dac, sub conducerea lui Buerebista, își întinde stăpânirea și dincoace de Dunăre până la mare și până aproape de golful Burgas. Orașul Dionisopolis se supune de bună voie prin intermediul

lui Acornion, ales, pentru serviciile aduse, preot al zeului Dionisos.

Odată cu prefacerea Daciei în provincie romană, Dionisopolis trece sub stăpânirea romană, monetăria continuă.

— La *Montraye* în 1714 a vizitat probabil și Balcicul colecționând monede și făcând prima descriere.

Eckel în „*Doctrina Numorum*“ (1786), *Mionet* în „*Description des medailes antiques*“ (1906—1811), *B. Pîck* din Gotha, *Regling* din Berlin (1898) „*Die antiken*

Școala primară No. 1 — Balci

Munzen Nord Grichenlandes, Dacien und Moesien, „*Tachella* din Sofia (1902—1903), Arhiepiscopul *Netzhammer*, d-l *M. Sutzu* și *C. Moisil* s’au ocupat cu descrierea monedelor găsite în această parte.

S’au bătut monede în timpul lui *Comod* (174—192), *Sever* (193—211), soția sa *Domna*, *Alezandru* (222-236) *Gordian al III-lea* (238-244).

Numai în timpul lui *Gordian* s’au bătut 21 feluri de monede din 38 câte se cunosc, dovedind starea de înflorire în care se află orașul.

Pe una din fețe e capul împăratului, sau împăratul cu zeul *Sarapis* față’n față, pe verso, numele orașului; unele poartă pe *Dionisos*, *Hercul*, *Demetra*, *Zeus*, *Atena*, *Nemesis*, *Concordia*, altele struguri și faclă aprinsă.

Iată împărații romani menționați pe monedele găsite: *Pius*, *Lucilla*, *Commodus*, *Severus*, *Domna*, *Alezandru*, *Gordianus*, *Gordian-Sarapis*.

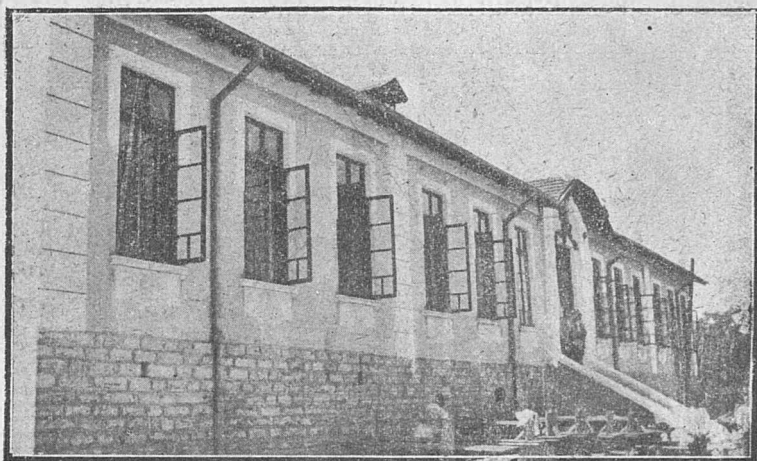
Mărimea monedelor sunt de 3 feluri: unele 22—34

m. m. diametru, altele 17—18 m. m. diametru și altele 13—14 m. m. diametru.

Literale B. G. D. E. indică valoarea având greutatea primele 3,52-4,70, a doua 7,7 gr., a 3-a 8,4-14, 60 gr. și a 4-a 8,12-10,24.

Ca dovadă de buna stare o orașului se găsesc pietre arhitectonice dela diferite construcții, cornize de marmură,, reliefuri, statui, etc.

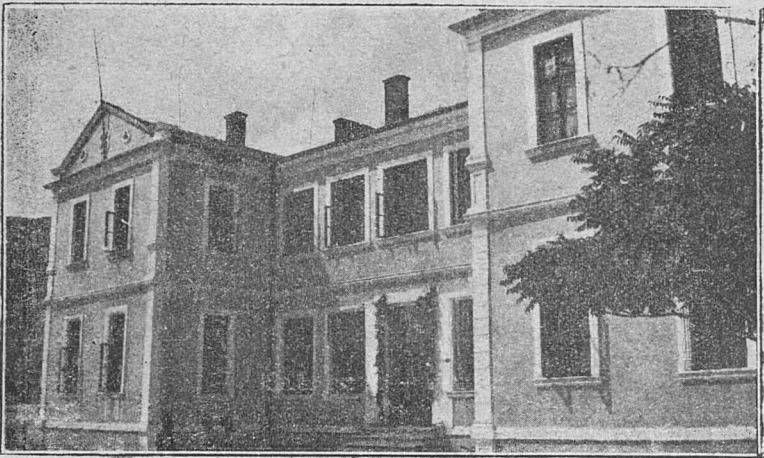
Școala primară No. 2 — Balic.

Așa 5 statui 0,54 m. al lui Pan, fără cap. o statuie a lui Pan (muzeul Sofia), statuie de marmură a zeului Asclepia (0.22 m.), piatră cu reliefuri zeului Dionisos, mai multe inscripțiuni din timpul lui Vespasian, Sever, Gordian, Hermes, zeul luptelor cu plasa, tridentul său, împreună cu scutul adversarului omorit; alta dansul hoarelor, un sarcofag de marmură etc. (muzeul Sofia). Inscriptiuni multe sunt în grecește și din cari rezultă că orașul avea o administrație democratică, un senat și o adunare a poporului și a fost mai mult grec decât roman. Iată o inscripțiune:

„Lui Marcus Aurelius Demetrius, fiul lui Diogenes, marele preot al celor doisprezece zei și gimnaziarhul noilor jocuri publice, celui iubitor de glorie și marele patriot cinstit și care a fost ca delegat pe lângă divul

Antoniou în împărăteasca Roma și care s'a distins în creșterea veniturilor și binefăcătorul orașului, dând și bani prea bunului senat pentru ridicarea statuei, Senatul Dionysopolitanilor în semn de recunoștință*.

Zeul principal eră Dionisos. În onoarea lui se făceau „Dionisiacele“ serbări în cari se răsplăteau persoanele destoinice. Găsim pe zeul trac *Sarapis*, apoi *Isis*, *Arpocrat*, *Anubis*, *Osiris*, etc., dovedind legăturile comerciale cu Alexandria din Egipt.

Gimnaziul — Balçic.

Prin Dionisopol treceă drumul roman pe marginea mării (Tabela Peutingeriană), alt doilea drum la Calllatis cu stația Timogittia (itinerar Ant.), al treilea la Abritus.

După împărțirea provinciilor romane sub Dioclițian (284—305) făceă parte din Sciția. O piatră găsită la Dispudac F (ines) terr (iter) Odessa (itan) indică hotarul către Odesa și alta la Calaidere F (ines) terr (itori) Cal (atidis) granița spre Mangalia.

În vremea lui Justinian, pe la 543 în de. Hr. marea s'a ridicat atât de mult, încât a inundat țărmul pe întindere mare, producând pagube orașului—Cauza a fost un cutremur de pământ. (Malalas, Theophanes).

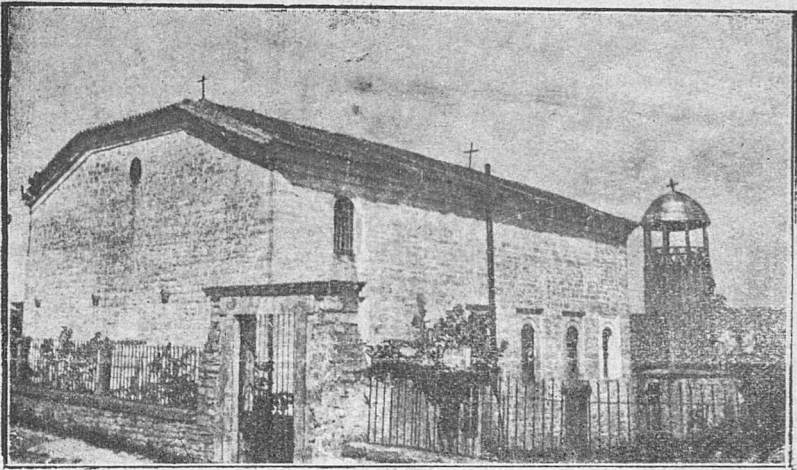
Balçicul a fost construit la granița între Sciți și Crobizi și eră socotit, când la Moesia inferioară, când la

Sciția Mică.

În primele veacuri ale creștinătății, Balcicul a avut o episcopie. Se citează în secolul XIV mai mulți episcopi: *Ioanes I, Nicolaus I, Nicolaus de Marciarus Perusinis*.

Prin secolele 13—15 Dionisopolis e numit **Carbona**, după cum rezultă din o inscripție găsită la *Agemler* (Județul Varna) lată de 0.27, groasă de 0.15 m. și înaltă de 0.21 m.

Biserica „Sf. Nicolae“ — Balcic.

D-r. Jiricek constată în primul rând numele *Teodorus* sau *Teofilos*, al 2-lea *Balicas* și în al 3-lea rând *Carbonas*, cece presupune că a fost pusă la mormântul lui Teodor, fratele lui Balica (Muzeul Varna). Se mai găsește și în Acta patriarhatului 1318 la Cantacuzenos.

Pe la 1346, *Balica* stăpânește Balcicul.

El era frate cu Dobrotici, domnul Caliacrei și al Varnei.

După *Songeon* e Român, fiul lui Dobrota. Fratele lui Balica și cu Dobrotici, împreună cu 1000 de călăreți au dat ajutor împărătesei Ana contra împăratului Ion Cantacuzen, dar au fost învinși la *Selembria*.

Balica cu fratele său construisese mai multe forturi, așa la *Mihluiz*, unde erau înconjurat cu zid și șanț, la

Paruși mahlesi, Caraghiol mahlesi, Dere mahlesi, Tatar mahlesi, Tranagi mahlesi, Ghemegi mahlesi, Cenghine mahlesi, Saraiu mahlesi, Cavac mahlesi, Suluc mahlesi.

Jonescu dela Brăd în „*Excursion Agricole dans la Dobroudja*“ 1850, vorbește de importanța comercială a portului înaintea deschiderii Varnei.

Geamia Ahmed beiu din Tatar mahle — Balciu.

În port corăbiile nu suferiau nici un pericol din cauza vânturilor. Anual 250—300 corabii încărcau cereale.

Pe atunci erau 150 magazine solde. Producătorii și-au impus câte 3 ocale de grâu de căruța, spre a construi drumul pe coastă și str. principală.

În primul an s'a strâns 50.000 piaștri.

După Vretos (La Bulgaria 1856 Petersburg), Balciul era un orașel sărac, locuit numai de Turci. Când guvernul turc a permis exportul cerealelor, atunci orașelul a devenit mai bogat. În port s'au construit magazine și în marginea lor case creștine.

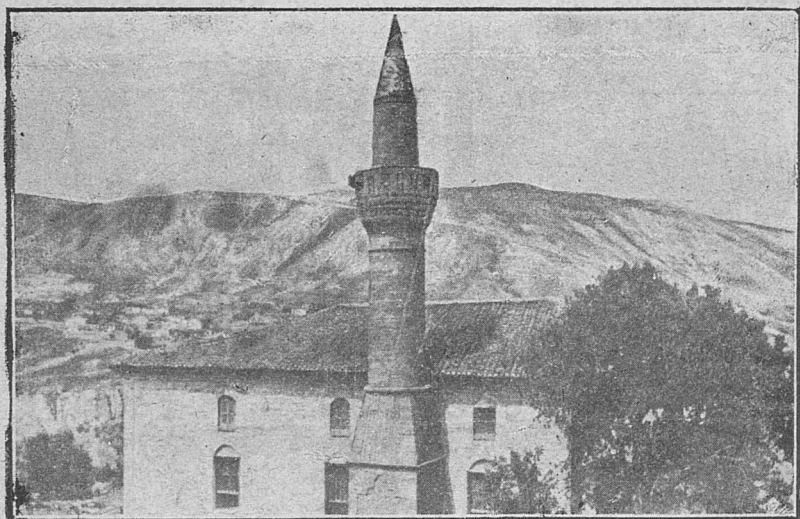
Comerțul a progresat grație siguranței portului. Populația era de 4000 suflete, din cari 500 creștini.

Astăzi, se compune din 1500 capi de familie cu

6500 suflete, din cari 3300 bărbați și 3200 femei; 4404 știutori de carte și 2096 neștiutori; 3200 ortodoxi, 2900 mohameđani, 100 gregorienii etc.

În 1921 s'au născut 106, au murit 90, deci o creștere de 16.

Regepfață geami — Balcic.

Pe la 1862 s'a înălțat biserica „Sf. Nicolae“. Între anii 1890—1895 s'a construit „Sf. Constantin și Elena“, iar la 1897 biserica „Sf. Gheorghe“, astăzi catedrală.

Musulmanii au Atic geami (1875), Chervan Saraiu geami (1851), Cearși geami (1858), Carși mahle geami (1865) și Fahta geami (Tahnı) 1849, care nu funcționează.

Pentru instrucțiunea copiilor sunt 3 grădini de copii No. 1 instalată în local propriu, lângă poliție. No. 2 instalată în o casă particulară, iar grădina No. 3 în localul școlii primare, fiecare cu câte-o maestră conducătoare și un număr de copii între 40—50.

Școală primară No. 1 e instalată într'un local propriu, cu coloane la intrare, având 4 săli de clasă. Se află situată pe prima terasă.

Scoala primară No. 2 e tot în local propriu, în Ghemegi mahle, având 4 săli de clasă și o mica grădiniță.

Numărul de elevi ce frecventează aceste școli e în 1923 s'a înființat un gimnaziu, la care s'au înscris 60 elevi.

Monede bătute în Dionysopolis 200—27 în. de Hr. Demetra, pe revers cibela

Monede din Dionysopolis Heracle ține ghioga și pielea de leu, pe fața Comod.

Școala primară bulgară și progimnazul funcționează în localuri închiriate, iar școalele turcești în "Solac geami" și în clădirea dela geamia din mahalaua tătărăscă

În oraș sunt și plugari, având 124 pluguri, 2 mașini secerători—legători, 6 secerători, 27 sămănători și 140 căruți. Animale sunt: 500 cabaline, 490 bovine. 3000 oi 900 porci.

Printre meseriași și negustori avem: 7 fierari, 3 potcovari, 5 tâmplari, 6 croitori, 9 bărbieri, 4 hangii, 25 băcani, 8 lipscani, 14 brutari, 7 zarzavagii, și 6 fructari

Pentru măcinat sunt 7 mori de apă și 3 mori cu aburi cari se alimentează cu apă din cișmeleie: *Hagi Husein, Ibraim Aga ceșmesi, Hagi Seid efendi ceșmesi, Cavac ceșme, Aiazma ceșme, Tatar ceșmesi, Haragein Ibraim Aga, etc.*

În apropiere de Balçic, la câțiva kilometri, este lacul *Tuzla*, cu nămol identic ca la Techirghiol. unde vara se duc oameni suferinzi și fac băi, însănătoșindu-se.

La vil e o plajă prielnică băilor de mare.

Și 'nzilele calde ale verii, vin din orașele depărtate ale României mari, să se recreeze de munca istovitoare a celor 11 luni din an, găsind băi reci de mare, nămol din lacul Tuzla, aer dătător de viață, preumblări cu barca pe mare, preumblări la vii și cunoștința locurilor stăpânite de Buerebista, de Traian, de Basarabi și de Regele Ferdinand.

Gordian, pe revers
Aselepi cu toiagul
și balaurul.

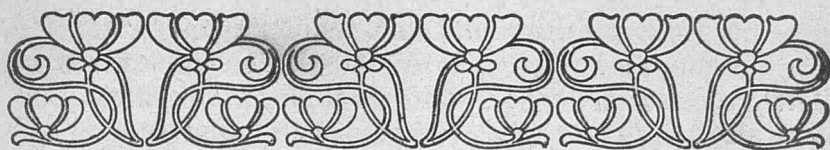
Caracala, pe revers
Concordia cu cornul
de abonpență
litera D.

Iar la dealul *Checi Caia*, spre vii, unde câteodată se vede vulturul pleșuv, ecoul răsună de pretutindenii ca la 1913.

- „ O veniți de pretutindenii binecuvântați de soare:
 „ O veniți cu piepturi late, dragilor străjerei:
 „ Chipul vosru m'bracă slava din suprema sărbătoare,
 „ Preoții'n odăjdii de aur vin cu sfintele odoare,
 „ Clopotele cântă imnul mării învieri:“

(*Mircea Rădulescu*)

CALIACRA (Capul cel Bun).

După cale de 13 km. dela Caverna, ajungem la **Caliacra**.

Caliacra este capul care înaintează cel mai mult în mare. E la 100 metri dela nivelul mării și pare un drum zidit de valuri năbădăioase, ce'și domolesc furia, ca prinse'n lațuri, formând un bun adăpost corăbiilor apucate de furia lor.

Pe această fașie de pământ se ridică o fortăreață de primul ordin a șefilor din **Scythia Minor** și se numia **Tirlzis**, nume de origină tracă, după tribul getodac **Tirizil** sau **Tirlgețil**.

Această numire o găsim la începutul secolului II-lea la geograful **Arriani** în „*Periplus Ponti Euxinus*“, apoi în „*Anonymus Periplus Ponti Euxini*“ (Dela portul Cariilor până la Terisias sunt 120 stadii. De aci până la Bizon 60 de stadii). Geograful **Strabo**, în primul secol al creștinătății, pomeneste „**Tirlzis Acra**“, iar în tabela **Peutingeriană** găsim orașul **Tirissa** sau **Turlisla**. Cunoscutul geograf **Ravenas** enumără printre orașele **Scythiei Minor** și **Timum**, **Timos** sau **Tirissa**. Se mai pomeneste în „*Itinerarium Antonini*“ de localitatea **Timgittia**, la 24 mile dela Calatis spre sud, care trebuie identificată cu **Tirissa**. Hierocles în **Synecademos** citează **Acra**.

În *Chorographia* lui **Pomponius Mela** se menționează „**Tirlzis promontorius**“ (Cetățî și orașe greco-romane-de G. Popa Lizeanu)

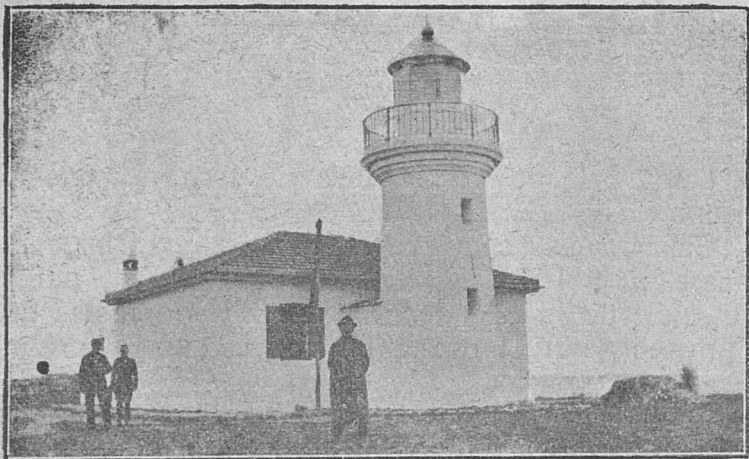

Scriitorii bizantini îl cunosc sub numele **Acra**.

În timpul împăratului Anastasie se pomenește ca „*Acra castellum*” (514), fiind unul din principalele porți ale lui **Vitalian**, șef roman revoluționar în Scythia.

Împăratul trimite pe generalul **Hypatius**.

Armata tracă înaintă până în apropiere de Acra și se întări în lagăre înconjurate de căruțe.

Farul — Caliacra.

Vitalian cu 60000 oșteni se năpusti ca o furtună, ia boii, strică întăriturile și omoară ca la 6000 oameni. Trupurile oștenilor și ale vitelor umplură o vale. Generalul Hypatius se grăbi a fugi la mare, ca decolo să poată scăpa de furia lui Vitalian, dar fu prins pus în lanțuri și dus în cetatea Acra (Povestirea lui Marcellinus Comes).

Prin mari sume de bani, împăratul reuși a liberă pe generalul său.

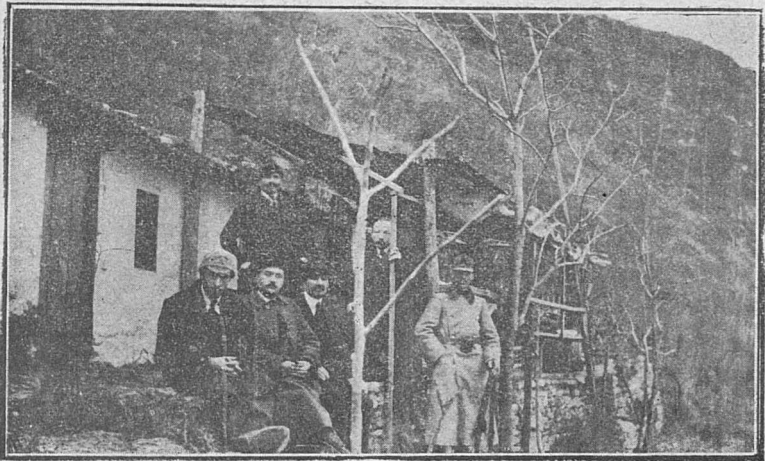
Urmașul lui Hypatius, generalul **Cyrrillus** avu aceeași soartă, și moartea îi curmă suferințele. O a treia armată de uscat și una de mare sub conducerea lui **Marinus**, întrebuintând la corăbii focul grecesc, (materii ce ard pe apă) iscodit de **Atheia Proclus**, reuși a învinge pe **Vitalianus**. (Ioannes Antiochenus).

În evul mediu s'a numit *Calliacra*, *Galiacra*, *Ca-*

Ilacrium, adică „Capul cel Bun“ pentru ospitalitatea dată corăbiilor sortite a înfruntă grozăvia neiertătoare a valurilor Portului Euxin.

Constantin Porfirogenitul, secolul X-lea, amintește și de Acra.

La 1366, cetatea e cucerită de Amedeu de Savoia, care venise cu armata bizantină, să sdrobească pe Bulgari. În timpul barbarilor, pe la 1360 era în stăpânirea prințului Dobrotici (Dobrota românește) socotit după Guerin. Songeon (la Bulgaria) a fi român. Avea în stăpânire malul mării și chiar Odesus (Varna).

Căpitănia — Caliacra.

În acest colțișor retras, în apropierea smochinilor și a valurilor muginde, trăiau într'un mareșt castel, Dobrotici cu soția sa, fiica unui puternic curtean bizantin, *Apocaucos*.

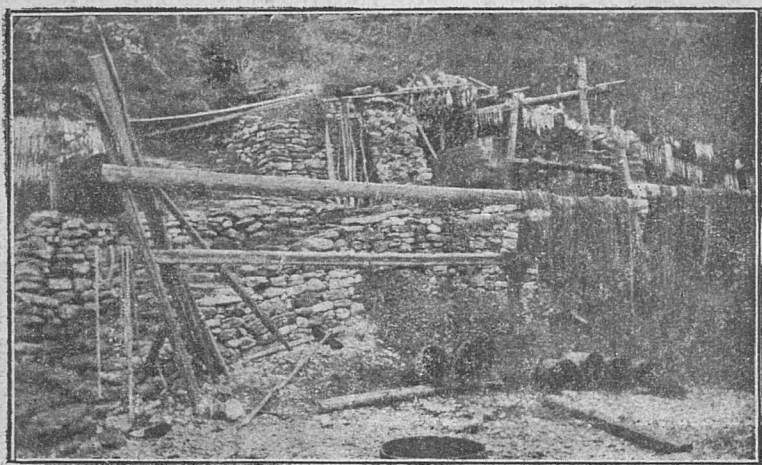
În preamărirea Sfântului Nicolae, protegitorul îndrăgostiților de cer albastru, de lună, de stele, și de ape fără margini, evlaviosul voevod înălță o casă de rugăciuni.

Aci domnița ruga pe cel de sus pentru izbândă împotriva Genoveziilor, cari stăpâneau Chilia și Cetatea Alba.

Și când domnitorul se întorcea cu laurii izbânzii, clopotul bisericuții ducea vestea bucuriei până'n depărtări.

Dobrotici cu fratele său Teodor, după îndemnul lui Balicas, împreună cu 1000 călareți au dat ajutor împărătesei Ana, contra împăratului Ion Cantacuzen. Ei au fost învinși la Selembria.

La pescărie — Caliacra.

Turcii i-au zis „Dobricioi“ - „Dobrici oglu“.

Domnii Al. Demetrescu și Casseli susțin că aceste ținuturi au fost zălogite Genovezilor, ca răsplată pentru serviciile aduse la recucerirea Bizanțului dela Latini.

Dela Genovezi au fost date lui Radu Basarab (1373-1384) căsătorit cu principesa bizantină Calinichia.

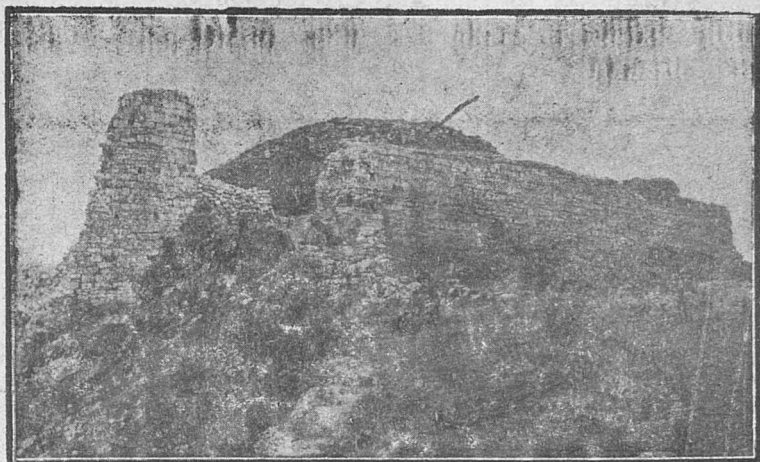
Dan Basarab, fiul lui Radu, a murit în luptă contra lui Șişman, țar bulgar, care voia să se întindă până la mare.

Mircea, fratele lui Dan, stăpânește Caliacra. El se intitula „*Terrarum Dobrodiciu despotus et Tristi dominus*“.

Ivanciu, fiul lui Dobrotici, care încheie pace la 1386 cu Genovezii în Pera, nu e altul de cât Mircea.

Și în tăcerea nopții, la cerul înstelat, la cântecul

valurilor, voievodul. Basarab a stat în genuchi în bisericuță, cerând mântuire neamului său, de toate primejdiile, ce se năpustiau asupra lui. În Acra, ligă creștină îngrămădiă proviziuni, după bătălia dela Nicopole, pentru o nouă expediție. Istoricii bizantini **Laonicus Chalcocondylis**

și **Filip Callimachis** descriu că la Callacriun era cetatea lui Dobrotici și că după nenorocita expediție a lui Vladislav, regele Ungariei și Poloniei, în contra Turcilor, terminată cu groaznica înfrângere dela Varna 1444, cetatea Acra a fost ocupată, dărâmată și locuitorii duși în pribegie.

Cu timpul s'a stabilit populațiunea turcă, până în timpurile Ecaterinei II-a a Rusiei, când iarăș a fost ocupată.

Geograful modern Kiepert o identifică cu Tirizis.

Fortăreața de primul ordin, era bine întărită.

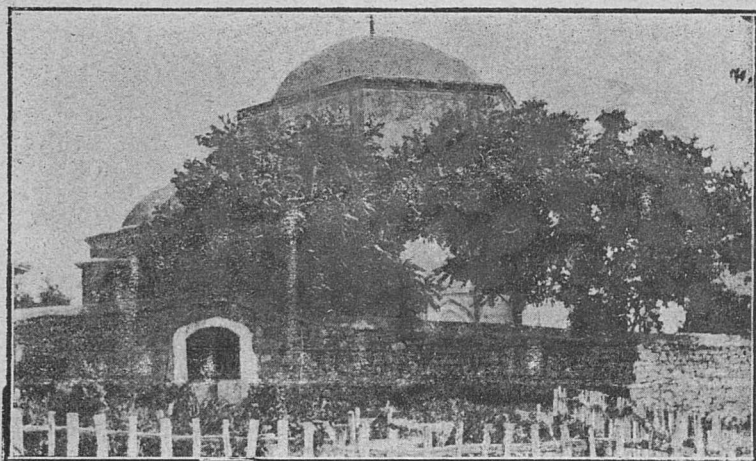
Dublă săpătură dela mare la mare. Zidul din afară e jos, acum cu smochini sălbatici. Deasupra primei porți, boltită în plin centru, se găsea o culă pătrată, astăzi ruinată de vânt și ploae.

Cam la 350 m. spre sud se află o a doua săpătură lata de 10 picioare și adâncă de 4 m. Din partea dinăuntru se ridică întărituri, din cari au rămas zidu-

rile mărginașe ale porții de piatră cam 9 m. înălțime, pline de găuri.

În dreapta, în zidul din afară, se vede un mormânt mic, făcut basorelief, din piatră albă, văpsit roșu. De ambele părți, la intrare, se spune, că au fost lei de piatră, luați de Francezi în războiul Crimeei. După poartă, între zidurile defensive, venia o a doua poartă cu o culă în partea dreaptă.

Mauzoleul „Aciazalâ baba”—Teche.

În partea de apus se află puțul de unde se scoate apă.

Un al treilea zid, în afară, mărturisește poate marginea orașului vechiu, de lângă cetate.

Sunt peste 20 peșteri, de 15 picioare lărgime și destul de adânci, ce servesc ca adăpost pentru Țiobani.

Dela poarta la far e cam 450 m. lungime și e cel mai îngust loc. Acolo sunt 4 peșteri mai mici, cari comunică între ele.

Într'un colț de zid, înconjurat de stânci, se află, după legenda turcă, mormântul lui Hagi Baba, iar după creștini moaștele Sf. Nicolae. O mică icoană este așezată într'o ferăstrue a capelei Sfântului, protectorul mărilor.

Tot în acelaș loc mai în dreapta, într'o stâncă a-

târnată la mare înălțime se vede un fel de fereastră „Cârc câz-capusă” poarta celor patruzeci de fecioare, care s’ar fi aruncat de pe fereastră în mare, ca să nu cază în mâinele dușmanilor, cari împresuraseră cetatea.

După scrierile turcești (Evlia Celebi), aci ar fi fost *Gelaret*, *Celigha borun* cu vama *Kilagra*, un castel cu mănăstire de derviși și unul din cele 7 morminte ale marelui Sfânt mahomedan *Sarâsalturkede*. Acesta ar fi scăpat 2 fete de împărat din închisoarea unui balaur cu 7 capete.

Kanitz în „*Donaubulgarien*” descrie salvarea amiralului rus *Greigh* (1828) de un groaznic uragan, ce-l apucase cu flota în călătoria spre Varna.

El a văzut bucăți de marmură, monede de argint de-a împăratului Adrian „Restituitori Hispaniae etc.

Pe la mijlocul secolului XIX lea. Jules Laurens a vizitat aceste locuri, desemnând cetatea așa cum a găsit-o.

În timpul războiului ruso-româno-turc 1877—1878, locuitorii din Cavarna, Șabla, Ghiaur-Suiuciuc s’au retras de spaima Cerchezilor pe acest promotoriu și pe vasele ce se aflau în port, la adăpost.

Astăzi, pe acest loc străbun, pustiu, plin de ruine tainice, stă trufaș farul alb, ce trimite în depărtare raze de lumină și de speranță tuturor marinarilor, ce-i îngrozesc o noapte întunecoasă și mugetul valurilor nesăturate în cursul anilor de atâtea vieți omenești.

E la latitudine nordică 33° 21’ și longitudine 28° 30’ dela meridianul Grinviș sau 26° dela cel parizian.

S’a inaugurat la 15 Iulie 1866. A fost construit de societatea franceză „Compagnie des Phares ottomans” cu dreptul de a încasa 25 ani 0.105 lei de fiecare tonă.

Lentila se învârtește, categoria 5 a, cu lumina albă, care licărește din minută în minută și se vede până la 22 mile la orizont.

Scoborînd pe trepte, până la malul mării, dăm de căpitănia portului, unde este o instalațiune de pescărie.

Pe aci țării și scrumbiile s’ăpânesc apele mării, iar din când în când se arată și câte o focă.

Privind de pe țarm, jur împrejur, vederea e fascinată de aspectul fermecător al acestui colț de raiu,

unde în reverie, figura Marelui Mircea ne apare, tresărind de bucurie că strănepoții săi restăpânesc astăzi aceste locuri.

- „ Voi. Basarabi ! Boieri deodinioară,
- „ Voi sunteți astăzi cei mai fericiți,
- „ Căci vedeți cum au primit să moară
- „ Răsboinicii din timpul străluciți?

- „ Când se'ntorceau, în rând cu voi din lupte
- „ Cu fruntea'necată'n strălucire
- „ Și printre sulii lungi și steaguri rupte
- „ Cântau moșiei imauri de slăvire.

(Cerna)

